

**Univerzita Palackého v Olomouci**

**Právnická fakulta**

**Eva Kuruczová**

**Nebezpečné pronásledování  
– trestněprávní a kriminologické aspekty**

**Rigorózní práce**

**Olomouc 2014**

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma „Nebezpečné pronásledování – trestněprávní a kriminologické aspekty vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

Plzeň, 24. 2. 2014

.....

<b>Úvod .....</b>	<b>6</b>
<b>1 Historický exkurz a vymezení pojmu.....</b>	<b>9</b>
1.1 Definice pojmu .....	9
1.1.1 <i>Kyberstalking (cyber-stalking)</i> .....	12
1.2 Historický vývoj .....	13
<b>2 Možnosti postihu stalkera a krátkodobá ochrana oběti.....</b>	<b>16</b>
2.1 Trestněprávní prostředky postihu pachatele stalkingu .....	16
2.1.1 <i>Souběh stalkingu s dalšími trestnými činy</i> .....	19
2.1.2 <i>Souhlas obětí stalkingu s trestním stíháním stalkera</i> .....	19
2.1.3 <i>Přečin nebezpečného pronásledování a vazba</i> .....	21
2.2 Prostředky krátkodobé ochrany obětí stalkingu.....	21
2.2.1 <i>Krátkodobá ochrana a institut vykázání dle zákona o Policii ČR</i> .....	21
2.2.2 <i>Předběžná ochrana dle zákona o zvláštních řízeních soudních</i> .....	23
2.2.3 <i>Předběžná ochrana dle TŘ</i> .....	25
2.2.4 <i>Další možnosti ochrany dle TŘ a možnosti postihu dle jiných zákonů</i> .....	26
<b>3 Trestněprávní úprava.....</b>	<b>28</b>
3.1 Vznik nové skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování.....	28
3.2 Obecná charakteristika trestného činu nebezpečné pronásledování .....	29
3.3 Znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování .....	31
3.3.1 <i>Základní skutková podstata podle ustanovení § 354 odst. 1 TrZ</i> .....	31
3.3.2 <i>Kvalifikovaná skutková podstata podle ustanovení § 354 odst. 2 TrZ</i> .....	32
3.3.3 <i>Objekt trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ</i> .....	34
3.3.4 <i>Objektivní stránka trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ</i> .....	35
3.3.5 <i>Subjekt trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ</i> .....	41
3.3.6 <i>Subjektivní stránka trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ</i> .....	42
3.4 Uplatnění zásady subsidiarity trestní represe ve vztahu k přečinu nebezpečného pronásledování .....	43

<b>4</b>	<b>Použitelnost důkazů v trestním řízení a nejvýznamnější případová studia</b>	<b>45</b>
4.1	Nejvýznamnější případová studia .....	45
4.1.1	<i>Případ Michaely Malinké a krátký exkurz do doby před účinností TrZ.....</i>	45
4.1.2	<i>Případ herečky Jodie Foster.....</i>	48
4.1.3	<i>Případ pražského psychiatra Karla Hynka.....</i>	49
4.1.4	<i>Případ trojnásobné vraždy v Litvínovicích .....</i>	50
4.2	Použitelnost důkazů stalkingu v trestním řízení .....	51
4.2.1	<i>Úprava použitelnosti záznamu video a audio záznamů v ObčZ a v NOZ.</i>	53
4.2.2	<i>Nejvýznamnější judikatura týkající se použitelnosti záznamů bez svolení fyzické osoby.....</i>	56
<b>5</b>	<b>Kriminologické aspekty .....</b>	<b>60</b>
5.1	Příčiny stalkingu .....	60
5.1.1	<i>Postmoderní kultura a rozvoj technologie jako příčiny stalkingu .....</i>	60
5.1.2	<i>Psychologické výzkumy příčin stalkingu.....</i>	61
5.1.3	<i>Motivy pachatelů nebezpečného pronásledování.....</i>	61
5.2	Partnerské vztahy, násilí a stalking .....	64
5.3	Formy a metody jednání.....	64
5.3.1	<i>Projevy stalkingu .....</i>	65
5.3.2	<i>Fáze stalkingu .....</i>	66
5.3.3	<i>Formy nebezpečného pronásledování .....</i>	67
5.3.4	<i>Stalking jako zvláštní forma vztahového násilí .....</i>	69
5.4	Pachatelé stalkingu .....	70
5.4.1	<i>Genderové hledisko.....</i>	72
5.4.2	<i>Hledisko věku, zaměstnání pachatelů a jejich vztahu s obětí.....</i>	72
5.4.3	<i>Základní typologie pronásledovatelů pro řešení konkrétních případů.....</i>	73
5.4.4	<i>Typologie stalkerů na základě analýzy způsobů pronásledování .....</i>	76
5.5	Oběti nebezpečného pronásledování.....	77
5.5.1	<i>Dopad systematického pronásledování na oběť stalkingu.....</i>	78

5.5.2	<i>Pomoc obětem stalkingu</i> .....	79
5.5.3	<i>Falešné a domnělé oběti stalkingu</i> .....	82
5.6	Limity a možnosti prognóz.....	84
<b>6</b>	<b>Zahraníční modely trestního postihu stalkingu.....</b>	<b>85</b>
6.1	Trestněprávní úprava v angloamerických zemích .....	85
6.2	Úprava nebezpečného pronásledování v SR.....	88
<b>7</b>	<b>Závěr a návrhy de lege ferenda.....</b>	<b>95</b>
	<b>Seznam použité literatury .....</b>	<b>100</b>
	Monografie .....	100
	Periodika .....	101
	Právní předpisy .....	102
	Internetové zdroje .....	103
	<b>Shrnutí.....</b>	<b>106</b>
	<b>Abstract.....</b>	<b>108</b>
	<b>Seznam klíčových slov .....</b>	<b>109</b>
	<b>The list of key words .....</b>	<b>109</b>

## Úvod

V současné době již nikdo nepochybuje o skutečnosti, že pro oběť stalkera může být nebezpečné pronásledování, neboli stalking, velmi nebezpečným jevem. Případy nebezpečného pronásledování jsou v současnosti ve společnosti hojně zastoupeny, přičemž lze kontaktovat, že tato skutečnost je dána rozvojem moderních technologií, které s sebou přináší nové možnosti, metody, prostředky a formy pronásledování. Uvedené však neznámá, že tento jev je zcela novým způsobem jednání pachatelů, jelikož první pokusy o definování stalkingu se objevovaly již v 18. století<sup>1</sup>. Je však nepochybné, že tento fenomén existoval ještě před těmito pokusy, neboť lidstvo se pokouší o pojmenování určitého jevu až v době, kdy je potvrzené a zřejmé, že takový jev existuje v rámci všech společenských skupin.

Hlavním tématem této rigorózní práce je analýza jednání osob naplňující skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné pronásledování, a to jednak z trestněprávního hlediska, a dále z kriminologického hlediska. Jednotlivé kapitoly této práce rozebírají stalking od jeho podstaty, tj. definice, až po kriminologickou stránku předmětného jevu. Cíl práce potom odpovídá hlavnímu tématu, neboť stěžejním záměrem této práce je pokus o zodpovězení sporných otázek souvisejících s nebezpečným pronásledováním, které jsou nastoleny početnými zahraničními, ale i domácími analýzami, výzkumy a studii stalkingu. Jedná se zejména o problematiku příčin stalkingu, motivu stalkera, volby vhodných prostředků intervence a v neposlední řadě i volby nástrojů k efektivní trestněprávní nebo civilní obraně obětí. Za dílčí cíle jsou v rigorózní práci zvoleny otázky úzce spojené s hlavním cílem, a to zejména otázky týkající se legální, psychologické, sociální a psychiatrické definice pojmu, historie stalkingu a dále otázky trestněprávních prostředků k potrestání pachatele stalkingu. Vymezení těchto pojmů nepředstavují v praxi ani v teorii zásadní problém, a lze konstatovat, že v jejich případě probíhá v současnosti výhradně detailní „doladování“ problematiky.

Dosavadní zpracování výsledků, vzešlých z různých výzkumů, analýz konkrétních případů a teoretizování je s přihlédnutím ke krátkému období legální existence stalkingu na našem území zdařilé a bohaté na konkrétní pojmy, postoje a stanoviska,

---

<sup>1</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 274.

zejména co se trestněprávního hlediska týká. Zmíněné skutečnosti odpovídá seznam použitých zdrojů a odborné literatury, v rámci kterého jsou početně zastoupeni domácí odborníci z oboru trestního práva, psychologie, kriminalistiky a kriminologie.

V rámci výzkumných prací dominují práce zahraničních autorů, přičemž v této oblasti chybí v české úpravě relevantní výsledky odborných celoplošných výzkumů zaměřených na konkrétní formy nebezpečného pronásledování. Tato okolnost představuje na našem území „díru“ v analýze fenoménu stalking, neboť produkt zahraničních výzkumů vycházejících z podmínek a faktorů s cizími prvky nelze aplikovat na domácí prostředí, které by vhodněji reflektovalo podstatu pronásledování českými stalkery. Přestože výsledky zahraničních studií jsou obecně aplikovatelné na zkoumání stalkingu na území České republiky, s ohledem na specifickou a odlišnou povahových vlastností, morálních a sociálních norem a kulturních hodnot českého národa, je vhodné a potřebné provést celoplošné výzkumy stalkingu i na území České republiky, a nespoléhat se výhradně na produkt zahraničních výzkumů.

Zpracování obecné, úvodní trestněprávní části a částí týkající se zahraničních modelů vyžadovalo hluboké zkoumání dostupných domácích a zahraničních odborných pramenů, neboť uvedené části práce jsou čistě zaměřeny na definování pojmu, okolností podmiňujících zkoumání fenoménu stalking a rozbor nebezpečného pronásledování z pohledu trestněprávní teorie. Z uvedeného důvodu je za účelem vypracování těchto částí použita metoda analýzy, analogie a komparace. V rámci kriminologické části a části zabývající se konkrétními případy a použitelností důkazů stalkingu v trestním řízení je opět použita metoda analýzy, analogie a abstrakce. Prostřednictvím nástrojů kritického myšlení dospívá rigorózní práce v těchto částech k určitým názorům a postojům k předem vymezeným sporným otázkám.

Tato rigorózní práce je členěna do pěti základních částí, a to obecný úvod včetně historie, definice pojmu, dále je to část zabývající se trestněprávním pohledem na stalking zahrnující i civilní prostředky, zahraniční modely včetně srovnání některých úprav, nejdůležitější kazuistika, a nakonec kriminologické hledisko. Uvedenému členění potom odpovídají jednotlivé kapitoly této rigorózní práce.

První kapitola obsahuje definici pojmu nebezpečné pronásledování, včetně kyberstalkingu, nacházejících se v různých odborných publikacích, a historii pojímání

stalkingu. Druhá kapitola je věnována prostředkům postihu stalkera v souladu s platným civilním a trestním právem, která je záměrně včleněna do práce před další třetí kapitolou, neboť obsahuje i civilní prostředky, a tato problematika je širší než následující trestněprávní kapitola. Třetí kapitola rigorózní práce se zabývá trestněprávním pojetím a vymezením nebezpečného pronásledování a logicky navazuje na předcházející kapitolu, avšak předmět této kapitoly je značně užší. Uvedená kapitola zkoumá jednotlivé zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování.

Čtvrtá kapitola analyzuje neznámější a nejvýznamnější případy nebezpečného pronásledování, a snaží se dospět k vhodnému řešení těchto případů, nebo je naopak pouze komentuje. Tato kapitola dále rozebírá použitelnost video a audio nahrávek získaných bez svolení pachatele v rámci trestního řízení. Teoretické znalosti jsou aplikovány na konkrétní případy, přičemž tato kapitola na nastolené sporné otázky vždy odpovídá závěrem jednotlivých podkapitol.

Po obsahové a pojmové stránce podnětná pátá kapitola komentuje příčiny, motivy, metody, formy stalkingu, snaží se definovat jednotlivé typy pachatelů a zkoumá různé způsoby intervence, vymezuje falešné a domnělé oběti a prostředky efektivní obrany před pronásledováním. Šestá kapitola předestírá vybrané zahraniční trestněprávní modely stalkingu. Tato kapitola je zaměřena zejména na dostupnou slovenskou právní úpravu, přičemž za účelem srovnání s českou právní úpravou využívá metodu komparace. Poslední, sedmá kapitola, se věnuje poznatkům získaným v průběhu zkoumání fenoménu stalking. Jednotlivé návrhy se zaměřují na proces trestního řízení, zejména na stadium přípravného řízení, v rámci kterého je shledáno nejvíce „mezer“ a nedostatků v oblasti přistupování k obětem trestného činu nebezpečné pronásledování ze strany orgánů činných v trestním řízení.



# 1 Historický exkurz a vymezení pojmu

Jev, který označujeme jako nebezpečné pronásledování (dále v textu též jako stalking) existuje v naší společnosti již dlouho, v posledních letech se však objevila potřeba tento jev přesně pojmenovat a zkoumat. V rámci rozvoje moderní technologie, s níž jsou spojeny nové možnosti obtěžování, vznikla potřeba reagovat na nové formy protiprávního jednání a pachatele těchto činů efektivně potrestat.

Jelikož stalking zahrnuje více forem jednání, které tento pojem charakterizují a vymezují, je složité ho jednoznačně definovat. Jednotliví autoři v rozličných zemích definují stalking odlišným způsobem, podstata uvedeného jevu však zůstává podobná.

## 1.1 Definice pojmu

Hlavním rysem stalkingu podle Čírtkové je „*obsesivní fixace známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pachatel obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností*“.<sup>2</sup> Stalker svojí oběť obtěžuje častými dopisy, neustálým telefonováním, posíláním SMS správ nebo vyhledáváním její blízkosti. Jeho chování je motivováno obdivem (láskou), skutečným nebo zastíraným, objevuje se rovněž motiv spočívající v nenávisti. Cílem chování stalkera je udržování kontaktu s osobou i přes její výslovný nesouhlas. Pojem stalking zahrnuje různé varianty pronásledování, jako je slídění, obtěžování a pronásledování. Podle jmenované autorky je stalking označován za „*specifickou variantu násilí*“<sup>3</sup>. Pachatelé většinou uvádějí nepravdivé motivy svého pronásledování, jako např. bývalý partner oběti tvrdí, že od bývalé partnerky pouze požaduje splacení finančních prostředků, které vložil do vzájemného vztahu v době jeho trvání. Skutečnost, že svou oběť čeká každý den před její prací, odůvodňuje tím, že se jedná o jediné místo, kde jí má šanci potkat. Odůvodnění dotěrného jednání pachatelů bývá pouze zástěrkou skutečného motivu jejich jednání.

Doslovný překlad slova stalking značí pronásledovat, stopovat divokou zvěř, přiblížení se k ní. Jak uvádí prof. Válková, jeden z prvních pokusů vymezení pojmu

---

<sup>2</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 225.

<sup>3</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, s. 55.

pochází od amerických autorů Meloy a Gotthard<sup>4</sup>, kteří pod pojmem stalking zahrnují úmyslné, zlovolné a opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby. Válková dále uvádí, že v odborné literatuře se pod pojmem stalking zpravidla rozumí chování, kdy se pachatel zaměří na určitého člověka, po kterém slídí, obtěžuje ho a pronásleduje, vyhrožuje, často oběť napadá fyzicky, některé případy dokonce mohou skončit i smrtí oběti. Pachatel u své oběti svým chováním zároveň vyvolává pocity strachu, úzkosti a beznaděje.

Komentář k trestnímu zákoníku popisuje jev jako „*dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem taxativně stanovených formách jednání, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.*“<sup>5</sup>

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí (dále v textu i jako BKB) pojímá stalking jako různé varianty pronásledování v podobě více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování oběti, které zahrnuje jak psychické, tak i fyzické terorizování, které je často vedené nenávisť, pomstou nebo patologickou náklonností, přičemž takové jednání je schopné výrazně snížit kvalitu života a ohrožuje bezpečí osob.<sup>6</sup>

Podle Visingera<sup>7</sup> je cílem nebezpečného pronásledování systematicky a dlouhodobě psychicky týrat vyhlídnutou oběť a tím ji dohnat k sebevraždě nebo k dalším krajním řešením své zoufalé situace. Pachatel jedná s úmyslem vyvolat v oběti strach nebo pocit ztráty svého soukromí. Pronásledování a obtěžování osoby snižuje, a to výrazně, kvalitu jejího života, mnohdy ohrožuje bezpečí oběti.

Buskotte<sup>8</sup> považuje stalking za „*obecně velmi nebezpečný fenomén, neboť se jedná o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost*“. Nebezpečnost jednání pachatele spatřuje zejména v tom, že stalker je schopen svou oběť dohnat až k nervovému

---

<sup>4</sup> VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257.

<sup>5</sup> VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 3004 (§ 354 Nebezpečné pronásledování).

<sup>6</sup> VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pronásledování-hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí*. Praha: BKB, 2007, s. 3-5.

<sup>7</sup> VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 332.

<sup>8</sup> BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Přel. M. Burger. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2008, s. 46-47.

zhroucení, někdy tento psychoteror ohrožuje samotný život oběti. Jedná se o obtěžování jakýmkoli prostředky, které se stupňuje od méně závažných forem k těm více nebezpečným. Stalking začíná nevinným sledováním, pokračuje vyhrožováním různými způsoby a končí formami jednání vyvolávajícími u oběti pocit strachu z případného ohrožení života a zdraví, přičemž platí, že čím déle stalking trvá, tím větší riziko představuje pro svou oběť.

Jelínek<sup>9</sup> uvádí, že „*za stalking se obvykle považuje zlovolné, úmyslné, opakované a dlouhodobé obtěžování jiné osoby, která toto pocituje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem k intenzitě obtěžování, četnosti, příp. i strachu z vlastní bezpečnosti kvalitu života*“.

Výše uvedené definice stalkingu mají několik společných rysů typických pro tento fenomén, a to systematičnost pronásledování, dlouhodobost a opakovanost jednání se záměrem pachatele vyvolat u oběti pocity strachu a ohrozit její osobní integritu. Pachatel k obtěžování a pronásledování využívá širokou škálu forem jednání, a to jak méně nebezpečných (často legálních), tak i těch nejnebezpečnějších. Výše zmínění autoři se shodují v tom, že nebezpečné pronásledování snižuje kvalitu života oběti podstatným způsobem a ohrožuje její bezpečí. Uvedené definice se rozcházejí v pojetí motivu jednání stalkera. Čírtková staví do popředí pojetí stalkingu „pozornost“, neboť dle jejího pojetí, motivem stalkera je získání a „udržování“ nechtěného kontaktu s obětí. Definice stalkingu občanského sdružení Bílý kruh bezpečí stanovuje, že pachatel pronásleduje z důvodu nenávisti, pomsty nebo chorobné náklonnosti. Šámal ve svém pojetí určuje i povinný znak, a to, že se musí jednat o taxativně vymezené formy jednání (zákonem), které jsou schopny v oběti vyvolat strach. Visinger stalking definuje odlišně jako jednání stalkera, jehož přímým cílem je oběť systematicky ničit až odstranit, přičemž důvodem jeho jednání je vyvolat v oběti pocit obavy o svůj život.

Domnívám se, že nejčastěji v praxi využívaná a uplatňovaná definice nebezpečného pronásledování je výše zmíněná definice nacházející se v komentáři k trestnímu zákoníku. Orgány činné v trestním řízení (dále v textu i jako OČTŘ), které nejčastěji potřebují jednání stalkerů pojmenovat a hodnotit, se řídí popisem skutkové

---

<sup>9</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 788.

podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování nacházející se v trestním zákoníku, neboť právě tento popis představuje pro další kroky těchto orgánů jistotu, že jednání pachatele vykazující jednotlivé znaky popsané v zákoně je trestným činem a lze ho podřadit pod nebezpečné pronásledování. Další pojetí stalkingu dle všeho představuje vodítko pro sociální a psychologické obory, nebo jako podpůrné vodítko pro pomáhající profese.

### 1.1.1 Kyberstalking (cyber-stalking)

Kyberstalking definujeme jako online variantu stalkingu, který zpravidla probíhá v nevirtuálním prostředí.<sup>10</sup> Jedná se o opakované využití internetu, emailových adres nebo jiných elektronických komunikačních prostředků k obtěžování, vyděšení nebo ohrožení konkrétních osob, na které se stalker zaměřuje. O kyberstalkingu hovoříme v případě, kdy k pronásledování dochází elektronickou formou. Pachatel využívá k pronásledování elektronické prostředky, opakovaně a dlouhodobě oběť kontaktuje přes email, chat, ICQ, Skype atd. Jedná se o zneužívání online komunikace k nabízení nevyžádaných služeb a věcí, virtuální pronásledování, obtěžování a zastrašování přes internet. Dochází k tomu většinou v chatovacích místnostech zasíláním virů a spamů.<sup>11</sup>

Obsah těchto zpráv je často veselý a lichotivý, ale může být naopak urážlivý, zastrašující a vulgární. V nejednom případě pachatel začíná s lichotivými zprávami ve snaze získat náklonnost oběti, časem však přechází do vulgárních a invektivních slovních projevů. Pachatel se snaží se u oběti vyvolat pocit viny, pocity strachu a nejistoty.<sup>12</sup>

S přihlédnutím na neustávající vývoj počítačových technologií lze předpokládat, že tato varianta stalkingu bude častěji využívána a stalkeri budou hledat další možnosti obtěžovat a pronásledovat svou oběť v kyberprostoru, přičemž je pravděpodobné, že zákonodárce bude muset v budoucnu reagovat na nové formy pronásledování, doposud zákonem neupravené.

<sup>10</sup>MAJID, Yar. *Cybercrime and society*. London: SAGE Publications, 2006, 123 s.

<sup>11</sup>NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Stalking*. Dny práva, Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 9. Dostupné na [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny\\_prava\\_2009/files/intro.html](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/intro.html).

<sup>12</sup>KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking–Nebezpečné pronásledování*. Olomouc: Net University s.r.o., Nebezpečné komunikační jevy pro učitele se zaměřením na kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a další sociálně-patologické jevy, 2010, 14 s.

## 1.2 Historický vývoj

Stalking je považován za moderní fenomén, který se rozšířil hlavně z důvodu vytvoření modernějších technologií, prostřednictvím kterých se zvýšily možnosti sledování osoby. Čírtková<sup>13</sup> však upozorňuje, že v oboru psychiatrie je tento jev znám již dlouho, a to ve formě „erotické poblázněnosti“.<sup>14</sup>

Ve druhé polovině 20. století se pohled na tento problém změnil, tato změna postoje souvisí s nárůstem počtů případů pronásledování a jejich následnou medializací. Tento nárůst je spojen především s rozvojem moderních technologií a tím i rozšířenou možností způsobů pronásledování (telefonní teror, cyberstalking apod.). Prvním nejznámějším a nejvíce medializovaným případem byla posedlost Johna Hinckleyeho americkou herečkou Jodie Foster.

Postupem času se začala problémem „umanutého obtěžování druhé osoby nevyžádanou a odmítanou pozorností“ zabývat i kriminalistika, a pojem erotomanie byl nahrazen pojmem stalking (výraz zahrnuje více podob jednání a zvýrazňuje spojení systematickosti pronásledování spojeného s násilím). Otázky ochrany oběti či pravděpodobnosti vyústění pronásledování do fyzického násilí jak vůči samotné oběti, tak i vůči třetí osobě (osoba blízká oběti), se dostaly na popřední místa studií.<sup>15</sup>

Pod pojmem stalking nezahrnujeme výhradně erotický obdiv, ale rovněž např. pronásledování vyplývající ze zaměstnaneckých vztahů (nadřízený-podřízený), osobních kontaktů (bývalí partneři), obchodních (klient a obchodník) nebo profesionálních kontaktů (lékař a pacient). Zařazujeme sem rozličné podoby psychického teroru motivovaného jak nenávistí, tak pomstou.<sup>16</sup>

V České Republice se problematice nedostávalo hned od začátku dostatečné pozornosti, ale tento jev byl přesto aplikační praxi znám. Odborníci si museli vymezit problém sami, aby s ním mohli pracovat.<sup>17</sup> Potřebu zabývat se tímto jevem na legislativní úrovni nicméně vyvolaly až hojně medializované případy končící tragickou

---

<sup>13</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 274.

<sup>14</sup> erotoman je osoba, která se domnívá, že je milována někým jiným, kdy tato skutečnost nemá reálný ani objektivní podklad v skutečném světě.

<sup>15</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, s. 53-54.

<sup>16</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 274.

<sup>17</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, s. 54.

smrtí.<sup>18</sup> Na rozdíl od zahraničí, na našem území se téměř vůbec nepotkáváme s výzkumy zabývajícími se stalkingem, proto veškeré poznatky ohledně předmětného jevu odborníci čerpají z výsledků zahraničních studií.

Podle Čírtkové<sup>19</sup> svoji úlohu v rámci zviditelnění stalkingu sehrály tři skutečnosti. První je „*poměrně rozšířený výskyt tohoto jevu dle viktimologických výzkumů.*“ Podle výzkumu v USA 8% žen a 2% mužů mělo zkušenost s pronásledováním, jinak tomu nebude podle odborníků ani v Evropě. Druhou skutečností jsou „*závažné psychické následky pro oběť*“. Pronásledované osoby většinou trpí poruchami spánku, jedna čtvrtina z nich trpí sebevražednými myšlenkami, často mění své zaměstnání nebo povolání. Poslední je „*hrozba fyzického násill*“. Podle výzkumu 64% pachatelů vyhrožuje, 40% poškozujících majetek, 36% napadá fyzicky, 6% napadá třetí osoby a 2% bohužel končí až smrtí.

V Evropských zemích nemá anti-stalkingová legislativa dlouhou tradici. V Rakousku a Německu se zájem o právní regulaci stalkingu začal zvyšovat až v posledních pěti letech.

Kalifornie byla prvním státem USA, který kriminalizoval nebezpečné pronásledování, a to již v roce 1990. Příčinou takové reakce byly „stalkingové“ případy koncem 80. let 20. století. V průběhu tří let postupně každý ze států USA kriminalizoval stalking pod rozličným označením jako např. „*criminal harassment*“ (trestné obtěžování, pronásledování) nebo „*criminal menace*“ (trestné ohrožování, hrozba).

USA je průkopníkem výzkumů zabývajících se tímto trestním jednáním, přičemž odborné společnosti poskytla množství poznatků o případech nebezpečného pronásledování.<sup>20</sup> Jednou z nejsilnějších motivací k tomuto kroku bylo zabití americké sitcomové herečky R. Schaefferové jejím neodbytným obdivovatelem, nelze však opominout ani případy tří necelebritních žen, které byly ve stejném období zavražděny svými bývalými partnery po ukončení vztahu. Na základě případu oběti Schaefferové, se z okrajového jevu forezní psychologie stal přes noc veřejností sledovaný fenomén.

---

<sup>18</sup>podrobněji viz subkapitola 4.1.

<sup>19</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 275.

<sup>20</sup>Tamtéž.

Majoritu obětí tvořily známé osobnosti, pořád častěji se však začaly vyskytovat případy pronásledování obyčejných lidí. V USA od roku 1994 funguje skupina policistů, právníků, psychologů, kteří se věnují aktuálním případům, přičemž jejich snahou je nacházet nové přístupy k tomu, aby bylo možné zabránit nebezpečnému pronásledování a eliminovat jeho pokračování.<sup>21</sup>

Z evropských zemí je na prvním místě v poskytování pomoci obětem nebezpečného pronásledování Velká Británie. Vydávají se příručky pro policisty, kteří jsou tak schopni rychle a efektivně obětem stalkingu v případě potřeby pomoci.<sup>22</sup> V Anglii a ve Walesu bylo pronásledování kriminalizované uzákoněním tzv. „Protection of Harassment Act“ v roce 1997.

---

<sup>21</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 275.

<sup>22</sup> TŮMOVÁ, Štěpánka. *Stalking-stalkerství, nová forma psychického teroru*. [online]. [20. prosince 2013]. Dostupné na <[afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc](http://afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc)>.

## **2 Možnosti postihu stalkera a krátkodobá ochrana oběti**

Tato kapitola věnuje pozornost možným alternativám postihu pachatelů nebezpečného pronásledování v praxi a dále prostředkům obrany oběti, a to se zaměřením na trestněprávní prostředky, a to dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (v textu dále jen TrZ), a dle zákona č. 141/1960 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (v textu dále jen TŘ),<sup>23</sup> občanskoprávní prostředky dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (v textu dále jen ZZŘS), a nakonec prostředky dle zákona č. 273/2008 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen ZPol).

### **2.1 Trestněprávní prostředky postihu pachatele stalkingu**

Pokud pachatel svým jednáním naplní všechny obligatorní znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování a splní rovněž požadavek věku a příčetnosti (u mladistvého v případě provinění ještě samostatně stojící znak určité rozumové a mravní vyspělosti), jeho jednání je společensky škodlivé a současně nelze uplatnit odpovědnost dle jiných právních předpisů, je trestně odpovědný za své jednání. Následně vzniká právo státu na stíhání a potrestání pachatele, a naopak povinnost pachatele se tomuto trestu podrobit.

Dle ustanovení § 354 odst. 1 TrZ, je možné postihnout pachatele přečinu nebezpečného pronásledování trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo trestem zákazu činnosti. Soud může uložit trest zákazu činnosti pouze v případě, pokud se pachatel dopustil trestného činu ve spojení s touto činností. Jako samostatný trest ho může soud uložit jestliže TrZ uložení tohoto trestu dovoluje (ustanovení § 354 TrZ uložení takového trestu dovoluje) a vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a osobě a k poměrům pachatele jiného trestu není třeba. Pachateli může soud uložit další alternativní tresty jako např. peněžitý trest, trest domácího vězení, trest zákazu pobytu. Ačkoli možnost uložení zmíněných alternativních trestů není za spáchání tohoto přečinu přímo uvedena v příslušném ustanovení TrZ, přesto je vzhledem

---

<sup>23</sup>prostředky ochrany dle zákona č. 141/1960 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, jsou jakousi novinkou, jejichž vznik souvisí se zavedením nové právní úpravy, zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (v textu dále jen ZOTČ).



k jejich povaze možné tyto tresty uložit v případě spáchání stalkingu za splnění zákonem stanovených podmínek.

Ustanovení § 354 odst. 2 TrZ obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování, kdy při naplnění všech zákonných znaků specifikovaných v tomto odstavci lze uložit přísnější trest odnětí svobody v trvání šest měsíců až tři roky.

V běžných, nikoli však nejzávažnějších případech, bude nejvhodnějším trestem podmíněné odsouzení v souladu s ustanovením § 81 TrZ, trest domácího vězení dle ustanovení § 60 TrZ nebo trest zákazu pobytu. Soud může současně uložit pachateli i přiměřená omezení a povinnosti podle ustanovení § 48 odst. 4 TrZ. Většinou to budou omezení ve smyslu písm. e) a písm. f) ustanovení § 48 TrZ, kterými se ukládá pachateli zákaz styku s určitými osobami a zdržení se zásahů pachatele do práv jiných osob. Soud však není omezen pouze možnostmi uvedenými v tomto ustanovení, protože se jedná pouze o demonstrativní výčet. Soud pachateli stalkingu může uložit i jiná omezení, která jsou zaměřena na ochranu oběti a zabrání pachateli opakovat nebo pokračovat v obtěžování.

V případě, že by pachatel porušil soudem uložená omezení a povinnosti, dopustil by se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle ustanovení § 337 odst. 2. TrZ. Podle prof. Válkové by hrozba tohoto trestného činu měla být pro pachatele dostatečným varováním, aby od svého jednání jednou provždy upustil.<sup>24</sup>

Visinger<sup>25</sup> zastává názor, že z důvodu, že pachatel má špatně strukturovanou osobnost, nelze předpokládat, že na tyto pachatele bude možné působit mírnějšími tresty. Neúčinnost pohrůžky trestu se projevuje zejména tím, že pachatel ignoruje omezení v rámci předběžného opatření. Z uvedeného důvodu by se ve vztahu k určité skupině stalkerů měl uplatnit institut zabezpečovací detence (ustanovení § 100 TrZ) a vazba, a mělo by se přistoupit na zvýšení základní trestní sazby.

Pro „*psychicky zdravého*“ a doposud netrestaného stalkera bude s ohledem na princip restorativní justice nejvhodnější variantou uložení alternativních trestů, a to

---

<sup>24</sup>VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 262.

<sup>25</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 336.

zejména trest domácího vězení nebo peněžitý trest za současného uložení přiměřených povinností spočívajících zejména v zákazu přibližování se k oběti, vyskytování se v její blízkosti, zákaz kontaktování, tedy zabránit osobnímu a teritoriálnímu kontaktu stalkera s obětí. Vhodným trestem bude podmíněné odsouzení opět za současného uložení přiměřených povinností spočívajících v zabránění kontaktu stalkera s obětí.

Nejvhodnějším prostředkem nápravy pachatele v rámci podmíněného odsouzení bude stanovení dohledu probačního a mediačního úředníka, neboť, jak je níže uvedeno, určitá skupina pachatelů stalkuje z důvodu nezvládnutých pocitů a z neznalosti sociálního prostředí a v této oblasti potřebují asistenci jiné osoby. Pokud to vyžaduje závažnost a povaha nebezpečného pronásledování je nutné přistoupit k uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dle mého názoru bude pro normální jedince vhodnější intervence ze strany odborníků „na svobodě“, neboť pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody může pouze prohloubit jejich deprivaci. Navíc trestní zákoník poskytuje pro zabránění kontaktu s obětí mnoho výše zmíněných prostředků a institutů. Pro stalkery-recidivisty, v případě kterých není možná náprava jinými prostředky, a dále vzhledem k povaze a závažnosti jejich jednání, budou muset soudy rozhodující o trestu přistoupit k nepodmíněným trestům odnětí svobody v rámci zákonné trestní sazby. V případě „psychicky narušených“ jedinců se přikláním k názoru, že bude vhodné použít institut zabezpečovací detence nebo ochranného léčení, upraveny v ustanovení § 99 a 100 TrZ.

Nelze se ztotožnit s názorem Visingera ohledně nutnosti zvýšit trestní sazbu v případě spáchání stalkingu, neboť se domnívám, že tento krok nepovede ke snížení případů stalkingu, a ani k názoru, že hrozba „vysokého trestu“ pachatele odradí od páčání trestné činnosti obecně. Uvedený názor je založen na skutečnosti, že i trestné činy, za které jsou ukládány obecně vysoké tresty, jsou páčány bez ohledu na „hrozbu“ uložení vysokého trestu. S přihlédnutím na zmíněnou okolnost, nelze očekávat, že zvýšení trestní sazby bez jakékoli další intervence do osobnosti pachatele nebo oběti, bude zcela úspěšným krokem k potlačení páčání nebezpečného pronásledování.

### **2.1.1 Souběh stalkingu s dalšími trestnými činy**

Souběh stalkingu s jinými trestnými činy bude možný v rámci jiných trestných činů, které stalking doprovázejí, či těch, kterých se stalker při svém jednání dopustil a mají rozličný objekt. Z tohoto důvodu může být pachatel paralelně stíhán za trestný čin omezování osobní svobody, porušování domovní svobody, porušování tajemství dopravovaných zpráv, poškození cizí věci, výtržnictví, týrání zvířat.

Přečin nebezpečného pronásledování konzumuje skutkovou podstatu uvedenou v ustanovení § 353 TrZ, tedy přečinu nebezpečného vyhrožování, jednočinný souběh těchto přečinů bude tím pádem vyloučen. Dobře možný není rovněž jednočinný souběh se zločiny vraždy, těžkého ublížení na zdraví, znásilnění ani týrání osoby ve společném obydlí a pod. Jednočinný souběh trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle ustanovení § 352 je vyloučen, není však vyloučen s trestným činem loupeže podle ustanovení § 173, vydírání dle ustanovení § 175 TrZ a sexuálním nátlakem dle ustanovení § 186 TrZ, avšak poslední zmíněné ustanovení bude vždy ustanovením subsidiárním ve vztahu k nebezpečnému pronásledování.<sup>26</sup>

V případě, že pachatel splní své výhrůžky a ublíží někomu na zdraví, bude takové jednání posouzeno jako trestný čin podle ustanovení § 146 TrZ. Totéž platí i pro ostatní trestné činy proti životu a zdraví, jako např. trestný čin vraždy podle ustanovení §140 TrZ, kdy většinou závažnější poruchové trestné činy proti životu a zdraví při zachování téhož skutku konzumuje méně závažný ohrožovací přečin nebezpečného pronásledování, pokud nebude potřebné závažnost a zvláštní povahu takového jednání vyjádřit souběhem.<sup>27</sup>

### **2.1.2 Souhlas obětí stalkingu s trestním stíháním stalkera**

TŘ ve svém ustanovení § 163 uvádí, že trestní stíhání pro taxativně vyjmenované trestné činy, mezi kterými se nachází i nebezpečné pronásledování, proti tomu kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď, pokud jinak vykazuje znaky skutkové podstaty některého z těchto

---

<sup>26</sup> HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: EUROUNION, 2010, s. 736.

<sup>27</sup> VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s 3014 (§ 354 Nebezpečné pronásledování).

trestných činů<sup>28</sup>, lze zahájit a v zahájeném stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného.<sup>29</sup> Uvedené ustanovení se neuplatní v případě, pokud byla trestným činem způsobena smrt, poškozený není způsobilý k právním úkonům, jedná se osobu mladší 15 let, nebo je jasné, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět z důvodu tísně, nátlaku atd. Souhlas může poškozený vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě (ustanovení § 163 odst. 2 TŘ).

Vantuch uvádí<sup>30</sup>, že v historii se objevila řada případů, kdy zpravidla ženy odmítly dát souhlas k trestnímu stíhání svého manžela, přítele, či druha, nebo takový souhlas vzaly v průběhu stíhání zpět. Je to časté u trestných činů ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, vydírání, porušování domovní svobody, sexuálního nátlaku nebo nebezpečného vyhrožování. Souhlas poškozeného je institut typický pro trestné činy, které jsou následkem konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, a u nichž není zřetelný zájem na trestním stíhání, přičemž vzniklý následek není zvláště závažný.<sup>31</sup>

Uvedenou možnost poškozeného odepřít souhlas neshledávám za „šťastný krok“ zákonodárce, neboť v mnoha případech orgány činné v trestním řízení (v textu dále jen OČTŘ) nepoznají a ani nezkontrolují důvod odepření souhlasu oběti, pokud samozřejmě není zřetelný na první pohled. Je zřejmé, že pokud oběť svého stalkera zná (tedy se jedná o osobu blízkou), stáhne trestní oznámení z důvodu strachu, lítosti nebo domnělé lásky s očekáváním, že se stalker polepší, často tyto oběti mívají se stalkerem úzce spjatou minulost, ať už spojenou společnými dětmi nebo zážitky. Domnívám se, že s přihlédnutím na tyto okolnosti bude téměř vždy odepření souhlasu se stíháním ze strany oběti nedobrovolné, pokud tento důvod nebude zřejmý a nebude spadat do skupiny podmínek, kdy toto odepření neplatí.

---

<sup>28</sup>ve vztahu k pachateli tzv. osobou blízkou.

<sup>29</sup>aktuální znění: zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

<sup>30</sup>VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 13.

<sup>31</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 336.

### **2.1.3 Přečin nebezpečného pronásledování a vazba**

Přečin nebezpečného pronásledování není v základní skutkové podstatě vazebně stíhatelný a podmínky, které jsou uvedeny v ustanovení § 68 odst. 3 TŘ nemusí být vždy splněny.<sup>32</sup>

Vzetí obviněného do vazby je možné na základě ustanovení § 68 odst. 3 písm. e) TŘ, to platí pro pachatele, který po zahájení trestního stíhání již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Pachatel je nejdříve upozorněn na možnost vzetí do vazby, následné vzetí do vazby by se mělo uskutečnit až potom co pachatel i přes vznesené obvinění pokračoval v jednání.<sup>33</sup>

Institut vazby shledávám za vhodný zejména v případech opakovaného pronásledování (neodbytný stalker-recidivista), neboť u těchto stalkerů je pravděpodobné, že s ohledem na možnost jejich nápravy, nebude postačovat náhradní prostředky, a s vysokou pravděpodobností hrozí, že budou přes všechny uložené povinnosti svou trestnou činnost opakovat.

## **2.2 Prostředky krátkodobé ochrany obětí stalkingu**

V případě stalkingu lze uvažovat i nad jinými prostředky postihu, resp. nad předběžnou ochranou oběti, týká se to zejména prostředků krátkodobé ochrany dle ZPol, dle ZZŘS a dle novelizovaných ustanovení TŘ. Na rozdíl od dlouhodobější ochrany poskytované TrZ (viz podkapitola 2.1), níže zmíněné zákonné prostředky představují pouze dočasnou a předběžnou ochranu, ačkoli mnohdy efektivní a rychlou.

### **2.2.1 Krátkodobá ochrana a institut vykazání dle zákona o Policii ČR**

Krátkodobá ochrana osob je upravena v ustanovení § 50 ZPol. Dle uvedeného ustanovení jsou formy krátkodobé ochrany osob fyzická ochrana, dočasná změna pobytu, použití zabezpečovací techniky nebo poradensko-preventivní činnost. O

---

<sup>32</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 336.

<sup>33</sup>KORBEL, František, ŠAMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, s. 16.

poskytnutí krátkodobé ochrany rozhoduje v odůvodněných případech policie, a to vždy v konkrétní věci, pokud nelze poskytnout zvláštní ochranu dle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, ve znění pozdějších předpisů. Krátkodobou ochranu dle tohoto zákona nelze poskytnout bez souhlasu oběti (na rozdíl od institutu vykázání). Zákon nestanovuje dobu, po kterou mají být tyto prostředky uloženy, dle mého názoru se tedy bude pravděpodobně jednat o dobu přiměřenou k účelu ochrany a o dobu nutnou k zabezpečení např. jiných prostředků, které právní řád obětem nabízí a umožňuje jejich použití.

Ačkoli se institut vykázání dle ZPol může v případě stalkingu zdát jako málo pravděpodobný prostředek ochrany, objevují se v praxi případy, kdy stalkerem je osoba žijící s obětí ve společné domácnosti, a hrozí, že později může dojít k násilným atakům ze strany pachatele. Institut vykázání je pouze preventivním opatřením, jedná se o faktický úkon policejního orgánu na místě provedený nejpozději do 24 hodin od vstupu do obydlí, a to pouze v případě, pokud lze důvodným způsobem předpokládat, že je bezprostředně ohrožen život oběti a existuje zde riziko dalšího útoku.<sup>34</sup>

Doba trvání je maximálně deset dnů a nelze jí zkrátit ani se souhlasem oběti, vykázání je automaticky spojeno i se zákazem kontaktování oběti pachatelem. Pachatel je povinen opustit společné obydlí, zdržet se vstupu do obydlí, zdržet se styku s obětí aj. V případě, že pachatel porušuje povinnosti uložené mu vykázáním, vystavuje se riziku spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 odst. 2 TrZ, kdy může být potrestán trestem odnětím svobody až na tři léta. V případě, že v průběhu trvání vykázání oběť podá u příslušného soudu návrh na vydání předběžného opatření (podrobněji viz níže), tato desetidenní lhůta se automaticky prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu, ne-li do doby uvedené v rozhodnutí soudu o uložení předběžného opatření, v rámci kterého bude vykázání prodlouženo.

Institut vykázání je dle mého názoru v praxi užitečným krátkodobým, avšak aktuálním prostředkem k ochraně obětí žijících s pachatelem v jedné domácnosti.

---

<sup>34</sup>zejména pokud se jedná o opakovaný výjezd.

Jeho nejsilnější stránkou je rychlost, aktuálnost, „bezformálnost“<sup>35</sup> a možnost navazování dalších prostředků ochrany.

### 2.2.2 Předběžná ochrana dle zákona o zvláštních řízeních soudních

V případě, že u pachatele nejsou dány podmínky vazby dle TR, může se oběť, u které je vážně ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost, bránit podáním návrhu na vydání předběžného opatření (dále v textu jen PO) dle úpravy platné do 1. 1. 2014 v souladu s ustanovením § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 241/2013 Sb. účinném ke dni 19. 8. 2013 (dále jen OSŘ), a dle úpravy platné od 1. 1. 2014 platí pro případy domácího násilí<sup>36</sup> úprava PO obsažen v ZZŘS. Dle této úpravy trvá PO jeden měsíc od vykonatelnosti, o návrhu na PO rozhodne soud neprodleně do 48 hodin od podání návrhu. Uložené PO nesmí trvat víc než šest měsíců od jeho vykonatelnosti.<sup>37</sup> V případě, že je proti rozhodnutí o návrhu na vydání PO podáno odvolání, musí být odvolání předloženo odvolacímu soudu nejpozději do patnácti dnů ode dne jeho podání, přičemž odvolací soud musí o podaném odvolání rozhodnout do sedmi dnů od předání, což znamená, že celý proces rozhodování o podaném odvolání nesmí překročit dvacet dva dnů ode dne jeho podání.

Nařízené PO lze na žádost oběti v odůvodněných případech prodloužit, nikoli automaticky, soud poučí oběť (navrhovatele) o možnosti podat návrh ve věci samé<sup>38</sup>, pokud nepožádá o prodloužení PO v rámci doby jeho trvání, automaticky zaniká. V rámci nařízeného PO je možné pachateli uložit, aby opustil společné obydlí, nevstupoval do společného obydlí, zdržel se setkávání s obětí a zdržel se jakéhokoli nežádoucího sledování a obtěžování. Pro oběť přečinu stalkingu budou nejvhodnější poslední dvě zmíněné povinnosti. Novinkou zavedenou zvláštním zákonem je, že zrušit PO je přípustné pouze na základě návrhu dotčené osoby. Navrhovatelem PO může být i osoba odlišná od ohrožené osoby, v takovém případě je vedle ohrožené

---

<sup>35</sup>ve smyslu, že stačí důvodně předpokládat, že je ohrožen život, zdraví atd.

<sup>36</sup>ale taktéž i pro případy stalkingu, jelikož tento fenomén může souviset s domácím násilím, nebo z domácího násilí vycházet a na něj navazovat.

<sup>37</sup>aktuální znění: zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

<sup>38</sup>prodloužit PO lze pouze v případě, že ohrožená osoba podá ve věci samé návrh na zahájení řízení nejpozději ve lhůtě jednoho měsíce, nestačí však podat trestní oznámení, musí se jednat o návrh na zahájení občanskoprávního řízení (v rámci trestního řízení existuje od 1. 8. 2013 možnost trestněprávních předběžných opatření). K samotnému PO však stačí pouhý návrh na jeho prodloužení, nikoli též návrh na zahájení řízení ve věci samé.

osoby a násilníka rovněž účastníkem řízení, dále může návrh na vydání PO podat i samotný státní zástupce. Změny zavedené NOZ se dotkly i občanskoprávního řízení, konkrétně co se PO týká tím způsobem, že navrhovatelem může být nezletilé dítě, a to prostřednictvím zákonného zástupce, opatrovníka, OSPOD, advokáta, kterému dítě udělí plnou moc, a též dítě starší 16 let samostatné, pokud bude mít pro celé řízení plnou procesní způsobilost.

Změna nastává i v určení místní příslušnosti, kdy místně příslušným soudem pro případy PO je obecný soud navrhovatele. V návrhu na vydání PO musí být kromě obecných náležitostí uvedeny skutečnosti, že společné obydlí je pro ohroženou osobu z důvodu fyzického nebo duševního násilí nepřijatelné, a skutečnosti, které osvědčí obtěžování nebo sledování ohrožené osoby. Soud rozhoduje bez slyšení stran, proto je důležité vylíčit veškeré tvrzené skutečnosti srozumitelně a určitě, přičemž je žádoucí doložit i potřebné listiny ke svým tvrzením.

V případě, že bude návrh na vydání PO neurčitý a nesrozumitelný takovým způsobem, že o něm nelze rozhodnout, soud vyzve navrhovatele a poučí jej, jak má daný návrh opravit, doplnit, pokud navrhovatel nebude v stanovené lhůtě reagovat, soud návrh odmítne. Předběžné opatření dle ustanovení § 405 a násl. ZZŘS zpravidla navazuje na uložené vykázání, avšak není to pravidlem. Usnesení o nařízení PO je vykonatelné okamžikem vydání, je možná spolupráce soudu a PČR, kdy tato okolnost může představovat pro oběti potřebnou pomoc. V případě porušení podmínek nařízeného PO se pachatel obdobně jako v případě vykázání vystavuje riziku spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. V případě, že vykázaná osoba poruší povinnost nevstupovat do společného obydlí a nezdržovat se v něm po provedeném výkonu, provede soud na návrh oprávněné osoby opětovný výkon rozhodnutí, a to bezodkladně.

Neodmyslitelným přínosem výše popsaného PO je možnost kombinace osobní a územní ochrany, kdy PO umožňuje zakázat pachateli vstup do určitého okolí a současně zakázat kontakt s obětí. Další výhodou tohoto institutu je skutečnost, že před samotným rozhodnutím soudu v trestním řízení se dočasně upraví vztahy mezi pachatelem a obětí, a dočasně se omezí možnost pokračování v trestné činnosti. Možná je i kombinace jednotlivých uložených povinností v rámci předběžného opatření. „Nedostatkem“ specifikovaného institutu je nutnost, aby na uložené



předběžné opatření navazoval občanskoprávní spor, který musí s předběžným opatřením věcně souviset. To znamená, že např. pokud oběť a pachatel nejsou manželé, nebo se z různých důvodů nemíní rozvádět, nelze uložené předběžné opatření prodlužovat donekonečna bez podání návrhu ve věci samé. Tudíž tento institut nebude využitelný obecně pro všechny případy nebezpečného pronásledování.

### **2.2.3 Předběžná ochrana dle TŘ**

Možnost předběžné ochrany dle TŘ není dlouhodobou záležitostí, nýbrž se jedná o nový institut zavedený novelou TŘ účinnou od 1. 8. 2013. Tato novela TŘ, která se dotýká i jiných institutů TŘ, úzce souvisí se vznikem nového zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen ZOTČ). Účelem této nové právní úpravy je především zlepšit postavení obětí, ale i zdokonalit přístup OČTŘ k obětem trestných činů za účelem zamezení výskytu sekundární viktimizace.

Dle novelizovaného ustanovení § 88b a násl. TŘ lze obviněnému (a to pouze obviněnému) v rámci trestního řízení uložit jeden z vhodných druhů předběžného opatření. Výčet jednotlivých druhů předběžného opatření je taxativní, a z logiky věci vyplývá, že v případě jejich uložení není podstatné, zda se jedná o násilnou nebo majetkovou trestnou činnost. Dle mého názoru, jsou pro oběti trestného činu stalkingu přínosné zejména následující předběžná opatření, a to zákaz styku s určitými osobami (např. s obětí, poškozeným), zákaz vstupu do obydlí, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě a zákaz konkrétně vymezené činnosti, jejíž povaha umožňuje opakování trestné činnosti. Délka trvání je omezena dosažením účelu předběžného opatření, nejpozději však do právní moci rozsudku nebo jiného meritorního rozhodnutí. O uložení předběžného opatření rozhoduje soud, v přípravném řízení rozhoduje soudce na návrh státního zástupce.<sup>39</sup> Proti rozhodnutí o uložení předběžného opatření je možné podat stížnost, která nemá odkladný účinek.

---

<sup>39</sup>u některých druhů předběžných opatření rozhoduje v přípravném řízení sám státní zástupce, např. při zákazu styku s určitými osobami, zákaz her a sázek, zákaz užívání alkoholických nápojů.

Z podstaty předběžného opatření vyplývá<sup>40</sup>, že jednotlivé druhy předběžného opatření lze kombinovat, lze měnit v průběhu trvání jejich povahu. Pokud obviněný poruší povinnosti uložené předběžným opatřením, může mu být uložena pořádková pokuta, jiný druh předběžného opatření, nebo soudu může rozhodnout o vzetí pachatele do vazby.

S ohledem na uvedené nebudou dle mého názoru dány v případě porušení povinností uložených v rámci předběžného opatření podmínky pro spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 TrZ, nebo přinejmenším bude stíhání pro tento trestný čin velmi zřídkavé. Uvedené stanovisko se opírá o uplatnění zásady subsidiarity trestní represe, kdy trestní prostředky by měly být použity pouze na případy společensky škodlivé, přičemž je nutné použít mírnější prostředek, pokud tímto prostředkem bude dosaženo stejného cíle jako prostřednictvím přísnějšího prostředku. Pokud tedy mají OČTŘ k dispozici výše zmíněné mírnější prostředky „*potrestať*“ pachatele za nedodržení uložených povinností, měly by přednostně uplatnit uložení pořádkové pokuty, jiného druhu předběžného opatření nebo rozhodnout o vzetí do vazby.

Zavedení trestněprávních předběžných opatření lze zhodnotit jako vhodný a účinný krok ze strany zákonodárce, kdy jeho největší výhodou lze spatřovat v tom, že oběť nemusí v rámci občanskoprávního předběžného opatření „stresovat“ skutečnost, kterou žalobu ve věci podá, aby prodloužila nařízené PO, stačí, pokud v její záležitosti bude zahájeno trestní stíhání. Navíc předběžné opatření trvá nejpozději do právní moci meritorního rozhodnutí, nebo pokud je pro to oběť potřebné.

#### **2.2.4 Další možnosti ochrany dle TŘ a možnosti postihu dle jiných zákonů**

Novela TŘ účinná od 1. 8. 2013 přináší kromě výše zmíněné možnosti předběžných opatření pro oběť stalkingu zajímavé a účinné prostředky ochrany, jako např. novelizovaným ustanovením § 103a TŘ se zavádí právo oběti (pokud jí hrozí nebezpečí spojené s pobytem pachatele na svobodě) žádat informace ohledně propuštění nebo uprchnutí pachatele z vazby, z výkonu trestu odnětí svobody nebo z výkonu ústavního ochranného léčení, a současně existuje důvodná obava

---

<sup>40</sup>zejména za použití analogie s civilními předběžnými opatřeními.

z ohrožení jejího života. Potřebné informace oběti poskytnou příslušné subjekty i bez její žádosti.

Dále se jedná o prostředky minimalizující trauma oběti z trestného jednání pachatele, přičemž se jedná zejména o práva obětí, jako např. zabezpečení opatření k vyloučení vizuálnímu kontaktu oběti a pachatele aj. V případě kategorie obětí tzv. „zvlášť zranitelných obětí“<sup>41</sup>, do které dle mého názoru spadají za splnění zákonných podmínek a za určitých okolností i oběti stalkingu, žádosti o zabránění vizuálnímu kontaktu musí OČTŘ vyhovět vždy, samozřejmě to vše pokud to nevylučuje povaha prováděného úkonu a nesmí být přitom porušeno právo na obhajobu. Dále jsou to práva realizovaná u „obyčejných obětí“ jako např. rozšířené právo požadovat nezveřejnění osobních údajů (nově ustanovení § 55 odst. 1 písm. c) TŘ. Zavedení „nových“ práv obětem stalkingu (i obětem obecně) považuji za vhodné opatření, neboť největší problémy v souvislosti s trestným činem pociťovaly oběti právě v návaznosti na sekundární viktimizaci. Za účinnosti nového ZOTČ by se sekundární viktimizaci mělo zabránit v plném rozsahu.

Další možností postihu pachatele stalkingu je zakotveno v zákoně č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon, ve znění pozdějších předpisů, a to v případě, že stalker svým jednáním naplní skutkovou podstatu z vybraných přestupků specifikovaných v uvedeném zákoně.

---

<sup>41</sup>zvlášť zranitelnou obětí se dle ZOTČ rozumí dítě (do 18 let), osoba postižena mentálním, fyzickým nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, oběť trestného činu obchodování s lidmi, oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který obsahoval pohrůžku násilí nebo násilí.

## 3 Trestněprávní úprava

### 3.1 Vznik nové skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování

V Evropě neměla (a doposud ani nemá) trestněprávní úprava stalkingu tak dlouhou tradici jako v angloamerických zemích. Jak je již výše zmiňováno, ve státech USA a Velké Británii, které současně představují kolébku zkoumání stalkingu, bylo nebezpečné pronásledování kriminalizováno v 90. letech 20. století. V západních a jižních evropských státech se zájem o řešení fenoménu stalking začal projevovat až v posledních pěti letech.

Nebezpečné pronásledování představuje formy od „pouhého“ zastrašování až k případnému reálnému útoku pachatele na oběť. Jednotlivé útoky stalkingu tedy tvoří dvě velké skupiny, a to kontaktní a bezkontaktní útoky na oběti, přičemž kontaktní útoky zanechávají zpravidla na obětech fyzické a psychické následky, bezkontaktní „pouze“ psychické následky, které však samostatně mohou představovat pro oběť devastující následky. Některé odborné práce, které zpracovávají výsledky studií, ukazují<sup>42</sup>, že více než 30% pachatelů neváhá na své oběti zaútočit fyzicky, 2% případů stalkingu končí smrtí oběti, což naznačuje, že nebezpečné pronásledování můžeme zařadit do skupiny potencionálně nebezpečných deliktů.

Tento trestný čin původně nebyl obsažen ve vládním návrhu nového trestního zákoníku, a proto nebyla vypracována ani důvodová zpráva k ustanovení § 354 nového trestního zákoníku (dále v textu jen TrZ)<sup>43</sup>. Na potřebu úpravy tohoto trestného činu reagoval Ústavně právní výbor Poslanecké sněmovny v spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti, když navrhl zařadit tento trestný čin do nového trestního zákoníku.<sup>44</sup> Ze statistik vyplývá, že pronásledování často navazuje na domácí násilí, resp. na předchozí násilí v partnerském vztahu.

Obětem domácího násilí český právní systém poskytoval ochranu ještě před kriminalizací stalkingu, ale pro oběti pronásledování, pokud jednání pachatele nenaplnilo skutkovou podstatu jiného trestného činu, neexistovala účinná ochrana

<sup>42</sup> např. VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 333.

<sup>43</sup> aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

<sup>44</sup> KORBEL, František, ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, s. 14-15.

jejich zájmů. Pokud by se oběť v této době trvale opustila partnera, resp. společnou domácnost, a došlo by k pronásledování ze strany partnera (jednáním, které by vykazovalo znaky nebezpečného pronásledování), nebylo možné aplikovat ustanovení § 215a TrZ a ani zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů, neboť chyběl povinný znak sdílení společné domácnosti mezi obětí a pachatelem. S ohledem na tuto díru v právním systému, bylo nutné vytvořit nový trestný čin nezávislý od splnění požadavku sdílení společné domácnosti, a od povinnosti naplnit znaky jiných skutkových podstat, a tím poskytnout ochranu obětem, které se doposud nemohly účinně bránit. Návrh na zavedení předmětného trestného činu do právního řádu byl chápán jako doplnění skutkových podstat trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 173 návrhu TrZ), a také nebezpečného vyhrožování (§ 351 návrhu TrZ).<sup>45</sup>

S účinností nového TrZ (od 1. 1. 2010), kterého součástí je i trestný čin nebezpečné pronásledování, se jednání, kterým pachatel naplňuje znaky skutkové podstaty tohoto deliktu, stal trestně postižitelným.

### **3.2 Obecná charakteristika trestného činu nebezpečné pronásledování**

Trestní zákoník rozděluje trestné činy na zločiny a přečiny, přičemž v rámci skupiny zločinů rozlišujeme podmnožinu tzv. zvláště závažných zločinů. V souladu s ustanovením § 354 TrZ za použití ustanovení § 14 odst. 2 TrZ, je zřejmé, že stalking patří mezi přečiny.

Dnem účinnosti nového TrZ vznikla možnost postihnout a sankcionovat jednání naplňující všechny zákonné znaky skutkové podstaty přečinu stalkingu. Nebezpečné pronásledování se stalo samostatným trestným činem, který byl zařazen do hlavy desáté ve zvláštní části TrZ, a to pod *trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných*. Ustanovení § 354 je dále v hlavě desáté TrZ zařazeno pod díl pátý, označený pod společným názvem trestné činy narušující soužití lidí. Společným znakem těchto trestných činů je ochrana skupinových zájmů, nikoli individuálních. Jedná se

---

<sup>45</sup>KORBEL, František, ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, s. 14-15.

zpravidla o trestné činy narušující soužití skupin ve společnosti<sup>46</sup>, které se vyznačují tím, že v rámci této skupiny nemají žádný společný objekt.<sup>47</sup>

Práva, která pachatel narušuje svým jednáním, zařazujeme pod tzv. ryze osobnostní práva, která jsou upravena v ustanovení 84 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jako NOZ), neboť pachatel zpravidla zasahuje do práva na ochranu listovního tajemství, na ochranu dopravovaných zpráv, ochranu osobnosti, osobních údajů oběti. Z tohoto důvodu se ztotožňuji s názorem odborné společnosti, že přečin nebezpečné pronásledování je potřebné a vhodnější zařadit pod trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí listovního tajemství, které jsou zařazeny do hlavy druhé TrZ, protože s ohledem na jejich podstatu věcně spolu souvisí.<sup>48</sup>

Trestný čin nebezpečné pronásledování zařazujeme do skupiny tzv. ohrožovacích trestných činů<sup>49</sup>, pro které je typické, že k tomu, aby došlo k naplnění skutkové podstaty těchto přečinů, postačí, aby vedle jiných předpokladů trestní odpovědnosti došlo k ohrožení zájmu (objektu trestného činu) chráněného trestním zákonem, nikoli k jeho porušení, nebo zásahu.<sup>50</sup> Skutečné dilema pro OČTŘ nastává v případě, kdy posuzují, zda jednáním pachatele již dochází k ohrožení zájmu, jelikož v tomto případě existuje tenká hranice. Zařazení stalkingu do skupiny ohrožovacích deliktů však neznamená, že se jedná o méně závažný delikt.

Návrh ke kriminalizaci přečinu byl v době jeho zavedení chápán jako doplnění skutkových podstat trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 173 návrhu TrZ), a nebezpečného vyhrožování (§ 351 návrhu TrZ).<sup>51</sup> Dle mého názoru lze souvislost mezi trestným činem dle ustanovení § 173 návrhu TrZ<sup>52</sup> a

---

<sup>46</sup>mezi tyto trestné činy patří i např. ustanovení § 355 TrZ-Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob.

<sup>47</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 334.

<sup>48</sup>viz např. názor prof. Heleny Válkové In: VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 261.

<sup>49</sup>VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 12.

<sup>50</sup>mezi skupinou poruchových a ohrožovacích deliktů je rozdíl v jejich následku způsobeného trestním jednáním pachatele. Následkem poruchových deliktů je porušení nebo zásah do chráněného zájmu, v případě ohrožovacích postačí „pouze“ jejich ohrožení.

<sup>51</sup>KORBEL, František, ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, s. 14-15.

<sup>52</sup>TrZ, § 199

nebezpečným pronásledováním spatřovat pouze v rámci expartnerstalkingu, neboť ten navazuje na domácí násilí probíhající v rámci společné domácnosti mezi pachatelem a obětí.

### **3.3 Znamky skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování**

Každý trestný čin se vyznačuje formální a materiální stránkou. Nový TrZ, na rozdíl od zákoníku z roku 1961<sup>53</sup>, který byl postaven na materiálním pojetí trestného činu (znakem byla nebezpečnost pro společnost), koncipuje podstatu jednotlivých trestných činů formálními znamky. Formální stránka je vyjádřena souhrnem všech zákonných znamků, které každý trestný čin jednotlivě popisují a určují, a tedy stanovují, které jednání je trestným činem, a které je naopak beztrestné. Po formální stránce může být trestným činem pouze zaviněné jednání trestně odpovědné osoby, jehož znamky jsou uvedeny ve zvláštní části TrZ. Pachatel svým jednáním naplňuje jednotlivé (tzv. typové) znamky skutkové podstaty uvedené u jednotlivých trestných činů ve zvláštní části TrZ.

Jeden z formálních znamků trestného činu je skutková podstata (tzv. typový znak), která je tvořena obligatorními znamky typickými pro jednotlivé trestné činy, kterými jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka.

#### **3.3.1 Základní skutková podstata podle ustanovení § 354 odst. 1 TrZ**

Skutková podstata je právní forma vyjadřující typové znamky trestného činu uvedené v trestním zákoně, je souhrnem objektivních a subjektivních znamků, které určují jednotlivé druhy trestných činů a odlišují je navzájem.<sup>54</sup> Pod skutkovou podstatou stalkingu není zahrnuto ani ublížení na zdraví, které lze postihnout podle ustanovení § 145 až ustanovení § 146a TrZ, ani nebezpečné vyhrožování, které lze postihovat podle ustanovení § 353 TrZ.<sup>55</sup>

Základní skutková podstata je tvořena základními znamky tohoto deliktu. Je uvedena v prvním odstavci ustanovení § 354 TrZ. Toto ustanovení uvádí, že

---

<sup>53</sup>historická verze: zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 52/2009 Sb., účinném ke dni 1. dubna 2009

<sup>54</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 142.

<sup>55</sup>VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 7.

pachatel trestného činu nebezpečného pronásledování je „ten, kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým, vyhledává jeho osobní blízkost, jej sleduje, vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života nebo zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých“. Za takové jednání je možné pachateli uložit trest odnětí svobody v délce trvání až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

### 3.3.2 Kvalifikovaná skutková podstata podle ustanovení § 354 odst. 2 TrZ

Kvalifikovaná skutková podstata je tvořena kromě základních znaků, také znaky, které specializují základní skutkovou podstatu, typizují vyšší stupeň společenské škodlivosti. Vyšší škodlivost může představovat závažnější porušení nebo ohrožení objektu trestného činu, nebo může spočívat ve způsobu provedení trestného činu. Kvalifikovaná skutková podstata bez základní nemůže existovat, vždy je základní skutková podstata součástí té kvalifikované.<sup>56</sup>

Podle ustanovení § 354 odst. 2 TrZ bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři roky, pokud spáchá čin uvedený v prvním odstavci: a) vůči dítěti nebo těhotné ženě, b) se zbraní nebo c) nejméně se dvěma osobami.

TrZ definuje dítě ve svém ustanovení § 126 jako osobu mladší osmnáct let, pokud TrZ nestanoví jinak. Dítěti je TrZ poskytována zvýšená ochrana, neboť se pokládá za osobu, která nedosáhla určitého stupně mravní a rozumové vyspělosti. Jedná se o osobu, kterou z důvodu její možné naivity a nedostatku zkušeností musí společnost více ochraňovat. Za těhotnou ženu se považuje žena, u níž došlo k uhnízdění oplodněného vajíčka do sliznice dělohy, a to až do okamžiku zahájení porodu.<sup>57</sup>

Těhotná žena představuje nositelku budoucího života, je ve svém stavu více zranitelná, neumí se bránit před jednáním pachatele. Zákonodárce těhotné ženě a dítěti poskytuje větší ochranu tím, že v případě spáchání trestného činu vůči těmto

<sup>56</sup> JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 148.

<sup>57</sup> HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: EUROUNION, 2010, s. 734.



osobám je možné uložit vyšší trestní sazbu, než je stanovena pro spáchání jednání specifikovaného v základní skutkové podstatě.

Pod pojmem zbraň rozumíme nejen zbraň v technickém slova smyslu (střelná, bodná, sečná, či výbušniny), ale i jakýkoli jiný předmět, jímž je možno učinit důraznější útok proti tělesné integritě jiné osoby. Jedná se např. o kámen, téměř každý ruční pracovní nástroj, technické prostředky sebeobranu - kasr, motorové vozidlo, či jiný stroj, jímž se útočí proti jiné osobě.<sup>58</sup> Čin se zbraní je spáchán i v případě, pokud pachatel zbraň nepoužije, ale ze všech okolností případu vyplývá, že jí v době spáchání činu měl u sebe za účelem, aby tuto zbraň mohl použít.<sup>59</sup>

Znak uvedený pod písm. c) nejméně se dvěma osobami představuje určitou formu součinnosti, která značí, že vedle pachatele se na jeho jednání musí podílet nejméně dvě další osoby ve formě spolupachatelství nebo se bude jednat o účastenství ve formě organizátorství či pomoci, nikoli však ve formě návodu. Není však nutné, aby tyto další osoby byly trestně odpovědné ve vztahu k tomuto jednání,<sup>60</sup> a aby byly všechny osoby s pachatelem při páchaní trestného činu současně přítomny.<sup>61</sup>

Mezi spolupachateli nemusí existovat organizovanost, o své součinnosti nemusí ani vědět. To znamená, že postačí, pokud trestně odpovědný bude hlavní pachatel, který musí o součinnosti s dalšími osobami s ohledem na ustanovení § 17 písm b) TrZ vědět, a jemuž je přičítána tato skutečnost jako zvlášť přitěžující.<sup>62</sup>

V případě, že je spolupachatelstvím způsoben těžší následek, musí se zavinění těžšího následku zkoumat u všech spolupachatelů samostatně, přičemž platí, že těžší následek způsobený jedním spolupachatelem úmyslným jednáním se přičítá druhému spolupachateli přesto, že on jednal nedbalostně.<sup>63</sup>

---

<sup>58</sup>ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, (§ 175 Vydírání).

<sup>59</sup>Tamtéž

<sup>60</sup>HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva.* Praha: EUROUNION, 2010, s. 736

<sup>61</sup>VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem.* 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, s. 1234.

<sup>62</sup>tedy jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby uvedené v kvalifikované skutkové podstatě.

<sup>63</sup>ŠÁMAL, Pavel. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 190 (§ 17 Zavinění).

Pro výše uvedené případy postačí k naplnění kvalifikované skutkové podstaty, pokud pachatel spáchá čin z nevědomé nedbalosti, a to ve vztahu k těžšímu následku v souladu s ustanovením § 17 pod pís. a) TrZ.<sup>64</sup>

V případě výše zmíněných okolností se jedná o výjimku z obecného pravidla, které nalezneme v ustanovení § 13 odst. 2 TrZ, které stanoví, že k trestní odpovědnosti je třeba úmyslného zavinění, pokud TrZ nestanoví konkrétně u jednotlivých trestných činů, že postačuje nedbalostní jednání. Tato skutečnost je opět dána zvýšenou ochranou zájmů specifikovaných v kvalifikované skutkové podstatě přečinu stalkingu, jejichž „odlišnost“ je dána ztíženým postavením ve společnosti nebo nebezpečnějším způsobem jednání.

Je pravděpodobné, že zákonodárce ve výše uvedených případech předpokládá, že k naplnění objektivní stránky trestného činu stalkingu bude docházet rychleji než v případě jiných osob, jelikož dítě a těhotná žena se obecně považují za citlivější osobnosti (u ženy je takové rozpoložení vyvolané těhotenstvím a s tím souvisejícími hormonálními změnami, které mají vliv na její psychiku). Z tohoto důvodu zákonodárce vyřadil uvedené kategorie (těhotná žena a dítě) do kvalifikované skutkové podstaty a tím jí poskytl zvýšenou ochranu prostřednictvím hrozby vyšší trestní sazby. Další dvě kategorie (se zbraní a se dvěma osobami) představují pro společnost zavrženější způsob spáchání stalkingu, tedy i nebezpečnější, schopné způsobit oběti horší následky.

### **3.3.3 Objekt trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ**

Objektem trestného činu vyjadřujeme okruh společenských vztahů, zájmů a hodnot, které TrZ chrání. Jelikož je trestný čin nebezpečného pronásledování systematicky zařazen do desáté hlavy, díl pátý (trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných), jeho objektem je v tomto případě bezporuchové mezilidské soužití (zájem na ochraně nerušeného soužití lidí). Díl pátý chrání veřejný pořádek proti jednání, které hrubě narušuje soužití lidí. TrZ zde chrání zájem na klidném občanském

---

<sup>64</sup>k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, že trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné.

soužití, které nenarušují nebezpečné výhrůžky, pronásledování a jiné závažné obtěžování a omezování v obvyklém způsobu života.<sup>65</sup>

Konkrétním objektem, který chrání ustanovení § 354 TrZ, a který představuje jednotlivý právní statek zasažený činem jednotlivce, je tělesná a duševní integrita.<sup>66</sup>

### 3.3.4 Objektivní stránka trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ

Objektivní stránkou charakterizujeme způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorními znaky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Chybí-li některý z těchto znaků objektivní stránky, není objektivní stránka trestného činu naplněna, tím není naplněna ani skutková podstata a nevzniká ani trestní odpovědnost.<sup>67</sup>

Objektivní stránka přečinu zahrnuje několik podob jednání. V případě stalkingu představuje jednání určité konání pachatele specifikované v ustanovení § 354 TrZ. Nemůže se jednat však pouze o myšlenku nebo přání, jež se neprojeví vnějším činem pachatele směřující ke spáchání trestného činu.

Druhým povinným znakem je následek, kterým rozumíme porušení nebo ohrožení hodnot chráněných trestním zákonem. Z důvodu, že stalking je zařazen do skupiny ohrožovacích trestných činů, v jeho případě dochází k naplnění objektivní stránky trestného činu jednáním charakterizujícím objektivní stránku trestného činu, které ohrožuje objekt stalkingu.

Posledním znakem objektivní stránky je příčinná souvislost (vztah) mezi jednáním a následkem. Vztah příčinné souvislosti, jako jeden z požadavků trestní odpovědnosti, existuje pouze v případě, pokud je doloženo, že nebyť jednání k následku by nedošlo.

---

<sup>65</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 749.

<sup>66</sup>KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 230.

<sup>67</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 159.

K příčinnému vztahu mezi jednáním stalkera a následkem musí přistoupit zavinění, přičemž vývoj příčinné souvislosti musí být zahrnut zaviněním alespoň v hrubých rysech. Nezaviněné následky se nepočítají.<sup>68</sup>

Trestní odpovědnost nenastane, pokud je příčinou následku jiná okolnost relevantní pro způsobení následku. Pachatel je trestně odpovědný, pokud chtěl a věděl, že způsobem popsaným v ustanovení § 354 odst. 1 TrZ způsobí následek, tedy ohrozí objekt chráněný trestním zákonem a předvídal vývoj kauzálního nexu.<sup>69</sup> V případě kvalifikované skutkové podstaty (odst. 2 předmětného ustanovení) postačí, pokud pachatel věděl, že svým jednáním popsaným v ustanovení § 354 odst. 2 TrZ způsobí následek a předvídal vývoj příčinné souvislosti, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že jej nezpůsobí.<sup>70</sup>

Jednání stalkera lze kvalifikovat jako trestný čin podle ustanovení § 354 TrZ, pokud je dlouhodobějšího rázu, musí docházet k opakovanému kontaktování oběti po dobu několika měsíců. Podle Visingera<sup>71</sup> se požadavek dlouhodobosti jeví jako legitimní, „*neboť újma (i společenská škodlivost) podstatně roste až s délkou stresu nebo strádání oběti a ojedinělý akt zřejmě u duševně normálně strukturované, neúzkostné osoby nebude způsobit vyvolat důvodnou obavu o život či zdraví*“.

Stalking nepředstavuje pouze jednorázový čin, ale jedná se o jednání, které trvá delší dobu, je určité intenzity, vyznačuje se dlouhodobostí a překročením hranice únosnosti. Znak dlouhodobosti však nemusí být splněn u všech forem jednání jednotlivě, nýbrž ve vztahu nebezpečného pronásledování jako celku, neboť pouze tímto přístupem může být vyjádřena jeho závažnost a podstata. Platí, že čím je vyšší intenzita zásahu do práv oběti a závažnější forma jednání, tím kratší doba postačí proto, aby byl splněn znak dlouhodobosti.<sup>72</sup>

Opakované obtěžování znamená pro oběť přítěž, omezuje je podstatným způsobem v každodenním životě, nutí ji měnit své návyky, které pro každou osobu

---

<sup>68</sup>Tamtéž s. 176.

<sup>69</sup>ve výjimečných případech pachatel ví, že svým jednáním může způsobit následek, pro případ, že následek způsobí, je s tímto srozuměn, přičemž uvedené platí i pro vývoj příčinného vztahu (blíže viz podkapitola: subjektivní stránka).

<sup>70</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 221.

<sup>71</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 334.

<sup>72</sup>usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

představují určitou jistotu. Opakováním se zde rozumí více než deset pokusů o kontakt.<sup>73</sup> Pachatel se snaží oběť více frustrovat tím, že si přesně načasuje její sledování, snaží se vyvolat dojem, že je všude a oběť mu není schopna utéct a ukrýt se před ním. Oběť má pocit bezmocnosti a beznaděje, obává se, že kam se podívá, tam bude číhat její pronásledovatel. Za typické jednání pachatele lze považovat i poškozování věcí patřících oběti nebo její rodině, přičemž nejčastějším objektem agrese pachatele je auto oběti, domácí mazlíčci, dveře obydlí, v případě, že se slídlil dostane do obydlí, ničí oběti hlavně její osobní věci jako např. šaty, šperky, fotografie atd.<sup>74</sup>

První forma jednání, tedy vyhrožování, musí mít charakter vis compulsiva neboli psychického donucení. Je namířena proti oběti nebo proti osobám blízkým, což je dle ustanovení § 125 TrZ příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec manžel a partner. Další osoby se považují za osoby blízké jen tehdy, pokud by tyto osoby důvodně pociťovaly způsobenou újmu jako újmu vlastní.<sup>75</sup>

Výhrůžka musí být míněna vážně, nemusí být však naplněna, hrozba újmy je buď bezprostřední, nebo hrozící do budoucna. Výhrůžku ublížením na zdraví vykládáme v souvislosti s ustanovením § 122 odst. 1 TrZ.<sup>76</sup> Z obsahu výhrůžky pachatele musí být zřejmé, že vyhrožuje ublížením na zdraví konkrétně oběti nebo osobám blízkým nebo jinou újmou, musí být provedena nedovolenými prostředky.<sup>77</sup> Zkoumá se vždy obsah výhrůžek, ale také jakým způsobem je vnímala osoba, které tyto výhrůžky směřovaly. To znamená, že v různých situacích může oběť tyto výhrůžky vnímat odlišně. V tomto případě je nutné posuzovat význam výhrůžek podle toho, jak je může vnímat osoba, které jsou určeny, v konkrétní situaci i za konkrétních okolností.

Někomu se za určitých okolností může zdát výhrůžka bezvýznamná, v jiném zase může vyvolat strach o svoje zdraví nebo život, přičemž se nemusí nutně jednat o výhrůžku újmou na zdraví, ale jakoukoli majetkovou nebo nemajetkovou újmu.

---

<sup>73</sup> VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle §354 TrZ v širších než trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 275.

<sup>74</sup>MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

<sup>75</sup>TrZ, § 125

<sup>76</sup>ublížením na zdraví se rozumí takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen na po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.

<sup>77</sup>na rozdíl do prostředku sledování, jež mohou být i legální.

Podmínkou je, aby v oběti byla vzbuzena důvodná obava z realizace výhrůžky, což značí, že se musí v oběti vyvolat strach z uskutečnění pohrůzek. Způsobnost výhrůžky vyvolat u oběti důvodnou obavu, že bude realizována, je v tomto případě znakem skutkové podstaty nebezpečného pronásledování, a tudíž tento znak musí být naplněn. Oběť a pachatel nemusí být přítomni na jednom místě, což také odráží různé způsoby spáchání stalkingu (telefonování, dopisování, mailování).<sup>78</sup> Musí se však vždy jednat o bezprávnou výhrůžku, kterou pachatel působí na vůli oběti a vzbuzuje v ní strach. Pachatel takovou výhrůžkou působí na vůli osoby, která je v rozporu s její skutečnou vůlí. To znamená, že oběť jedná určitým způsobem, ale vůle je silně deformována působením pachatele. Majetková újma představuje snížení majetku poškozeného a je vyjádřitelná v penězích, zatímco nemajetková újma souvisí s právem na ochranu osobnosti. Jinou újmu se rozumí např. sexuální integrita, zásah do postavení člověka, dobré pověsti, rodinného soužití.<sup>79</sup> Jiná újmy se hodnotí jednak s přihlédnutím k ublížení na zdraví, a měla by být z hlediska závažnosti srovnatelná, a jednak ke konkrétním okolnostem případu s ohledem na subjektivní vnímání újmy obětí.<sup>80</sup>

Domnívám se, že tato forma jednání by neměla za posouzení všech podmínek způsobovat problémy v aplikační praxi. V případě, že se zhodnotí, že výhrůžka je reálná, tedy hrozící, evidentně směřuje do integrity oběti, každá normální osoba by za konkrétních okolností takovou výhrůžku považovala za reálnou, z objektivního hlediska může vzbudit obavu, bude naplněna tato forma jednání nebezpečného pronásledování.

Forma jednání vyhledávání osobní blízkosti nebo sledování zahrnuje opakované kontaktování oběti pachatelem i prostřednictvím dalších osob. Častokrát sleduje její návyky a jednání, pozoruje jí, následuje jí při určitých činnostech.<sup>81</sup> Tento projev je nutné vykládat extenzivně, jedině tímto způsobem lze oběť chránit před nežádoucím jednáním pachatele, kterým narušuje její osobní integritu.<sup>82</sup> Pachatel se snaží získat

---

<sup>78</sup>VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011.

<sup>79</sup>VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 3008-3012 (§ 354 Nebezpečné pronásledování).

<sup>80</sup>usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

<sup>81</sup>HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: EUROUNION, 2010, s. 735.

<sup>82</sup>usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1378/2011

o své oběti co nejvíce informací, sleduje její denní program, sleduje, s kým se setkává, jaké má tato osoba návyky. Pod tento pojem zahrnujeme nejrozličnější způsoby slídění, obtěžování, dotírání, doprovázení bez svolení oběti, pozorování oběti v určitých situacích. Může se jednat např. o čekání před domem, doprovázení do práce, domů nebo do školy, pozorování dalekohledem i tzv. „hlídkování“ před domem oběti.<sup>83</sup> S přihlédnutím k okolnosti, že judikatura stanovila, že tuto formu lze, dokonce je nutné vykládat extenzívně, mám za to, že s použitím principu selského rozumu nebudou v rámci praxe žádné komplikace s použitím tyto formy.

Další formou jednání<sup>84</sup> pachatel svou oběť obtěžuje častým zasíláním emailů, častým telefonováním, posíláním SMS a MMS zpráv. Snaží se ji kontaktovat faxem, prostřednictvím sociálních sítí jako je např. facebook, skype nebo icq atd., zanechává jí různé vzkazy, posílá dopisy a pohledy prostřednictvím poštovních služeb. Využívá různé způsoby jak svou oběť kontaktovat, např. zasílá nevyžádané pozornosti, jako je alkohol nebo šperky, patří sem i kontakt prostřednictvím třetí osoby, která v dobré víře odevzdá vzkaz, dárky apod. Mezi nejčastější nevyžádané dárky zaslané pachatelem své oběti patří zaslání květin, knih, fotografických snímků stalkera, koláž obrázků.<sup>85</sup>

Dalšími nevyžádanými pokusy o kontakt jsou např. zaslání mrtvé kočky, objednávání pizzy v časných ranních hodinách, přivolání první pomoci, časopisů zájezdů nebo letenek. Pachatel neváhá využít trestněprávních prostředků v postavení oběti, ze smyšlených trestných činů oznamuje jak samotnou oběť, tak i její osoby blízké.<sup>86</sup> S ohledem na skutečnost, že zákonodárce konkrétně definoval tento způsob jednání bez možnosti různého výkladu, lze konstatovat, že za použití jazykového výkladu uvedené formy jednání pronásledovatele, nepředstavují problém v aplikační praxi pro orgány činné v trestním řízení.

Omezování v obvyklém způsobu života představuje konání pachatele, kterým znemožňuje oběti svobodně se rozhodovat, a to tak, že jí obtěžováním zabraňuje

---

<sup>83</sup> VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 8.

<sup>84</sup> vytrvalé kontaktování prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jiným způsobem.

<sup>85</sup> MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

<sup>86</sup> i např. případ, kdy pachatel, bývalý manžel, pronásledoval manželku a obvinil otce manželky z trestného činu, který jí nejvíce podporoval v boji proti obtěžování.

v obvyklém a normálním způsobu života. Každý člověk si svobodně vytváří svůj denní harmonogram, který představuje v jeho životě určitý stereotyp. Sám podle své vůle rozhoduje o tom, co bude dělat, jaká místa navštíví a koho bude chtít vidět. Pachatel zasahuje do této svobody a tím jí bere pocit kontroly nad vlastním životem. Již se nemůže plně a svobodně rozhodovat, protože pořád musí myslet na skutečnost, že je možné, že se objeví její neodbytný pronásledovatel. Oběť začíná být frustrovaná, má pocit, že není možnost úniku, přichází o své soukromí, na které má každý člověk právo.

Pokud bychom vycházeli z rakouského a německého pojetí tohoto pojmu, je to takové omezení, ke kterému dochází proti vůli osoby, a to nežádoucím zásahem pachatele do jeho osobního, rodinného a profesního života. Rozhodné bude, jak pociťuje újmu sama oběť, nikoli co by pociťoval průměrný obyvatel na jejím místě.<sup>87</sup>

Uplatněním rakouského a německého subjektivního pohledu oběti na to, kdy se už bude jednat o omezování v obvyklém způsobu života, bychom měli být opatrní. Může totiž nastat situace, kdy každá osoba bude tvrdit, že z jejího pohledu to je již omezování a bude se domáhat trestního stíhání pachatele, přičemž průměrný člověk to nebude považovat za omezující jednání pachatele. Na druhou stranu, průměrný člověk se neumí vcítit do konkrétní situace oběti, jakým způsobem to pociťuje ona. V tomto případě shledávám za nejvhodnější uplatnit hledisko subjektivní, objektivizované pohledem průměrného člověka s přihlédnutím ke všem okolnostem konkrétního případu (podobně jako v případě výhrůžky).

Další formou se pachatel, který zná osobní údaje objektu svého zájmu, pokusí získat zneužitím těchto informací jakýkoli kontakt na oběť od orgánů veřejné správy nebo od poskytovatelů telekomunikačních služeb. Pachatel se často obrací na známé nebo blízké přátelé, aby mu poskytli informace o místě pobytu, prozradili místo, kde se zdržuje, kde pracuje atd. Objektivní stránka skutkové podstaty trestného činu je v tomto případě naplněna již zneužitím osobních údajů k dosažení tohoto účelu.<sup>88</sup> Jedná se o další podmínku trestní odpovědnosti, účelem pachatele

---

<sup>87</sup> VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle §354 TrZ v širších než trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 261.

<sup>88</sup> HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: EUROUNION, 2010, 735.



musí být získání kontaktu s obětí (jedná se o tzv. obligatorní znak skutkové podstaty).

Kontakt na oběť od výše zmíněných subjektů pachatel často získává předstíráním určitých okolností, že objevil doklady nebo důležité písemnosti, které by oběť mohla postrádat, nebo také, že se jedná o bývalou spolužačku, kterou nemůže najít. Vynalézavý pachatel je schopen oklamat i blízké přátelé oběti, kteří ani netuší, že by se mohlo jednat o dotěrného pronásledovatele. Tím, že pachatel zná základní osobní údaje, se předpokládá, že oběť zná a nemíní tyto informace jakýmkoli způsobem zneužít. Stalker udělá vše proto, aby měl co nejlepší podmínky pro sledování objektu svého zájmu, působí často přesvědčivě. Tato forma jednání dle dostupné judikatury (blíže viz kapitola 4) nepředstavuje v aplikační praxi žádné komplikace.

Co se týká podmínky vzbudit důvodnou obavu, i v tomto případě, stejně jako v případě vyhrožování, není rozhodující, zda skutečně pachatel vzbudil obavu. Zde se zkoumá, jestli u oběti toto jednání mohlo vyvolat strach, vzhledem k intenzitě jednání pachatele.<sup>89</sup> Tento znak je společný pro všechny formy jednání popsaných výše, což značí, že nestačí, aby pachatel po objektivní stránce naplnil zákonné znaky některou z jednotlivých podob jednání, současně se musí jednat o jednání, které je v oběti způsobivé vzbudit důvodnou obavu o svůj vlastní život nebo zdraví, nebo o zdraví a život osob blízkých. Za obavu považujeme nejen obavu o fyzické zdraví, ale o psychické zdraví (např. nervové zhroucení oběti). Jednání je takové intenzity a trvání, že v oběti vyvolává strach, a proto trestní právo považuje za nutné chránit oběti před tímto jednáním.

### **3.3.5 Subjekt trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ**

Subjektem trestného činu je trestně odpovědná osoba, která svým jednáním naplnila znaky trestného činu nebezpečného pronásledování, tedy všechny zákonné znaky uvedené v ustanovení § 354 TrZ, a zároveň splňuje obecné znaky, tedy dostatečný věk a přičetnost v době spáchání trestného činu. Dle ustanovení § 25 TrZ stalker, který v době spáchání nebezpečného pronásledování nedovršil 15 rok svého

---

<sup>89</sup>VÁLKOVÁ, Helena. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 3011 (§ 354 Nebezpečné pronásledování).

věku, není trestně odpovědný, a tedy ani trestně postižitelný<sup>90</sup>. V případě, že se bude jednat o osobu starší patnáct let a mladší osmnáct let, jedná se o stalkera–mladistvého, který vzhledem k určité mravní a rozumové vyspělosti<sup>91</sup> a za splnění dalších podmínek stanovených zákonem může být trestně odpovědný pro spáchání provinění nebezpečného pronásledování, kdy jeho odpovědnost a následné uložení trestního opatření za spáchání provinění budou zkoumány dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu jen ZSVM).

Ustanovení § 354 neobsahuje žádné požadavky zvláštního postavení, způsobilosti ani povolání, tudíž nejsou dány požadavky na speciální nebo konkrétní subjekt. Z toho vyplývá, že pachatelem může být kdokoli bez rozdílu nebo bez konkrétního určení. Tento čin může spáchat jak úplně cizí a neznámá osoba, tak i bývalý partner. Každá osoba, která svým jednáním naplní všechny obligatorní znaky trestného činu nebezpečné pronásledování uvedené v zákoně a splní současně požadavek věku a přičetnosti v době trestního jednání, je subjektem, tedy pachatelem trestného činu stalkingu.

### **3.3.6 Subjektivní stránka trestného činu podle ustanovení § 354 TrZ**

Obligatočním znakem subjektivní stránky je zavinění, které má formu nedbalosti nebo úmyslu. Trestní právo vyžaduje zavinění, pokud chybí, nenastává trestní odpovědnost.<sup>92</sup>

Z dikce ustanovení § 13 odst. 2 TrZ<sup>93</sup> vyplývá, že pokud trestní zákon výslovně nestanoví, že postačuje zavinění z nedbalosti, platí, že je třeba úmyslu. U tohoto přečinu se pro případ základní skutkové podstaty téměř vždy jedná o přímý úmysl, výjimečně lze připustit úmysl nepřímý (např. pachatel obtěžuje osobu za hlavním účelem loupeže).<sup>94</sup> Úmysl směřuje ke způsobení újmy ve formě psychického nebo fyzického poškození. Úmysl musí být podložen výsledky z dokazování v rámci

---

<sup>90</sup> dle Hlavy III. zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, dítě mladší patnáct let není trestně odpovědné, za jeho čin soud pro mládež může uložit v tomto zákoně specifikované opatření k nápravě.

<sup>91</sup> mladistvého, který je schopný rozpoznat protiprávnost jednání a toto jednání ovládat.

<sup>92</sup> JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 207.

<sup>93</sup> TrZ, §13 odst. 2

<sup>94</sup> usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1503/2011

trestního řízení, přičemž subjektivní skutečnosti lze dovozovat nepřimo i z objektivních okolností, ze kterých lze logicky usuzovat vnitřní vztah pachatele k okolnostem jednání.<sup>95</sup>

Ustanovení § 354 odst. 1 TrZ neobsahuje určení, že k trestní odpovědnosti postačuje nedbalost. Z toho vyvozujeme, že k trestní odpovědnosti pachatele stalkingu je potřeba úmyslného jednání, avšak pouze v případě, že je čin spáchán v režimu základní skutkové podstaty. Pouze pachatel, který koná úmyslně v některé formě jednání uvedeného v ustanovení § 354 odst. 1 TrZ, může být trestně odpovědný za trestný čin stalkingu ve smyslu tohoto ustanovení. Zákon v rámci základní skutkové podstaty stalkingu vylučuje možnost nedbalostního jednání, tuto možnost předvídá pouze v případě naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty za současného vzniku těžšího následku.

### **3.4 Uplatnění zásady subsidiarity trestní represe ve vztahu k přečinu nebezpečného pronásledování**

Ačkoli je současný trestní zákoník založen na formálním pojetí trestného činu, prvky tzv. materiální stránky byly promítnuty do trestního práva ve formě interpretační zásady subsidiarity trestní represe, která je specifikována v ustanovení § 12 odst. 2 TrZ. Jedná se o jednu ze základních zásad trestního práva, „zmírňuje“ a doplňuje striktní formalistické pojetí trestného činu, a určuje dvě podmínky, které musí přistoupit k jednání naplňujícím všechny znaky skutkové podstaty stalkingu. Jedná se o podmínku, že trestným činem je vedle formálních znaků pouze čin společensky škodlivý, v případě kterého nepostačuje uplatnění odpovědnosti dle jiných mírnějších právních předpisů.<sup>96</sup> Hlavní funkcí této zásady je předejít trestnímu postihu všech i bagatelních činů<sup>97</sup>, v případě kterých by postačoval „mírnější“ postih.

Domnívám se, že v opačném případě by v právním řádu nastala situace, že by se postihovalo každé jednání vykazující znaky skutkové podstaty stalkingu, nebylo by možné uplatnit odpovědnost dle jiných předpisů, tudíž by byl zcela potlačen princip ultima ratio, a trestání by pozbylo svůj účel a význam.

---

<sup>95</sup>tamtéž

<sup>96</sup>JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 116–118.

<sup>97</sup>VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku, *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, s. 11.

Pachatele je možné postihnout za spáchání stalkingu, pokud jeho jednání splňuje následující podmínky: jeho jednání naplňuje znaky skutkové podstaty uvedené v ustanovení § 354 TrZ, musí být zřejmé, že tak činí proti vůli oběti, pronásledování musí být intenzivní a dlouhodobé, což je minimálně čtyři až šest týdnů<sup>98</sup> a musí být splněna podmínka „opakovanosti“, tedy alespoň deset pokusů o kontakt.<sup>99</sup> S ohledem na uvedené je zřejmé, že náhodné projevy bez jakékoli souvislosti, i přestože by mohly být obtěžující, však požadavek dlouhodobosti nesplňují. K uvedenému musí přistoupit podmínka společenské škodlivosti a okolnost, že nepostačuje postih dle jiných právních předpisů.

Domnívám se, že problematika překročení hranice společenské škodlivosti bude zřetelnější u násilných a agresivních projevů stalkera, jako např. fyzické napadení, neboť je s ohledem na princip „selského rozumu“ zřejmé, že takové jednání je společensky škodlivé a stalker by měl být trestně postižen.

S přihlédnutím na shora uvedené okolnosti lze konstatovat, že překročení hranice společenské škodlivosti se stanovuje z okolností daného případu, způsobu provedení činu, motivu pachatele, dlouhodobosti jednání, intenzity ataků, z nichž jednoznačně vyplývá, že pachatel nepřestane s obtěžováním a jeho chování představuje pro oběť riziko fyzické nebo psychické újmy. Většinou tuto hranici určuje samotná oběť, uplatní se v rámci posouzení tzv. subjektivní hledisko, avšak subjektivní hledisko je vždy určitým způsobem objektivizované, musí se jednat o psychicky zdravou oběť. Posouzení míry společenské škodlivosti bude vždy na posouzení OČTŘ, jelikož tyto orgány mají k dispozici veškeré údaje o okolnostech činu pachatele, o jeho osobě, o jeho poměrech, rodinném zázemí, trestní minulosti, o možnostech ukončení stalkingu, a možnostech jeho nápravy, ale nakonec rovněž informace o osobnosti oběti, o jejím způsobu života, dopadu jednání pachatele na její dosavadní život atd. Uvážením všech zmíněných okolností následně posoudí, zda trestní represe pachatele je nebo není důvodná, přičemž se musí vyhnout extrémním případům, tedy stíhat každé jednání naplňující znaky skutkové podstaty nebezpečného pronásledování nebo naopak žádné.

---

<sup>98</sup>KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking. Nebezpečné pronásledování (studie)*. Olomouc, 2010, s. 11.

<sup>99</sup>VÁLKOVÁ, H. Česká podoba stalkingu podle §354 TrZ v širších než trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 275.

## 4 Použitelnost důkazů v trestním řízení a nejvýznamnější případová studia

### 4.1 Nejvýznamnější případová studia

Tato subkapitola je věnována nejvýznamnějším a nejzajímavějším případům nebezpečného pronásledování, které byly podnětem pro hlubší analýzu tohoto fenoménu a rozšíření povědomí o tomto jevu v povědomí širší společnosti jak v České republice, tak i v zahraničí, nebo jsou dále podstatné pro demonstraci jednotlivých metod, forem jednání pachatele a jeho reakci na různé přístupy obětí za účelem jejich obrany před nežádoucím obtěžováním. Jednotlivé kauzy zmíněné níže tvoří dvě velké skupiny případů stalkingu, a to jednak stalking pachatelem, který neměl s obětí předcházející vztah (oběti mají společný znak, a to profese nebo postavení, prostřednictvím kterých přichází často do styku s lidmi) a pronásledování pachatele, kterého pojí s obětí předcházející vztah.

#### 4.1.1 Případ Michaely Malinké a krátký exkurz do doby před účinností TrZ

Jedná se o případ třiaadvacetileté Michaely Malinké, kterou obtěžoval a pronásledoval v roce 2007 její kolega Petr Hanuš z ruzyňského letiště déle než dva roky.<sup>100</sup> Motivem jednání pachatele byla touha dostat oběť pod svou moc, neboť její Malinká odmítla jako partnera. Pachatel oběti nejdříve zasílal nevinné milostné dopisy, sms a emailové zprávy, různé dárky, později, když oběť nereagovala, začaly být jeho projevy agresivní, zničil jí např. auto, plival jí do obličeje, pachatel nevynechal ani systematické pronásledování. Oběť marně před svou smrtí hledala před pronásledováním svého kolegy pomoc u policie i v médiích, a marně sbírala důkazy o jeho činech. Nepomohla jí ani televizní reportáž odvysílaná ještě před její smrtí, jelikož jí pachatel v červenci roku 2007 před domem ubil uříznutou větví<sup>101</sup>. Pachatel byl nejdříve odsouzen k obecně prospěšným pracím, před nástupem do výkonu trestu však stihl oběť Malinkou zavraždit před jejím domem, na základě čeho byl následně odsouzen za vraždu k trestu odnětí svobody v délce trvání 15 let.

---

<sup>100</sup> KOUKAL, Josef. *Stalking končí i vraždami, v zákoně přesto není*. [online]. Novinky.cz, 5. května 2008 [cit. 21. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/139145-stalking-konci-i-vrazdami-v-zakone-presto-neni.html>>.

<sup>101</sup> některá média uvádí, že pachatel ubil oběť baseballovou pálkou, tato skutečnost je však nepodstatná.

Výše popsaný případ se odehrál v době, kdy jednání naplňující skutkovou podstatu stalkingu nebylo ještě trestným činem, nicméně postihnout pachatele bylo možné dle jiných ustanovení trestního zákoníku, do úvahy přicházelo též využít jednotlivá ustanovení občanského zákoníku nebo občanského soudního řádu týkající se ochrany osobnosti. Před přijetím nového TrZ (zákon č. 40/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010) bylo možné postihnout zakázané jednání odpovídající stalkingu několika trestnými činy uvedenými v neúčinném TrZ<sup>102</sup>.

Mezi skutkové podstaty aplikovatelné na některé projevy stalkingu patřily (nadále jsou součástí TrZ) § 178 Neoprávněné nakládání s osobními údaji, § 197a Násilí proti skupině obyvatelů a jednotlivci, § 202 Výtržnictví, § 206 Pomluva, § 219 Vražda, § 221 Úmyslné ublížení na zdraví, § 231 Omezování osobní svobody, § 231 Zbavení osobní svobody, §235 Vydírání, § 237 Útisk, § 238 Porušování domovní svobody, § 241 Znásilnění.

Další aplikovatelné instituty ochrany oběti bylo možné nalézt v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění zákona č. 285/2009 účinném ke dni 1. listopadu 2009 (dále jen ObčZ), a to tehdy pokud pachatel svým jednáním zasahoval do práv na ochranu osobnosti,<sup>103</sup> jejichž úpravu bylo možné nalézt v ustanovení § 11 ObčZ. Oběť se dále za splnění zákonných podmínek mohla domáhat u soudu vydání tzv. předběžného opatření podle § 76b odst. 1 písm. b) OSŘ<sup>104</sup> Pokud by pachatel porušoval zákaz uvedený v předběžném opatření, dopouštěl by se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle ustanovení § 171 odst. 4 TrZ. Policie ČR v tomto období měla oprávnění v rámci institutu vykázání, pod které však většina případů stalkingu nespadala. K zajištění dohledu na dodržování omezení, povinností nebo zákazů uložených ve spojení se stalkingem slouží několik mimotrestních norem. Především sem zařazujeme ZPol.<sup>105</sup>

---

<sup>102</sup>historická verze: zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 52/2009 Sb. účinném ke dni 1. dubna 2009, § 71 odst. 4

<sup>103</sup>pachatel svým jednáním vždy zasahuje do osobnostních práv, avšak záleží na tom, zda se zásah realizuje v nutné intenzitě.

<sup>104</sup>historická verze: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 241/2013 Sb. účinném ke dni 19. srpna 2013, § 76 odst. 1 písm. b)

<sup>105</sup>v ustanovení § 44 PolZ uvádí, že pokud lze na základě předcházejících útoků důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu nebo zdraví, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu. Vykázání trvá 10 dnů ode dne jeho provedení, nelze ho zkrátit ani se souhlasem poškozené osoby. Pokud ohrožená osoba současně podá návrh na vydání předběžného opatření podle OSŘ, doba vykázání se prodlužuje do právní moc rozhodnutí o takovém

Řešení problému stalkingu podle již neplatné právní úpravy trestního zákoníku však bylo komplikované. Zabralo určitou dobu, než oběť podala návrh na vydání PO, poté návrh na zahájení občanskoprávního řízení, a než soud uložil předběžné opatření (o čem však musel rozhodnout do 48 hodin po podání návrhu na jeho uložení). Nicméně, posedlý pachatel ani po podání žaloby ze strany oběti, ani po nařízení určitého zákazu nepřestával v pronásledování a zastrašování.

Mám za to, se že zavedení nové skutkové podstaty trestného činu postihující jednání představující stalking bylo žádoucí. Pachatele, který v různých formách jednání osobu obtěžoval a pronásledoval, čímž jí způsoboval životní příkoří, bylo zapotřebí přímo postihnout na základě ustanovení ve zvláštní části trestního zákoníku. Přestože bylo možné pachatele postihnout pomocí různých trestných činů (viz výše), ani jeden ze způsobů postihu nevystihoval pravou podstatu nebezpečného pronásledování. Tudiž bylo zavedení trestného činu stalkingu do nového trestního zákoníku logickým vyústěním.

Případ oběti Malinké z roku 2007 vedle kauzy zastřelení ženy před nákupním centrem z roku 2008 bývalým přítelem podnítl zájem společnosti a institucí o fenomén nebezpečného pronásledování, a to zejména s ohledem na skutečnost, že oba případy byly skutkově velmi podobné a skončily tragicky, vraždou obětí. Nově se pozornost obrátila na okolnosti a děj, který se odehrával před vraždou, ublížením na zdraví nebo omezováním svobody, tedy na skutek naplňující skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné pronásledování. Přestože oběť Malinká nasbírala nespočet důkazů o skutcích pachatele, bylo jí to tzv. k ničemu, jelikož v době jednání stalkera neexistovala možnost postihu takového jednání.

Ztotožňuji se s názorem Čírtkové na tento případ, který zní, že *„pokud by byl stalking uznán za trestný čin, dostal by se násilník dříve do rukou odborníků, kteří by posoudili jeho psychický stav.“* Neznamená to, že v současné době, kdy je stalking trestným činem, jsou OČTŘ schopny zachránit každou oběť před jednáním pachatele. Znamená to, že kriminalizací stalkingu dal zákonodárce jasně najevo, že

---

návrhu. Dále v ustanovení § 45 odst. 1 je okruh povinností, které musí vykázaná osoba dodržovat. Tímto způsobem je možné zamezit pachateli v pokračování obtěžujícího jednání. Pod písm. c) uvádí zejména zákaz kontaktování osoby a zákaz styku s takovou osobou.

nebude tolerovat jednání představující nebezpečné pronásledování, které přesně pojmenoval a zařadil do trestního zákoníku vedle dalších trestné činy.

Vitoušová, prezidentka organizace BKB k výše popsanému případu uvedla, že „analýza tohoto případu vede k jasnému závěru. Všechny právní možnosti k ochraně oběti podle stávajícího trestního zákoníku byly vyčerpány, zachránit její život však nepomohly.“<sup>106</sup>

#### 4.1.2 Případ herečky Jodie Foster

Známou herečku Jodie Foster pronásledoval na přelomu 70. a 80. let 20. století umanutý obdivovatel a herečkou posednutý pachatel John Hinckley. Jeho pronásledování vyvrcholilo pokusem o atentát na tehdejšího prezidenta USA Ronalda Reagana za účelem získat pozornost oběti. Pachatel nakonec nebyl odsouzen, jelikož v době spáchání trestného činu byl ve stavu nepřičetnosti, a byla mu uložena forma zabezpečovací detence.

Pachatel vyrostl v úspěšné rodině, byl vzdělaný, měl různé koníčky a nic z jeho života nenaznačovalo, že by se z něj mohl stát zločinec. Až později po jeho neúspěšných pokusech stát se tvůrcem písní, se u něj začala objevovat frustrace, byl přinucen se přestěhovat ke svým rodičům. V té době se Hinckley stal obrovským fanouškem filmu Taxi Driver, ve kterém se herec Robert de Niro pokusil o atentát na prezidentského kandidáta. V té době se Hinckley stal i obsedantním obdivovatelem herečky Jodie Foster, kterou začal systematicky stalkovat. Neustále oběti telefonoval, zanechával zprávy na prahu jejích dveří, psal jí básničky. Jeho posedlost vyvrcholila tím, že se zapsal na stejnou školu jako oběť. Vymyslel několik plánů herečku získat, jako např. únos letadla, demonstrativní sebevražda. Herečka pachatele absolutně ignorovala, přesto Hinckley nevzdal boj o její přízeň. Nakonec se pokusil o atentát na Ronalda Reagana. V psychiatrické léčebně, ve které byl umístěn, napsal, že „*pokus o atentát byl největším vyznáním lásky v dějinách lidstva*“.<sup>107</sup> Motivem jeho činu bylo

---

<sup>106</sup> FRYDECKÁ, Lucie. *Proboha at' mi už dá pokoj* [online]. bkb.cz, 23. října 2007 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n111-z-tisku-proboha-at-uz-mi-da-pokoj/>>.

<sup>107</sup> KREJČÍ, Veronika. *Stalking celebrit aneb i cena slávy má svoje hranice (2. část)* [online]. e-bezpečí.cz, 29. října 2009 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/31-214>>.



získat obdiv oběti, neboť se utkvěle domníval, že vraždou prezidenta si budou rovni.<sup>108</sup>

Dle mého názoru, z výše zmíněných okolností případu vyplývá, že se pravděpodobně jednalo o stalkera typu posedlý milovník, nebo dle Holmese tzv. pronásledovatel celebrit, bez předchozího vztahu, jedná se pouze o vztah mediálně zprostředkovaný, založený na nereálných představách, s touhou získat pozornost slavné osobnosti, a s utkvělou představou, že významným činem získá rovné postavení jako jeho slavný předmět zájmu. Pachatel oběti ani jednou neublížil, agresi spíš zaměřoval na svou osobu nebo na další osoby, které však k herečce neměly blízký vztah.

Je otázkou, zda by se pachatel pokusil oběti ublížit, nebo dokonce jí zabít, pokud by tento případ neskončil jeho umístněním do zařízení pro psychicky nemocné jedince. K tomuto zjištění slouží různé psychologické metody, které odhalí potencionální nebezpečí pro oběť stalkingu. Ačkoliv tento typ pronásledovatele nebývá nebezpečný, slídění, zasílání dopisů, pokus o vraždu jiné, ačkoli neblízké osoby, není pro oběť příjemnou záležitostí, a způsobuje jí nemalé psychické problémy.

Vedle dalších medializovaných případů byla kauza Jodie Foster podnětem ke kriminalizaci nebezpečného pronásledování. Dalšími celebritami, které se staly obětí obsedantního pronásledovatele, jsou zpěvačka a herečka Hillary Duff, americká zpěvačka Janet Jackson, Pamela Anderson, tenistka Anna Kurnikovova aj. V případech uvedených osobností se ukázalo, že institut soudního zákazu přibližování se k oběti je velmi efektivní a pro oběti užitečný, jelikož všichni pachatelé byli přistiženi policií, jak tento zákaz porušují.

#### **4.1.3 Případ pražského psychiatra Karla Hynka**

Pachatelem byl v tomto případě jednatřicetiletý Michal Ulom, který v roce 2003 svému psychiatrovi Hynkovi mačetou proťal lebku a téměř mu amputoval jednu ruku v jeho ordinaci v Krkonošské ulici na Vinohradech. Oběti pachatel před útokem vyhrožoval smrtí, terorizoval výhrůžkami i jeho rodinu. Hynek na něj dvakrát podal

---

<sup>108</sup> John, Hickely, jr. [online]. wikipedia.org, 2010 [cit. 22. prosince 20120]. Dostupné na <[http://en.wikipedia.org/wiki/John\\_Hinckley,\\_Jr.](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Hinckley,_Jr.)>.

trestní oznámení, ale bezvýsledně, policie mu v jeho případě nikterak nepomohla. Pachatel hrozil také tím, že zabije dvacet jedna lidí náhodně vybraných v metru.<sup>109</sup> Pachatel trpí vážnou duševní poruchou s bludy a sexuální deviací - homosexuální pedofilii a sadismem. Právě kvůli zvráceným sexuálním představám začal Hynka navštěvovat.<sup>110</sup> Později začal mít pachatel představu, že mu chce jeho psychiatr ublížit.

Bohužel mám za to, že tato kauza je dle všeho politováníhodným příkladem selhání policie, která často přichází do styku s obětí jako první, oběť se na její pomoc spoléhá, a tedy pokud dojde na její straně k chybě, má to bohužel často fatální následky. Nedostatek ve výcviku pracovníků PČR ohledně zacházení a pomoci obětem stalkingu se nevyhnul ani České republice. Oběti nemají dobré zkušenosti s PČR, pracovníci nedovedou reagovat na aktuální potřeby oběti, případy stalkingu bagatelizují, zejména co se týká expartner–stalkingu (jedná se pouze o „těžký rozchod“), přestože oběti mají v rukou nespočet důkazů, často je odkazují na přestupkové řízení. Policie velmi často vyčkává až se „něco stane“, přičemž ignorují fakt, že se již „něco děje“ a toto jednání naplňuje znaky trestného činu.

Psychiatr Hynek požádal stát o náhradu škody, nicméně mu tato škoda nikdy nevrátí život před trestným činem. Stává se však, že na nedostatečném prošetření případu se podílí i samotná oběť, která neshromažďuje důkazy, situaci dlouhou dobu podceňuje, o svém problému hovořit odmítá, nikdo o něm neví, kdy samozřejmě tyto okolnosti neodůvodňují jednání pachatele, pouze ztěžují včasnou pomoc oběti.

#### **4.1.4 Případ trojnásobné vraždy v Litvínovicích**

Přestože jednání pachatele v tomto případě naplňovalo mimo jiné i znaky skutkové podstaty stalkingu, na první pohled se tento případ nejeví jako typické nebezpečné pronásledování, nicméně dle mého názoru se jedná o zvláštní typ stalkera, který svojí agresi namířil, pravděpodobně i se svým synem, na osoby

---

<sup>109</sup>*Případ psychiatra napadeného mačetou se vrací na začátek* [online]. epravo.cz, 30. března 2004 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pripad-psychiatra-napadeneho-macetou-se-vraci-na-zacatek-24683.html?mail>>.

<sup>110</sup>*Psychiatr, kterého pacient napadl mačetou, dostane čtyři miliony* [online]. iDNES.cz, 4. května 2011 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na <[50](http://zpravy.idnes.cz/soud-priznal-psychiatrovi-karlu-hynkovi-odskodne-za-utok-macetou-10e-/krimi.aspx?c=A110504_130256_krimi_zep>.</a></p></div><div data-bbox=)

známé oběti, které nenáviděl za to, že bývalé manželce-obeti pomáhaly v těžkém období.

Pachatel a jeho syn<sup>111</sup> byli odsouzeni za vraždu a nedovolené ozbrojování, neboť v červenci roku 2003 zastřelili (popravili) na ulici tři členy rodiny, která bydlela v sousedství. Pachatel sousedy delší dobu nenáviděl z důvodu, že v době, kdy se svojí manželkou rozváděl, se tato utíkala před jeho útoky ke svým sousedům a nacházela u nich útočiště před agresí manžela.

Pachatel rodinu často napadal, agrese směřována na manželku se vystupňovala v okamžiku, kdy si našla nového partnera, pachatel začal rozebírat dům manželky, mezi krovy domu dokonce připravil manželce šibenici. Domnívám se, že v jeho jednání lze spatřovat nebezpečné pronásledování jako pokračování partnerského násilí. Potom, co svou agresi namířil na sousedy, je několikrát ohrožoval plynovou pistolí, vulgárně vyhrožoval ženám, vyhrožoval zastřelením. Občané Litvínovic se obávali dalšího vývoje, proto pachatele oznámili na policii, která o jeho činech věděla víc než dva roky, nepodnikla však žádné kroky. Dle všeho vyčkávala na to, až se „něco trestného stane“. Lze konstatovat, že pokud by policie zakročila již v případě jeho bývalé manželky a stopla by zákonnými prostředky jeho jednání, nemuselo by k této tragédii dojít. V době vražd byl pachatel dokonce obviněn z jiného útoku na souseda, avšak státní zástupce neshledal důvod vazby, přičemž z činů pachatele bylo dle všeho možné dovodit, že se jedná o agresivního a potencionálně nebezpečného pachatele. Na druhou stranu jsou však tyto informace ve svých souvislostech známy dnes, nemusely být však známy OČTŘ v předemtné době.

## **4.2 Použitelnost důkazů stalkingu v trestním řízení<sup>112</sup>**

Problematika použitelnosti důkazů k prokázání trestného jednání určité osoby není diskutovaným tématem pouze v případě stalkingu, dotýká se i dalších trestných činů, v rámci kterých většinou nedochází k viditelnému fyzickému poškození nebo k jiné prokazatelné újmě, a v rámci kterých není možné označit určitou osobu za pachatele bez důvodných pochybností.

---

<sup>111</sup>jeho syn byl nakonec zproštěn.

<sup>112</sup>v rámci této kapitoly jsou zmiňovány případy záznamů mezi fyzickými soukromými osobami, které mají charakter projevů osobní povahy, jelikož záznamy fyzických osob při výkonu povolání, při veřejné či obchodní činnosti nemají s ohledem na dosavadní judikaturu tento charakter, a tudíž v těchto případech není potřebné zvažovat jejich přípustnost v trestním řízení.

Dle právní teorie se důkazem rozumí přímý poznatek nebo výsledek činnosti orgánů činných v trestním řízení při dokazování<sup>113</sup>, přičemž jako důkaz lze použít vše, co slouží k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení. Dle ustanovení § 2 odst. 5 TŘ jsou OČTŘ povinny objasnit skutkový stav bez důvodných pochybností, to znamená, že musí trestní řízení vést tak, aby bylo zákonné, a aby bylo bez pochybností zjištěno, zda byl spáchán trestný čin, za jakých okolností, kdo je pachatelem trestného činu, jeho osobní poměry, zjistit škodu nebo následek, současně však musí postupovat tak, aby šetřily práva oběti.

V souvislosti s dokazováním v trestním řízení se často zmiňuje tzv. nepřípustnost důkazu. Pro určení nepřípustnosti důkazu není podstatné, kdo důkaz vyhledal, předložil nebo navrhl jeho provedení, důvodem pro odmítnutí důkazu není skutečnost, že ho nevyhledal orgán činný v trestním řízení.<sup>114</sup> Trestní řád tedy umožňuje a výslovně zakotvuje možnost osob odlišných od OČTŘ důkaz získat a předložit ho soudu, státnímu zástupci nebo policii za účelem prokázání, že je obětí trestného činu, popř. určit pachatele. Navíc trestní řád zdůrazňuje, že skutečnost, že důkaz nevyhledal OČTŘ, neznamena automaticky nehodnotnost takového důkazu, je rovnocenný s dalšími důkazy. Naopak důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v trestním řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby použila.<sup>115</sup> Takto získaný důkaz bude označován za nezákonný a tudíž nepoužitelný.

K tomu, aby mohl být důkaz použitelný v rámci trestního řízení, musí být zákonný a přípustný. Zákonnost souvisí s postupem získávání důkazu (musí být získán zákonným postupem, tedy postupem, který upravuje zákon), přípustnost důkazu je širší pojem a zahrnuje i jeho zákonnost. Obecně nepřípustné důkazy jsou z logiky věc např. oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. V českém právu není přípustný např. důkaz výsledku na detektoru lži, důkaz výsledkem osob disponujících nadpřirozenými vlastnostmi aj.

---

<sup>113</sup>ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 377.

<sup>114</sup>TŘ, § 89 odst. 2

<sup>115</sup>TŘ, § 89 odst. 3

Pořízení a použití zvukových a obrazových záznamů fyzickými osobami v rámci trestního řízení je nutné odlišovat od odposlechu a pořízení záznamu telekomunikačního provozu, který lze pořídit a použít výhradně na základě zákona za splnění zákonných podmínek uvedených v ustanovení § 88 a násl. TŘ, a to pouze příslušnými OČTŘ. Stalking patří do skupiny trestný činů, v případě, kterých může OČTŘ na základě ustanovení § 88 odst. 5 TŘ nařídít v rámci trestního řízení odposlech a záznam telekomunikačního provozu bez příkazu nebo jej provést sám, za podmínky, že s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

#### **4.2.1 Úprava použitelnosti záznamu video a audio záznamů v ObčZ a v NOZ**

Tato subkapitola se zaměřuje na problematiku použitelnosti obrazových a zvukových záznamů v trestním řízení získaných bez souhlasu a vědomí pachatele, jelikož ty tvoří jádro nejčastějších důkazních prostředků pro prokázání trestného jednání konkrétního stalkera. Problémem obětí totiž často bývá, že sice prokážou, že se dle všeho někdo na nich dopouští trestného jednání, avšak nedisponují žádným důkazem ohledně toho, že jednání se dopouští konkrétní osoba, mají pouze podezření. Policii potom nezbyvá nic jiného než zvolit svou nejoblíbenější taktiku, a to vyčkat až pachatel udělá chybu nebo se dopustí na oběti prokazatelného násilí nebo viditelné újmy, v nejideálnějším případě za přítomnosti alespoň jednoho objektivního svědka. Abychom se tímto tvrzením nedopustili žádné křivdy, je nutné připustit, že je často velmi těžké rozpoznat mezi množstvím případů, kdy se skutečně jedná o stalking, a kdy pouze o pomstu, nenávist, domnělé nebo smyšlené pronásledování.

Policie je orgán, který pracuje v terénu (v praxi) a i samotní policisté, kteří jsou praktici, potřebují pro další kroky hmatatelné přímé nebo nepřímé důkazy. Navíc je tady ještě státní zastupitelství, které podává obžalobu opřenou o důkazy získané nebo opatřené policií a soud, který rozhoduje o vině a trestu na základě a v rozsahu podané obžaloby. Summa summarum policie má v případě stalkingu těžkou vyšetřovací práci. Cílem této subkapitoly je vyvodit ze získaných poznatků možné řešení této problematiky, a to konkrétně pro případy nebezpečného pronásledování.

V souvislosti se získáním a použitím audio a video nahrávek bez vědomí a svolení osob, které jsou objektem těchto nahrávek, se hovoří o možném porušení tzv.

osobnostních práv, jejichž ochrana byla v rámci staré úpravy zakotvena v ustanovení § 12<sup>116</sup> a násl. ObčZ, přičemž nová civilní úprava zakotvuje princip ochrany osobnostních práv v ustanovení § 84 až § 90 NOZ.

Stará právní úprava v ustanovení § 12 odst. 2 a odst. 3 ObčZ obsahovala výčet tzv. licencí, neboli výjimek z ochrany poskytované v odst. 1 uvedeného ustanovení, v případě, kterých zákon dovoľoval užití písemností osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k úředním účelům na základě zákona (tzv. úřední licence) a k vědeckým a uměleckým účelům a pro tiskové, rozhlasové, filmové a televizní zpravodajství (tzv. zpravodajské, televizní, filmové licence)<sup>117</sup>. Cílem této práce není podrobně analyzovat, zda uvedený výčet výjimek z pravidla ochrany osobnosti zakotvené zákonem je taxativní (konečný), nebo zda je možné jít za účelem ochrany práv oběti (pokud jsou v kolizi s osobnostními právy pachatele) nad rámec tohoto výčtu. Pro účely řešení střetu ochrany práv oběti a ochrany osobnostních práv pachatele bude tato kapitola vycházet ze závěru, že výčet není a ani nemůže být uzavřený, neboť bychom se ve svých úsudcích dopracovali k absurdním závěrům<sup>118</sup> a tato kapitola by dle některých „filozofů“ skončila myšlenkou, že jiné výjimky neexistují, tudíž oběť nemůže za žádných okolností použít důkaz představující audio nebo video nahrávku zachycující jednání pachatele, a to jako absolutně nepřijatelný.

Právo a zákony existují v rámci společnosti, nikoli mimo něj, proto je potřebné tyto zákony vykládat tak, aby byly použitelné v praxi (nikoli je za tímto účelem zneužívat). Nedostatek úpravy dalších licencí<sup>119</sup> v rámci staré civilní úpravy někteří autoři přičítají době vzniku ObčZ, kdy zákonodárce necítil potřebu otázky licencí z ochrany osobnosti rozvíjet nebo upravit, neboť práva jednotlivce na rozdíl od dnešní doby nestály v centru pozornosti, a dále „*záznamová technika nebyla tak široce dostupná*

---

<sup>116</sup> v odst. 1 uvedeného ustanovení ObčZ je stanoveno „*písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejich projevů osobní povahy směřjí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením*“.

<sup>117</sup> v tomto případě však nesměly být použity v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

<sup>118</sup> zejména k závěrům, že zákonodárce povýšil vědeckou, literární, zpravodajskou licenci nad práva oběti jako člověka.

<sup>119</sup> lze konstatovat, že pořízení a použití video a audio nahrávek jako důkazu v rámci trestního řízení bez svolení obviněného je předmětem dlouholetých diskusí, tudíž by tato otázka mohla být řešena.

a v dokazování používaná“.<sup>120</sup> Panuje moderní doba, technika je na vrcholu svého rozvoje, ochrana osobnostních práv je dle některých názorů až příliš široká, zvukové a obrazové záznamy jsou v trestním řízení hojně používány<sup>121</sup>, přesto zákonodárce při tvorbě NOZ opět „opomněl“ úpravu licencí pro účely trestního řízení. Ochrana osobnostních práv je v NOZ obsažena v oddílu 6 nazvaném Osobnost člověka, a to v ustanovení § 84 až ust. § 90 a v zásadě se neliší od úpravy v ObčZ.<sup>122</sup> Je zachován povolený zásah za úředním účelem na základě zákona, k vědeckým, rozhlasovým, televizním a uměleckým účelům.

Za přínos NOZ v oblasti zásahu do osobnostních práv v případě kolize s jinými právy shledávám ustanovení § 86 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 88 odst. 1 NOZ, které umožňují zásah do osobnostních práv bez svolení, pokud je k tomu zákonný důvod a „*podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se pořídí nebo použije k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob*“. Domnívám se, že v rámci tohoto ustanovení je možné zařadit i licence pro účely použití nahrávek v rámci trestního řízení, přičemž je pravděpodobné, že zákonodárce při tvorbě NOZ záměrně nekonkretizoval výjimku opatření a použití video a audio nahrávek bez svolení pachatele v rámci trestního řízení, neboť toto rozhodnutí ponechal na orgánu, který rozhoduje v konkrétním případě a v případě, že se rozhodne tento důkaz připustit, má v takovém případě oporu i v civilním zákoně.<sup>123</sup> Rozhodnutí zákonodárce nezmínit tuto „trestněprávní licenci“ v NOZ považuji za vhodné, jelikož i v rámci trestního řízení může docházet k zneužití licence, a pokud by byla v NOZ upravena obecně jako přípustná, domnívám se tato možnost by přinesla více problémů než přínosu, a je proto správné, aby rozhodnutí bylo ponecháno na orgánu, který konkrétní případ vede.

Co se týká samotného pořízení video a audio nahrávky bez svolení pachatele, mám za to, že nepředstavuje pro trestní řízení až takový problém, jelikož kolize mezi

---

<sup>120</sup>POTMĚŠIL, Jan. *Přípustnost audio a video nahrávek jako důkazu* [online]. 2010 [cit. 16. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/pouzitelnost-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-jako-dukazu.aspx>

<sup>121</sup>resp. jejich provedení je v rámci trestního řízení navrhováno.

<sup>122</sup>svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.

<sup>123</sup>Ize konstatovat, že tato konstrukce platila i do účinnosti NOZ, a to na základě ust. § 12 odst. 2 ObčZ, kdy si povolení zásahu do práv orgány dovozovali ze spojení: „na základě zákona k úředním účelům“.

právy oběti a pachatele nastává až v případě použití záznamů, ačkoli v takových případech se logicky řeší o pořízení.

S názorem, že pokud osoba zřetelně neodmítá pořízení, tedy se konkludentně chová tak, že souhlasí, se nelze ztotožnit. Z nevýslovného projevu by se případně mělo dovodit, že s takovým pořízením souhlasí, nikoli že mu to „asi nevadí, protože nic neříká“, resp. „kdo mlčí, ten souhlasí“. Navíc se domnívám, že v případě osobnostních práv by bylo proti jejich podstatě připustit nevýslovný, nejasný souhlas se zásahem, neboť mají významné postavení, a je tady důvod, že jím jak v ObčZ tak i v NOZ zákonodárce vyhradil samostatné ustanovení. O to víc bude absurdnější tvrzení, že pokud osoba s pořízením souhlasí, protože nic nenamítá, potom lze usuzovat, že souhlasí i se šířením takto pořízeného záznamu. Takové tvrzení je nesprávné i s ohledem na předcházející názor, i s ohledem na to, že pořízení a použití je třeba od sebe odlišovat, ačkoli spolu úzce souvisí. Pokud někdo nesouhlasí s pořízením, logicky, nesouhlasí ani s použitím záznamu, a pokud někdo s pořízením souhlasí, musí počítat s tím, že pravděpodobně bude šířeno, ačkoli může tento souhlas za určitých okolností odvolat.<sup>124</sup>

#### **4.2.2 Nejvýznamnější judikatura týkající se použitelnosti záznamů bez svolení fyzické osoby**

Průlomovým rozhodnutím, které zakotvuje určité zásady pro posouzení, zda záznam získaný bez svolení pachatele má nebo nemá být připuštěn jako důkaz v rámci trestního řízení je nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05.<sup>125</sup> V odůvodnění tohoto nálezu soud konstatuje, že průlom do ústavně zaručeného práva dle ustanovení § 13 zákona č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu i LZPS) na základě zákona „se děje pouze a jen v zájmu ochrany demokratické společnosti“, přičemž sem lze zařadit i nutnost ochrany společnosti (obecného zájmu společnosti) před trestnými činy a jejími pachateli. Povolit zásah do ústavního práva lze pouze v případě, že toto

---

<sup>124</sup>ustanovení § 85 odst. 2 NOZ ve spojení s ust. § 87 odst. 1 NOZ: „svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat“ a „kdo svolil k použití písemnosti osobní povahy, podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu týkajícího se člověka nebo jeho projevů osobní povahy, může svolení odvolat, třebaže je udělil na určitou dobu“.

<sup>125</sup>lze konstatovat, že prvním průlomovým nálezem byl nález Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. II. ÚS 502/2000, jehož argumenty převzal i zmíněný nález do svého odůvodnění.



ústavní právo je v kolizi s jiným základním právem a svobodou, a je potřeba zjistit, které právo vzejde z domnělého „souboje“ jako prioritní, přičemž je důležité „zkoumat, zda byly využity všechny možnosti k minimalizaci zásahu do základního práva druhého“.

V případě, že jsou práva dvou osob v kolizi na stejné úrovni, je na rozhodnutí nezávislého soudu jakým způsobem posoudí s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu, koho právo je „prioritnější“, kdy musí zabránit neodůvodněné přednosti právu druhého.<sup>126</sup> V úvahu je třeba vzít i to, že soudy mají k dispozici jiné důkazy, z nichž je možné dovodit vinu, resp. nevinu pachatele. Ústavní soud vyslovil zajímavý názor ohledně pořizení záznamu telefonního hovoru druhou osobou bez jejího výslovného souhlasu a označil takto pořizený záznam za přípustný<sup>127</sup>, nicméně provedení takového záznamu jako důkazu v rámci řízení opřeno o argumentaci, že se jedná o úřední licenci, odmítl, jelikož úřední licence neznačí jakékoli řízení, a nelze takový záznam bez svolení osoby v rámci řízení provést.<sup>128</sup> Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98 přímo vyslovil závěr, že záznam telefonického rozhovoru, který byl pořizen bez vědomí hovořících osob, je v rámci občanskoprávního řízení nepřipustným důkazem. V trestním řízení se však naopak setkáváme s tendencí soudů připouštět záznamy pořizené bez svolení pachatele, které zachycují trestné jednání pachatele. Ústavní soud svými názory ohledně „obecné“ přípustnosti použití záznamů osobní povahy v trestním řízení ovlivnil i rozhodování Nejvyššího soudu, což lze spatřit zejména v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 5 Tdo 229/2008, a dále v rozhodnutí ze dne 21. 12. 8. 2009, sp. zn. 3 Tdo 803/2009, v nichž je vysloven názor, že záznam osobní povahy je možné použít v trestním řízení jako důkaz bez svolení obviněného jako podpůrný důkaz k prokázání věrohodnosti vypovídajících osob. Dalším rozhodnutím ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007 Nejvyšší soud vyslovil závazný názor, že nelze vyloučit možnost, aby byl k důkazu použit i zvukový záznam, který byl pořizen bez souhlasu osob, avšak je vždy nezbytné šetřit práva zakotvené

---

<sup>126</sup>v souladu s ustanovením čl. 4 odst. 4 ZLPS: „při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena“.

<sup>127</sup>Ústavní soud toto tvrzení odůvodňuje tím, že pokud volající přes obecnou povědomost o tom, že telefonní hovor může být zaznamenán, pokračuje v hovoru, lze dovozovat, že tím konkludentně souhlasil s možným pořizením zvukového záznamu tohoto telefonátu.

<sup>128</sup>nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. ÚS 191/2005

v čl. 8 LZPS, nicméně doplnil, že důležitým faktem pro takovou argumentaci je skutečnost, že uvedený záznam nebyl stěžejním důkazem.

Závěrem lze tedy shrnout, že soudy jsou nakloněny názoru, že obecně nelze předem vyloučit použití záznamu pořízeného bez svolení nahrávané osoby v trestním řízení, naopak existuje tendence takové záznamy připouštět. Nicméně soud jako orgán činný v trestním řízení musí rozhodovat v rámci zákona, a zákonné limity nesmí překračovat.

Na první pohled se zdá, že „nejjednodušší“ práci budou mít soudy při hodnocení přípustnosti záznamu bez souhlasu pachatele v případě zločinů, neboť v těchto případech je zájem na vyšetření zločinu jednoznačně vyšší než osobnostní práva zločince, avšak vždy je nutné myslet na stěžejní zásadu trestního práva, a to na presumpci nevinu, jelikož každý člověk (i zločinec) má právo na spravedlivý proces.

Ačkoli mají osobnostní práva významné postavení i v rámci NOZ, kdy s ohledem na tuto skutečnost je těmto právům poskytována zákonná ochrana, nelze však s použitím selského rozumu tuto ochranu požívat bezvýhradně. Určitým vodítkem při zvažování přípustnosti záznamu bez souhlasu obviněného je použití zásady proporcionality (test proporcionality)<sup>129</sup>, který má tři stupně. V rámci pořízení se uplatní první stupeň tzv. test vhodnosti, tedy zda pořízení záznamu zasahující do chráněného zájmu je schopné dospět k zamýšlenému cíli. V rámci druhého stupně tzv. testu potřebnosti je nutné zvážit, zda pořízení nahrávky je prostředkem, který z dalších možných nejméně zasahuje do základních práv a svobod. Nakonec třetí stupeň tzv. test poměrování odhalí závažnost ve střetu práva obviněného (osobnostní právo) a práva oběti (veřejný zájem na odhalení pachatele, prokázání škody konkrétní oběti). Autoři věnující se problematice použití záznamu bez svolení obviněného v trestním řízení se shodují, že ačkoli jsou záznamy osobní povahy, lze v případě převážení veřejného zájmu na vyšetření činu nad zájmem pachatele na ochranu osobnosti, připustit tyto záznamy v rámci trestního řízení bez svolení obviněného, vždy však po zvážení konkrétních okolností daného případu. Předem

---

<sup>129</sup>POTMĚŠIL, Jan. *Připustnost audio a video nahrávek jako důkazu* [online]. 2010 [cit. 16. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/pouzitelnost-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-jako-dukazu.aspx>>.

tedy nelze jednoznačně posoudit, zda audio nebo video záznam získaný bez svolení pachatele bude nebo nebude soudem připuštěn jako důkaz v rámci trestního řízení.

Ve věci nedodržení zákonných podmínek pro pořízení záznamu a odposlechu telekomunikačního provozu přímo orgány činnými v trestním řízení je takové nedodržení naopak vždy sankcionováno absolutní nepřipustností důkazu v rámci trestního řízení, a to bez výjimky. Platí, že nepřipustnost takového důkazu nelze zhojit ani porovnáváním práv oběti a pachatele, nebo zvažováním konkrétních okolností daného případu. Současně nelze použít v rámci trestního řízení ani žádný jiný důkaz související nebo vyplývající z takto získaného záznamu nebo odposlechu, nebo použít záznam a odposlech související nebo vyplývající z nezákonně získaného důkazního prostředku.<sup>130</sup>

---

<sup>130</sup>uplatní se tzv. teorie ovoce z otráveného stromu, tedy doktrína, že se nepřipustnost nevztahuje pouze přímo na nezákonně získané důkazy, nýbrž i na důkazy získané nepřímo ze zdroje, který byl „otrávený“. In: *Dva postrehy k použitelnosti nezákonně získaných důkazů* [online]. LexForum. cz, 21. března 2009 [cit. 15. ledna 2014]. Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/164>>.

## 5 Kriminologické aspekty

V případě každého trestného činu je vedle právního posouzení důležitý i kriminologický výzkum daného problému, jelikož jsou to právě výsledky těchto studií, které pro účely kriminalizace jednání shromažďují důležité poznatky, jako jsou např. nejčastější projevy stalkingu aj. Pro pochopení smyslu a podstaty stalkingu je podstatný náhled na tento fenomén z hlediska psychologického, kriminologického i sociálního. Odpovědi na otázky, proč vlastně existuje tento jev, co je jeho příčinou, kdo pronásleduje a z jakého důvodu, zda je vůbec možné předvídat chování pachatelů a v neposlední řadě také vliv stalkingu na samotnou oběť, jsou předmětem různých studií zabývajících se nebezpečným pronásledováním.

### 5.1 Příčiny stalkingu

Pronásledování zahrnuje tři prvky, a to déletrvajícím obtěžování, naznačenou nebo výslovnou hrozbu a záměr poškodit, zastrašit nebo vyvolat silný emoční stres.<sup>131</sup> Definice nebezpečného pronásledování je poměrně jasná, co je však příčinou vzniku stalkingu je komplikovaná otázka, jež si kladou odborníci zkoumající tento problém. Vznikají tak různé výzkumy zaměřující se na sledování pachatelů stalkingu a jejich chování se k obětem. V cizině jsou speciální psychologické výzkumy zacílené pouze na zkoumání pronásledování běžné, na území ČR jsou spíše výjimkou.

#### 5.1.1 Postmoderní kultura a rozvoj technologie jako příčiny stalkingu

Nejvýznamnější vliv na vznik stalkingu, resp. na jeho proměně, má nastoupení tzv. moderní společnosti (20. století). V tomto období dochází ke změnám společenských hodnot, neboť tradiční hodnoty ztrácejí svůj význam nebo úplně mizí. Lidé začínají být nespokojeni se svým životem, původní jistoty se v životě pomalu, ale jistě, vytrácejí. To všechno se začíná projevovat i v mezilidských vztazích, přičemž nesprávné řešení vztahových problémů již nejsou problémem pouze „psychicky slabších jedinců“, a jelikož se stalking vždy „točí kolem vztahů, nezávisle na tom, zda to jsou vztahy reálné nebo iluzorní“<sup>132</sup> a úzce s nimi souvisí, mají i tyto změny vliv na častější výskyt fenoménu stalking. Kumulace všech faktorů, které mají nepříznivý vliv

<sup>131</sup>KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H. BECK, 2005, s. 149.

<sup>132</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking – podstata, jevové podoby a strategie intervence. *Zpravodaj BKB*, 2009, roč. 18, č. 4, s. 3.

na život pachatele, může být příčinou jeho trestného jednání. Moderní doba k tomu všemu ještě přináší nové možnosti a prostředky pronásledování. S vývojem technologických postupů vznikají nové prostředky usnadňující sledování a obtěžování oběti. Už to nejsou pouze pohledy nebo dopisy, ale objevují se možnosti kontaktování osoby prostřednictvím SMS zprávy, emailové zprávy, faxu nebo využití tzv. chatových místností. Vedle „klasického“ stalkingu se vyskytuje i fenomén zneužívání internetu k obtěžování a sledování, a v literatuře je označován jako jeho specifická forma zvaná cyber - stalking (podrobněji popsána dále).

### **5.1.2 Psychologické výzkumy příčin stalkingu**

Výzkumy, které se zaměřují na analýzu jednotlivých pachatelů, se začínají objevovat od počátku 90. let 20. Století, jejichž cílem je zjistit, které povahové vlastnosti pachatelů usnadňují a současně podporují vznik pronásledování. Z různých závěrů jednotlivých projektů existují dva nejzajímavější. První ze zmíněných uvádí, že vznik stalkingu ovlivňuje spíše celková osobnost pachatele než okolnosti určité situace. V anglické literatuře se hovoří o tzv. charakterologických příčinách (Lewis a Fremouw, 2001). Dle této teorie nemá chování oběti žádný vliv na jednání pachatele, tj. chování oběti nemá se vznikem pronásledování skoro žádnou souvislost. Základní příčinou pronásledování představuje u většiny pachatelů tzv. nejistá vazba projevující se nejistotou, agresivitou a neschopností řešit vztahovou závislost. Změnit chování pachatele určitými metodami v praxi představuje velký problém. Druhým významným závěrem projektu je pozorování odlišností v pronásledování mužských a ženských jedinců. Uvedená odlišnost se projevuje hlavně v oblasti řešení konfliktů, ve které výrazně dominují ženy, kdy pro muže je pronásledování řešením vztahových problémů, ženy zase stalkují systematicky.

### **5.1.3 Motivy pachatelů nebezpečného pronásledování**

Skutečnost, že k pronásledování dochází, je v dnešní době zřejmá a nikdo nezpochybňuje existenci tohoto fenoménu. Z jakého důvodu však k těmto deliktům dochází, je předmětem mnoha studií zaměřujících se na motivaci stalkerů. Podle Mullena<sup>133</sup> identifikujeme u pachatelů stalkingu pět motivačních vzorců: reakce na

---

<sup>133</sup>MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

odmítnutí, hledání intimity a blízkosti za každou cenu, ventilování nenávisti a nepřátelství, pronásledování z neschopnosti řešit situaci jiným způsobem a nakonec pronásledování jako následek útočné agresivity. Uvedené motivační faktory jsou důležité v případě zacházení s pachatelem. Podle toho jaký motivační faktor se u pachatele projevuje, zvolí se vhodná metoda pro delikventa. Například u pronásledovatele hledajícího intimitu je místo policejních zásahů vhodnější zvolit spolupráci s psychiatry, a to z důvodu, že trpí často duševní chorobou.<sup>134</sup>

Častá představa společnosti o motivaci stalkingu je, že záměrem pachatele je získat objekt svého zájmu, přičemž on sám je vášnivě zamilován a je posedlý myšlenkou být v blízkosti milované osoby, od které vyžaduje opěťování jeho citů. Realita je však taková, že motivace jednání stalkera není až tak romantická jak se na první pohled zdá. Skutečným motivem je často moc a kontrola nad obětí, stalker věří, že jeho „láska je osudová“, a vysvětluje si její odmítání jako její zájem. Pachatel chce svoji oběť vlastnit s tím, že pokud jí nebude mít on, tak nikdo jiný, kdy kategorie takto smýšlejících stalkerů představuje největší nebezpečí pro své oběti. Za skutečné motivy jsou považovány vyhledávání blízkosti s obětí (asi 28 % případů), získání totální kontroly nad životem oběti (asi 36 % případů), rozhodnutí zničit psychické i tělesné zdraví oběti.<sup>135</sup> Za vzácný se překvapivě považuje sexuálně motivovaný stalking. Motivem takového stalkingu je uspokojení pachatele tím, že oběť sleduje, má příjemné pocity moci nad obětí.

Doposud neexistuje výzkum, který by svými výsledky poskytl jednoznačnou odpověď na otázku proč stalkeri páchají tento delikt, a proč za jinak stejných okolností nebo povahových vlastností jiné osoby nemají na pronásledování ani pomyšlení. Na základě výsledků různých světových výzkumů bylo vytvořeno několik teorií, jež se pokoušejí na tuto otázku odpovědět, jedná se o teorii vazby, psychoanalytickou teorii a psychodynamickou teorii.

Základní myšlenkou teorie vazby, jejímž autorem je Bowlby, je normální vztah mezi matkou (důležitá osoba v životě dítěte) a dítětem v raném dětství. Vytvořením takovéto pevné vazby podmiňuje v pozdějším věku způsob chování osoby v jiných

---

<sup>134</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 277.

<sup>135</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2008, s. 53.

vztazích (intimních, partnerských atd.). Pokud dojde k narušení vztahu matky a dítěte, většinou se to zrcadlí ve vztazích, které má osoba již jako dospělá. „*Jedinec ztrácí schopnost budovat své vztahy na bázi vzájemného respektu a uznávání druhé osoby. Mnohé projevy stalkerů jako výbuchy hněvu a neschopnost odpoutat se od bývalého partnera jsou interpretovány jako symptomy patologické vazby v dětství*“.<sup>136</sup>

Psychoanalytická teorie, podobně jako teorie vazby, zdůrazňuje vliv raného dětství na vznik stalkingu v pozdějším věku. V této teorii je podstatná myšlenka vytváření si vlastního „já“, tedy pozitivní nazírání na vlastní osobnost, jež vychází ze stabilního vztahu s matkou. Prostřednictvím zdravého vztahu s matkou se osoba cítí cenná a samostatná a pohlíží na matku jako na spolehlivou a přátelskou osobu. Vzniká tím vůči partnerovi extrémní idealizace na straně jedné a agrese na straně druhé, které často zaznamenáváme v případech domácího násilí a stalkingu. Podle autorů psychoanalytické teorie příčinou stalkingu jsou „*nezvládnuté ambivalence vůči matce, které dítěti neumožňují vypěstovat si optimální odstup od důležitého objektu. Takový jedinec není v dospělosti schopný zvládat a tolerovat běžné situace spojené s rozchodem a ukončením vztahu*“.<sup>137</sup>

Významnou idejí podle psychodynamické teorie není období raného dětství, ale období momentální (aktuální), které je patologického rázu. Nezaměřují se na příčiny vzniku poruch pachatelů, ale na samotné poruchy, přičemž do popředí kladou narcistickou a hraniční poruchu osobnosti. Zřejmou příčinou stalkingu podle této teorie je osobnostní porucha pachatele, nesleduje vnější okolnosti a vlivy. Tato teorie má mnoho kritiků, kteří poukazují na fakt, že ne všichni pronásledovatelé mají psychopatickou osobnost. Z uvedeného důvodu nelze teorii aplikovat obecně na každý jeden případ stalkera. Všechny zmíněné teorie jsou na úrovni hypotéz, není možné příčiny stalkingu omezit pouze na osobnostní vlastnosti pachatele. Každý stalker, stejně jako každý člověk, reaguje na celou řadu vnějších podnětů, proto nelze vyloučit ani jejich vliv. Za příčiny stalkingu proto můžeme dle všeho považovat kombinaci všech těchto zmíněných faktorů, přičemž není vyloučeno, že se v budoucnu mohou objevit i další.

---

<sup>136</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2008, s. 80.

<sup>137</sup> Tamtéž s. 81.

## 5.2 Partnerské vztahy, násilí a stalking

Stalking může být někdy vyústěním, resp. pokračováním předcházejícího partnerského násilí. Domácí násilí a pronásledování bývalým partnerem představují dvě odlišné formy partnerského násilí. Ex-partner, který po ukončení vztahu začíná s pronásledováním, rovněž reprezentuje jeden z typů stalkerů (podrobněji níže). Mnoho studií a výzkumů potvrzuje, že vysoký podíl ze skupiny pronásledovatelů tvoří bývalí partneři. Tak např. v USA provedlo ministerstvo spravedlnosti průzkum ve skupině 8000 žen a 8000 mužů. Výsledky ukázaly, že u 59 % žen a u 32 % mužů se pronásledování dopouštěli bývalí partneři<sup>138</sup>. Toto poměrně vysoké zastoupení bývalých partnerů naznačuje, že za příčinu, resp. důvod vzniku stalkingu lze považovat i existenci předcházejícího partnerského násilí v ukončeném vztahu.

Podle Válkové<sup>139</sup> je jednání posuzované jako stalking nutné rozlišovat podle toho, zda je následkem minulého nebo trvajících vztahu, nebo zda je oběť stalkera úplně cizí osoba. Motivem stalkerů patřících do první skupiny je udržení si moci a kontroly nad obětí, přičemž motivem pronásledovatelů ve druhé skupině je utkvělá představa o vztahu s významnou osobou, která je často následkem chorobné posedlosti. Vznik pronásledování v případě první skupiny (trvajících, nebo minulý vztah) je tedy vázán na partnerský vztah. Expartner se často nemůže smířit s ukončením vztahu, nebo není schopen řešit problémy v trvajícím vztahu jiným způsobem než pronásledováním a obtěžováním.

## 5.3 Formy a metody jednání

Stalkeři používají různých metod a forem k tomu, aby mohli svojí oběť obtěžovat, pronásledovat, sledovat nebo jí ohrožovat a vyhrožovat jí. Nejčastěji své oběti obtěžují telefonováním, SMS zprávami, faxem nebo dopisem. Jak je již výše zmíněno, moderní doba a technologický rozvoj sebou přináší nové možnosti i metody pronásledování. Už to nebude jen zasílání dopisů nebo postávání pod okny oběti. Odrazem této skutečnosti je existence nového fenoménu kyberstalking. Možnosti komunikace, ale i nové prostředky přemístování (v případě sledování),

---

<sup>138</sup>VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 54.

<sup>139</sup>VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257.



poskytují stalkerům široké pole příležitostí k trestnému jednání. Objevují se případy, kdy pachatel objedná oběti nechtěné zboží, nebo dokonce na její jméno vyvěsí inzerát na erotické a jiné služby. Z tohoto důvodu se často obětem radí, aby neumožnily přístup pachatele k jejich změněným osobním údajům. Pro další osoby může zkušenost oběti sloužit jako dobrá výstraha k tomu, aby se chovaly opatrně a přistupovaly k těmto skutečnostem preventivně a nepodceňovaly ochranu své osoby. Pachatel se však může směrem k oběti projevovat i násilnicky nebo agresivně.

Objevily se rovněž případy, kdy pachatelé neváhali najmout detektivní kancelář, která měla za úkol sledovat oběť, další pachatelé přesvědčili své známé, aby jim pomohli v sledování osoby. Jsou známy případy, kdy pachatel za účelem pronásledování osoby získal licenci k provozování soukromé vyšetřovací služby, nebo si dokonce pronajal helikoptéru k dotěrnému obtěžování.<sup>140</sup>

### 5.3.1 Projevy stalkingu

Typické projevy nebezpečného pronásledování můžeme označit jako následující jednání ad a) opakované a pro oběť skličující pokusy o kontakt cestou dopisů, telefonátů, mailů, SMS, zasílání drobných předmětů apod., ad b) demonstrativní moci v podobě přímých nebo nepřímých výhrůžek (adresované přímo oběti nebo osobám oběti blízkým), které u normální osoby vzbuzují oprávněný strach a obavy a ad c) ničení věcí. Příkladem chování ad a) může být případ, kdy pronásledovatel bombarduje svojí oběť vytrvale maily, ve kterých popisuje svoje sexuální představy, nebo obtěžuje členy rodiny, známí, kamarády oběti. Pod bodem b) pachatel postává před domem oběti, chodí těsně za ní, doprovází ji kamkoli se osoba hne, nocuje před jejím bytem nebo dokonce ve sklepě bytového domu si vytvoří provizorní nocleh. Věci, které stalker ničí většinou reprezentují širokou škálu osobních věcí oběti jako např. pneumatiky osobního vozidla oběti, osobní majetek nebo dokonce domácí mazlíčky.<sup>141</sup>

Stalker se může uchýlovat jak k nelegálním projevům, tak i k těm legálním, bez ohledu na kritérium legálnosti prostředků se však vždy za splnění všech zákonných

---

<sup>140</sup>MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

<sup>141</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 273.

znaků bude jednat o stalking, tedy trestné jednání. Stalker často využívá nevinných prostředků nebo aktivit jako je např. darování kytic, objednávka různých dárků, ponechávání dárků na klíče dveří obydlí oběti aj. Válková<sup>142</sup> uvádí, že „*společným jmenovatelem takových společensky škodlivých aktivit je v jejich souhrnu záměr jiného obtěžovat tak intenzívně, že to již ohrožuje jeho psychickou nebo fyzickou integritu, resp. život*“. To znamená, že na začátku stalker může jednat beztrestně, což se však často může (a ve většině případů se tak děje) změnit v systematické obtěžování s úmyslem poškodit osobu psychicky i fyzicky, přičemž není vyloučené, že se stalker dopustí trestného činu již prvním aktem.

Hranice společenské škodlivosti v případě stalkingu často bývá překročena nenápadně, ukáže se až ve chvíli, kdy se jednání pachatele stává pro oběť velmi nebezpečným. Určit kdy k pověstné „poslední kapce“ dochází je složité, jednodušší to bude v případech, kdy se pachatel od začátku chová k oběti násilnický a agresivně. Existují dvě teorie vymezení této hranice a to tzv. kvantitativní vymezení (např. deset pokusů o kontaktování oběti už znamená, že se jedná o stalking), a tzv. diagnostická teorie. Podle této teorie určuje oběť okamžik, kdy se z jednání pachatele stává stalking, tj. v momentě kdy pachatelovo jednání vyvolává v oběti důvodné obavy, je možné jednání posuzovat jako nebezpečné pronásledování. Zmíněná teorie má určitý nedostatek, a to, že každý jedinec vykazuje jinou toleranci, vyskytuje se v tomto případě také tzv. genderový efekt (ženy se cítí ohroženy dříve než muži).<sup>143</sup>

### 5.3.2 Fáze stalkingu

Čírtková<sup>144</sup> uvádí, že klasická verze stalkingu má tři fáze, které se ovšem v reálu mohou různě prolínat. První fází je tzv. pronásledování na dálku neboli obtěžování (jedná se o vstupní, počáteční fázi), druhou je pronásledování na blízko (slídění, vyhledávání osobní blízkosti, pokusy o přímý kontakt) a poslední je nebezpečné pronásledování doprovázející vyhrožování násilím nebo přímé násilí vůči majetku, zdraví či životu oběti, někdy i třetích osob.

---

<sup>142</sup>VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 258.

<sup>143</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat. *Právo a rodina*, 2007, roč. 11, č. 7, s. 4.

<sup>144</sup>Tamtéž s. 3.

Z praxe jsou známé typické případy stalkingu neboli určité způsoby chování stalkera. Jedná se zejména za a) o případy obtěžování, za b) pronásledování a za c) případy pronásledování s vyhrožováním (pronásledování v užším slova smyslu).<sup>145</sup> V prvním případě se bude jednat o méně závažnou podobu, kterou označujeme za tzv. distální stalking. Pachatel oběti posílá zprávy, dárčky a snaží se jí kontaktovat, vše však dělá s určitým odstupem. Na první pohled se může zdát, že tato podoba oběť neobtěžuje, opak je však pravdou a může pro ni znamenat velké problémy a omezení. Co se týká pronásledování (za b), tady už dochází ke kontaktu pachatele s obětí. Stalker se může pokoušet o přímý kontakt (např. fyzické násilí na oběti), nebo jsou zde známky jeho přítomnosti (např. zanechání vzkazu na dveřích bytu oběti atd.). Poslední i nejméně závažná podoba stalkingu představuje případ uvedený pod písm. c), kdy pachatel jakýmkoli komunikačním prostředkem na dálku oběti vyhrožuje újmou na zdraví, majetku i ublížením třetím osobám. Oběti tím způsobuje nemalé psychické problémy a omezuje jí v obvyklém způsobu jejího života.

### 5.3.3 Formy nebezpečného pronásledování

*„Nebezpečné pronásledování nabývá podobu nejen více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování, ale i reálných útoků.“*<sup>146</sup> Jednotlivé formy pronásledování jsou uvedeny v ustanovení § 354 TrZ. Do forem stalkingu zařazujeme i tzv. telefonní teror<sup>147</sup>, kdy pachatel oběť obtěžuje častým telefonováním, jejichž obsahem jsou různé výhrůžky nebo dokonce obscennosti. Mezi klasickou formu pronásledování řadíme vyhledávání osobní blízkosti, obtěžování a také násilnické jednání pachatele směřující vůči jeho oběti. V oběti takové útoky ze strany stalkera vyvolávají stres a frustraci, dlouhodobé vystavení stresové situaci může způsobovat psychické anebo fyzické onemocnění.

Některé publikace<sup>148</sup> uvádí, že z dosavadních studií vyplývá, že kolem 64 % pachatelů pouze vyhrožuje, 40% ničí majetek, 36 % napadá oběti fyzicky, 6 % napadá třetí osoby a 2 % případů pronásledování končí smrtí oběti. Douglas

---

<sup>145</sup>Tamtéž s. 5.

<sup>146</sup>KORBEL, František, ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, s. 15.

<sup>147</sup>studie MULLENA, Paula ukázala, že nejčastěji využívaným prostředkem obtěžování je telefonování, a to až v 78 % sledovaných procentech.

<sup>148</sup>VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 53.

a Dutton zjistili, že fyzickým násilím vyhrožuje v průměru polovina těch, kteří pronásledují, a 30-40 % se jich skutečně takového násilí dopustí.<sup>149</sup> Podle těchto výzkumů se může zdát, že většina (více než polovina) stalkerů je neškodných. Neznamena to však, že nebezpečné pronásledování není škodlivé jednání, a jako takové by nemělo být v žádném případě podceňováno. Včasný zásah ze strany orgánů činných v trestním řízení by mohl zamezit překročení hranice, kdy se stalking stává pro oběť velmi nebezpečným a může skončit dokonce usmrcením oběti.

V praxi se často setkáváme s vyčleněním kyberstalkingu jako specifické formy stalkingu. Pojem kyberstalking prvně použil v roce 1999 Deirmenjian<sup>150</sup> a označil ho za stalking v kybernetickém prostoru, tedy pronásledování prostřednictvím internetu. Tento fenomén většinou zahrnuje jednání jako zasílání obtěžujících emailů, vyhrožování prostřednictvím internetu, zavirování počítače, spamové zprávy nebo negativní zprávy o oběti v chat roomech. Obecně se na tento jev pohlíží jako na širší a stalkingu více příbuzné chování než které může být vykonáváno prostřednictvím fyzické přítomnosti, telefonu nebo emailu. Bocij a McFarlane<sup>151</sup> považují za kyberstalking pouze takové formy obtěžování, jež rozumná osoba za jinak stejných okolností považuje za možné způsobit jí citové utrpení (tíseň).

Internetové prostředí z důvodu své anonymity představuje pro stalkera téměř ideální nástroj, který může využívat k nepostižitelnému obtěžování jiných. Stalking se ve své klasické podobě v praxi příliš neliší od kyberstalkingu. I v tomto případě tvoří větší skupinu obětí ženy. Možnosti internetového prostředí usnadňují práci stalkera zejména tím, že může svoje aktivity rozvíjet z pohodlí domova, často je těžké pachatele odhalit a finančně ho to skoro vůbec nezatěžuje. Pocit anonymity poskytovaný prostřednictvím internetové komunikace nahrává nižším zábránám vůči agresivitě, obtěžování a antisociální komunikace. Nejčastější formou je opakované zasílání urážlivých a vyhrožujících emailů. Je to zároveň nejjednodušší forma, která nevyžaduje zvláštní znalosti internetu. Některé výzkumy uvádějí, že email jako prostředek kyberstalkingu byl využit v 92 % případů. Ostatní formy zahrnují využití

---

<sup>149</sup>Tamtéž s. 53.

<sup>150</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 63.

<sup>151</sup> MAJID, Yar. *Cybercrime and society*. London: SAGE Publications, 2006, 127 s.

tzv. instant messaging service (ICQ) a to v 13 %, zneužití chatových místností (8 %), a internetových stránek (asi 2 %).<sup>152</sup>

Pravděpodobně nejvýznamnějším rysem, kterým se kyberstalking odlišuje od klasického stalkingu je skutečnost, že se vyznačuje vzdáleností nebo tzv. zprostředkovaností, tj. neprobíhá přímo, nejedná se o obtěžování tváří v tvář, kdy oběť a její pronásledovatel jsou současně fyzicky přítomni. Začíná se, a ve většině případů i končí, tzv. online. Skoro vždy kyberstalking zůstává ve fázi vyvolávající citový stres, strach a obavy, a není běžné, že vyústí ve fyzické násilí nebo napadení. Z důvodu, že psychické trápení vyvolané takovým jednáním je často akutní a hluboké, můžeme jej srovnat s fyzickou újmou. Druhou, ne méně významnou charakteristikou kyberstalkingu je dominance neintimních případů. Na rozdíl od stalkingu, kde velkou skupinu stalkerů zastupují bývalý partneři, u kyberstalkingu je online obtěžování bývalými partnery velice vzácné (pouze 12 % případů). Ve 33,3 % se stalker a oběť potkali prvně v chatových místnostech, stalkování úplně cizí osoby tvoří 22 % a skupina „známostí“ představuje 16,7 %.<sup>153</sup>

#### **5.3.4 Stalking jako zvláštní forma vztahového násilí**

Nebezpečné pronásledování má vždy souvislost s určitým vztahem, bez ohledu na to, zda se jedná o skutečný nebo smyšlený vztah. Za určitých okolností označujeme stalking jako zvláštní formu vztahového násilí, které zasahuje do soukromí svých obětí. Ve skutečných vztazích je stalking reakcí na neschopnost řešit vztahové problémy, nejčastěji se tento jev objevuje v partnerských vztazích, méně v pracovních nebo profesních vztazích. Podle toho dále rozlišujeme tzv. expartner stalking a stalking v dalších vztazích. Pronásledování bývalým partnerem je reakcí na ukončení vztahu, jednání pachatele je motivováno touhou obnovit vztah nebo se pomstít bývalému partnerovi. Často střídá výhrůžky s vyznáním lásky. Co se týká ostatních vztahů (pracovních, profesních), vznikají ze skutečných předcházejících kontaktů (lékař - pacient). Pachatel cítí určitou domnělou křivdu a chce se za ní mstít osobám, kterým mu podle jeho subjektivního mínění ublížili.

U smyšlených vztahů předcházející kontakt nebo vztah vůbec neexistoval, pachatel chce teprve pronásledováním navázat s obětí kontakt. Vytvořil si určitou

<sup>152</sup>MAJID, Yar. *Cybercrime and society*. London: SAGE Publications, 2006, 128 s.

<sup>153</sup>Tamtéž s. 130.

představu o ideálním vztahu s vyhlídnutou osobou, kterou buďto vůbec nezná, nebo jí už někdy předtím viděl. Oběti se dvoří, zahrnuje ji nevyžádanou pozorností, kupuje jí dárky a snaží se o ni za každých okolností bojovat, přičemž je časté, že obětí je v tomto případě celebrita nebo mediálně známá osoba (tzv. pronásledování celebrit). Celebriety mohou být stalkované v postavení milence, člena rodiny, objektu delikventní sexuality, nepřítel, údajného spiklence atd.<sup>154</sup>

## 5.4 Pachatelé stalkingu

Rozdělení stalkerů do jednotlivých skupin je významné zejména pro účely pomoci obětem, řešení možné intervence a volby vhodného opatření v případě jeho postihu. Každá tato skupina tvoří okruh pachatelů, kteří mají společné charakteristiky, jako jsou pohlaví, způsob jednání, zaměření se na určitou společenskou skupinu aj. Co se týká sociální vrstvy, dá se říct, že pachatelé stalkují bez ohledu na svůj sociální status. Jednotné rozdělení stalkerů, resp. všeobecná typologie stalkerů doposud nebyla vytvořena, jednotliví autoři uvádějí odlišnou klasifikaci pachatelů.

Zona a jeho kol.<sup>155</sup> uvádějí tři skupiny pachatelů stalkingu a to za 1.) tzv. erotoman, za 2.) posedlý milovník a za 3.) běžný obsedantní pronásledovatel. První skupinu tvoří většinou ženy přesvědčené o tom, že je miluje vysoko postavený muž. Ženské pohlaví se vyznačuje menším rizikem fyzického násilí, na druhou stranu se projevuje svojí vytrvalostí, proto také většinou pronásledování trvá déle než jeden rok. Druhou skupinu zastupují většinou duševně postižené osoby, kdy pachatel svou oběť, kterou ani nemusí znát, zbožňuje. Jeho jednání je často nepředvídatelné. U běžného pronásledovatele je riziko fyzického násilí vysoké, ve více než polovině případů měla oběť s pachatelem předcházející vztah (pracovní, intimní atd.). Visinger zmiňuje nejznámější typologii obsedantních pronásledovatelů zjištěných v australském výzkumu v roce 1999, jedná se za a) o tzv. odmítnutého stalkera, b) hledače intimity, c) nekompetentního svůdce, d) nenávistného slídila a nakonec e) predátorského násilníka. Každý z těchto pachatelů se vyznačuje různou četností násilných aktů. U odmítnutého pachatele je možnost násilí a hmotné újmy nejvyšší

---

<sup>154</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 70.

<sup>155</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 332.

ze všech uvedených typů. Nenávistný slídil nejčastěji „pouze“ oběti vyhrožuje, zajímavé je, že predátorský násilník se vůbec neuchyluje k vyhrožování třetí osobě.

Další studie<sup>156</sup> třídí stalkery do tří velkých skupin, a to na stalkery 1) předcházející intimní partnery, 2) delusional<sup>157</sup> stalkery a 3) mstivý stalkery. Do první skupiny řadíme většinou muže, kteří nejsou schopni se smířit s tím, že vztah s obětí skončil, jsou suroví, většinou mají v průběhu předcházejícího vztahu nad obětí kontrolu, jehož sebeúcta je úzce spjata s jejich vzájemným vztahem, a odmítnutí pro něj znamená pocity opuštění a zrady. Druhá skupina je zastoupena nezadanými a sociálně nevypělými samotáři, kteří nejsou schopni udržet trvalý blízký vztah s jinými osobami. Většinou nemá žádný sexuální kontakt, jeho oběti pochází z vyšších společenských vrstev než pachatel, přičemž pachatel často trpí psychickou nemocí jako schizofrenie, maniodeprese nebo erotomanie. Stalkeři uvedeného typu jsou schopni použít násilí, pokud jejich „objekt lásky“ dlouho odolává jeho nabídkám, vyznačují se dále tím, že jsou v pronásledování nejméně houževnatí. Mstivý stalker nehledá intimní vztah s obětí, neboť tento stalker většinou cítí určitou zášť vůči oběti, skutečnou nebo smyšlenou.<sup>158</sup> Většina z řad mstivých stalkerů jsou psychopati bez výčitek svědomí, jsou často paranoidní, a věří, že jsou obětí různých činů. Delusional stalker a stalker – expartner se mohou stát mstivými stalkeři z různých důvodů jako např. provedením soudního příkazu navrženého manželkou nebo rozvodem.

V teorii se vyskytuje termín „organised harassment“, neboli organizované obtěžování, jehož typickým znakem je podpora jednoho stalkera ostatními stalkery, nebo podpora skupin stalkerů navzájem za účelem vedení „nekalé kampaně“ proti jiné osobě, skupině nebo organizaci.<sup>159</sup>

Většina studií se snažila roztřídit stalkery do skupin dle jednotlivých typů, přičemž jako hledisko dělení se uplatňují různá kritéria, jako např. typ oběti (expartner, politik), zda existoval mezi obětí a pachatelem předcházející vztah, motivace a osobnostní vlastnosti pachatele. V roce 1993 Holmes vytvořil šest základních skupin stalkerů, a to a) tzv. pronásledovatel celebrit, b) pronásledovatel ex-partnera,

---

<sup>156</sup>dostupná na <<http://www.antistalking.com/>>.

<sup>157</sup>„ztracený“ ve smyslu psychicky nemocný stalker.

<sup>158</sup>může se jednat např. o stalkera, kterého popudí politik, úředník nebo zaměstnavatel.

<sup>159</sup>The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA* [online]. 10. srpna 2000[22.prosince2013]. Dostupné na <<http://www.neiladdison.pwp.blueyonder.co.uk/pdf/scotstalk.pdf>>

c) politiků, d) pronásledovatel z vášně, u něhož je dominantní sexuální motivace, e) pronásledovatel ze ziskové motivace, jehož motivací je získat od oběti peníze, a nakonec f) zhrzený a stalker odmítnutý v lásce. Odborníci se shodují, že důležitým znakem pro určení stalkingu a osobnosti pachatele je jeho vztah k oběti. Proto se studie zaměřují na zkoumání různých druhů pronásledování podle jednotlivých typů vztahu, jež mohou být např. osobní, pracovní nebo mediálně zprostředkované.<sup>160</sup>

#### **5.4.1 Genderové hledisko**

Vymezení zastoupení mužských a ženských jedinců v páčání stalkingu je velmi zajímavé. Široká společnost by se spíše přiklonila k názoru, že pronásledování se častěji dopouštějí ženy, a to z důvodu jejich sklonů k hysterii a žárlivostním scénám. Opak je však pravdou, a jak uvádí Mullen a Pathe<sup>161</sup>, muži páchají tento trestný čin až v 79 % případů, na druhou stranu jsou ženy v provádění důslednější a vynalézavější než muži. Jiná literatura uvádí, že mužští pachatelé stalkingu tvoří až 87 % případů, vyskytuje se také číslo 81 %. Různé procenta jsou dána i tím, že autoři vycházejí z vlastních průzkumů, provedených dle různých vzorců pachatelů. Každopádně lze dovodit závěr, že mezi muži je páčání stalkingu rozšířenější než u žen, a to ve značné míře.

#### **5.4.2 Hledisko věku, zaměstnání pachatelů a jejich vztahu s obětí**

Dle výzkumu většinou pachatelé pocházeli z věkové skupiny od 15 do 75 let, průměrný věk byl 38 let. Co se týká zaměstnaneckého poměru, asi 38 % tvoří skupinu nezaměstnaných a 56 % zaměstnaných. Více než polovina neměla nikdy trvalý vztah, rozvedených bylo asi 4 %. Pachatelé z řad bývalých intimních partnerů představovali 30 % případů, někde výzkumy uvádí i 49 %, nebo dokonce údaj, že se jedná o víc než polovinu všech případů profesních vztahů kolem 23 % případů. Případ, kdy se pachatel a oběť vůbec neznali, představuje asi 14 %. 58 % stalkerů neváhá svou oběť ohrožovat, 39 % případů útočí na třetí osoby. Většina stalkerů má odchylky v chování, co se kriminální historie týká, pachatelů, kteří mají zkušenost

---

<sup>160</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, s. 277.

<sup>161</sup> VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 333.



s odsouzením je menšina, převládají pachatelé bez předcházející kriminální zkušenosti.<sup>162</sup>

### 5.4.3 Základní typologie pronásledovatelů pro řešení konkrétních případů

Jedná se o rozdělení stalkerů britskými experty Boonem a Sheridanem, kteří vycházeli z analýzy 124 skutečných případů. Uvádějí čtyři typy pachatelů, a to skupinu bývalých partnerů, obsedantních obdivovatelů, fixovaných pronásledovatelů a sadistických pronásledovatelů.

Polovinu případů, a tudíž i největší skupinu, tvoří stalkeři z řad bývalých partnerů oběti neboli tzv. expartnerstalking. Stalkeři z této skupiny začínají s pronásledováním po ukončení intimního vztahu. Podle statistik se jedná o krátkodobé vztahy trvající méně než čtyři roky, a to až v 72 % případů, o krátkodobé známosti v trvání od jednoho do šesti měsíců ve 20 % případech. Nejčastějším pronásledovatelem je muž (75 %) a typickou obětí je bývalá partnerka.

V předcházejícím partnerském vztahu se často vyskytuje domácí násilí, které ani právním ukončením vztahu nekončí. Předpokladem domácího násilí je existující partnerský vztah, v případě stalkingu se jedná o vztah ukončený, neexistující. Jelikož už dotyčné osoby nežijí společně v jedné domácnosti, pachatel musí využívat jiných metod a prostředků k obtěžování oběti. Bývalý partner (partnerka) své bývalé družce, manželce nebo partnerce (druhovi, manželovi, partnerovi) vyhrožuje, snaží se ji kontaktovat, často se uchyluje k fyzickému násilí, někdy bohužel i k vraždě. Uvedené případy označujeme jako tzv. avizované zločiny, protože pachatel (ex-partner) dlouho před samotným vykonáním zločinu oznamuje všem (hlavně oběti) co hodlá spáchat.

Jak často dochází k těmto situacím, je prozatím nejasné. V typologii domácích násilníků (D. G. Dutton, 1995) se ukázalo, že největší sklony k pronásledování po ukončení vztahu má tzv. emočně nestabilní typ (vyznačuje se poruchami osobnosti). Jeho slabé sebevědomí neunesení rozchodu, následně se uchyluje k pronásledování. Jiní výzkumníci (Hoffmann, Kukenová, 2006) se snaží rozdělit pronásledování expartnerem na dvě varianty, na defenzivní a ofenzivní. Defenzivní stalking není

---

<sup>162</sup>MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

pokračováním domácího násilí, motivem tohoto pachatele je obnovení vztahu, snaží se oběť kontaktovat a přemluvit k tomu, aby se k němu vrátila. Přestože není původní vztah ideální, pachatel cítí, že nemůže o partnerku přijít, stává se závislým na jejích vztahu, často sám není schopen navazovat kontakty s jinými osobami. Své jednání ospravedlňuje různými výmluvami, má nerealistické představy vůči sobě i vůči svému okolí. V případě ofenzivního stalkingu na rozdíl od defenzivního existovalo v minulém vztahu domácí fyzické násilí. Hrozba fyzického napadení je vysoká, pachatel chce obnovit svoji moc a kontrolu z předcházejícího vztahu.<sup>163</sup>

Obecně se pachatelé uchylují k fyzickému násilí a ničení předmětů, jsou schopni své jednání ovládat a kontrolovat. Hrozba naplnění pachatelových výhrůžek je vysoká, proto by měla oběť úplně přerušit kontakty s pachatelem. Pronásledovatel je spoután minulostí, pociťuje zahořklost a těžce snáší situaci, kdy bývalá partnerka potkává nové muže. V praxi to často končí tak, že orgány činné v trestním řízení umí účinněji reagovat na domácí násilí v existujícím vztahu než na pronásledování po jeho ukončení. Zdá se, že je lepší trpět násilím ve vztahu, než ho ukončit s rizikem pozdějšího obtěžování a nemožnosti pomoci ze strany policie.

Druhou skupinu reprezentují zbožňující stalkeré toužící se dostat do osobní blízkosti objektu svého zájmu. Jedná se asi o 18 % případů, což představuje vůči výše zmíněnému typu poměrně malé procento, ne však zanedbatelné. Pronásledovaná osoba znamená pro stalkera určitý idol, je středobodem jeho představ. Stalker si myslí, že je do oběti zamilovaný, proto jí nechce a nikdy by nechtěl ublížit. Jedná se tedy o nejmírnější a nejméně nebezpečnou formu stalkingu. Na rozdíl od stalkera expartnera, který se orientuje na minulost, a sadistu stalkera orientujícího se na přítomnost, obdivovatel se zaměřuje na budoucnost. Touží po vztahu s obětí, jeho představy jsou romantické a příjemné, jakýkoli vnější podnět spouští u stalkera nereálné představy o společném soužití. Někdy se tento typ označuje také jako „nekompetentní“ ctitel („infatuation harassment“).

Skupinu obsedantního stalkera reprezentují dva subtypy a to mladý obdivovatel a obdivovatel středního věku. U obou subtypů se doporučuje poradenství, u obdivovatele středního věku navíc přerušit veškeré kontakty a vztahy. Vhodnou

---

<sup>163</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Avizované zločiny, pronásledování a domácí násilí. *Zpravodaj BKB*, 2007, roč. 16, č. 4–6, s. 4.

intervencí je promluva s pachatelem o jeho dosavadním vztahu, pomoci mu správně řešit vztahové problémy. Mladý obdivovatel někdy vůbec netuší, že vyvolává u oběti nepříjemné pocity. Jelikož je hrozba fyzického násilí poměrně malá, postačí mírná intervence, které bude zahrnovat opatrné kroky, zejména vůči mladému obdivovateli. Při řešení těchto případů je někdy těžké odhadnout, zda se jedná o „neškodného“ obsedantního ctitele, protože i takovýto ctitel je schopný oběť pronásledovat všude kam se hne, přešlapuje celé hodiny před bytem oběti.

Fixovaný pronásledovatel trpí zpravidla duševní poruchou. Tuto skupinu představují dva podtypy. Prvním podtypem je méně nebezpečný pronásledovatel, u kterého se projevují známky psychopatie. Jeho obětí jsou většinou ženy, které jsou s ním v profesním vztahu, nicméně v jeho představách existuje mezi nimi iluzorní vztah. Má rozvinuté schopnosti manipulace, neztrácí však úplně kontakt s realitou. V tomto případě je vhodné úplné přerušování kontaktů a jednoznačně vyjádřené odmítnutí ze strany oběti.

Druhým podtypem je pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností. U tohoto podtypu se projevuje vyšší stupeň psychopatie, jeho konfliktní chování je viditelné. Chová se agresivně, svou oběť obtěžuje častými telefonními hovory, SMS zprávami, jeho jednání se nedá předvídat. Jeho oběťmi se často stávají mediálně známé osoby, významné ženy nebo muži. Z důvodu psychické poruchy pronásledovatele je nutné, aby oběť dala podnět k psychiatrickému vyšetření pachatele, a samozřejmě úplně eliminovat vzájemný kontakt.

Poslední skupinu tvoří nejnebezpečnější pachatelé. Již pojmenování této skupiny naznačuje, že motivací takového stalkera bude touha po ovládnutí oběti. Pachatel často svou oběť zastrašuje a snaží se úplně ovládat její život. Jedná se o 12 % případů, kdy půjde vždy o velmi vážnou situaci. Stalker střídá laskavý a násilný přístup k oběti, která se úplně ztrácí v jeho pocitech. Začíná často nevinným způsobem, pokračuje výhrůžkami a rozšiřováním nepravdivostí o oběti. „*Stalker skončí a pak znovu začne. Jeho chování připomíná hru na kočku a myš.*“<sup>164</sup> Pachatel postupuje chladně, vzbuzuje na veřejnosti dobrý dojem, má přesvědčovací schopnosti a dobře vyvinutý dar řeči, ve skutečnosti je však egocentrický, povrchní

---

<sup>164</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 76.

a nepříjemný. Osobu, nad kterou chce mít úplnou moc, si vybírá většinou z řad šťastných, úspěšných a příjemných osob, tedy osobu hodnou úplného ponížení a zničení. Ve většině případů je obětí neznámá osoba s minimálními kontakty na pronásledovatele. Pachatelé se často vyznačují vysokou inteligencí se schopností předvídat kroky policie a jiných orgánů činných v trestním řízení. Sadistický stalker zná všechny vyšetřovací praktiky, snaží se dokázat, že jej policie nikdy nedostane. V těchto případech je nutné oběť umístit na místo, které pachatel nezná.

#### **5.4.4 Typologie stalkerů na základě analýzy způsobů pronásledování**

Na výše zmíněnou typologii stalkerů, která se opírala o převládající motivy a osobnostními rysy stalkerů, reagovala typologie vytvořená německými autoři Vossem, Hoffmanem a Wondrackem v roce 2006.<sup>165</sup> Autoři tvrdili, že jak motivy, tak i rysy pachatelů se v průběhu stalkingu mohou měnit, proto výše zmíněná typologie dostatečně nevystihuje tento fenomén jako funkční celek. Z tohoto důvodu rozdělily na základě informací získaných od obětí projevy stalkerů do dvou základních způsobů pronásledování, a to tzv. distální a proximální stalking. První druh stalkingu představuje obtěžování na dálku a to prostředky, které nevyžadují osobní kontakt s obětí, jako např. telefonní zařízení, mobilní telefon, poštovní zásilky nebo prostředky elektronického kontaktu. Na rozdíl do stalkingu na dálku ten proximální logicky zahrnuje všechny možné způsoby „blízkého“ kontaktování oběti. V praxi se bude jednat např. o zanechávání vzkazů na dveřích bytu oběti, na předním skle jejího auta, na místě jejího zaměstnání nebo dokonce v jejím bytě.

Výzkumníci se snažili zjistit, zda u těchto dvou rozlišných způsobů pronásledování nelze vysledovat podobné nebo stejné vlastnosti pachatele. Z vyvěšeného dotazníku na internetové adrese vysledovali typ pachatelů specializujících se na distální stalking a typ univerzálních pachatelů. Z uvedeného vyplývá, že obě skupiny se vyznačovaly použitím distálního stalkingu, přičemž ten proximální využíval pouze druhý typ, a to ve stejné míře jako ten distální. U dotazovaných se objevovaly dva faktory ovlivňující jejich jednání, a to motivace samotného pronásledování a situace oběti. Stalkeři toužící po moci a kontrole využívali spíše metod proximálního stalkingu.

---

<sup>165</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 78.

Ukázalo se, že osoby žijící samy bez ochrany jiných lidí, pohybující se na tmavých místech a v nočních hodinách, jsou snadnějším a častějším terčem pronásledování.

Autoři svým výzkumem pomohli také orgánům působících v praxi, a to zjištěním, že stalkeři postrádající blízkou osobu a žijící ve společenské samotě představují rizikovou skupinu. Druhým významným poznáním bylo, že je vhodné využívat blízké osoby stalkerů v případě řešení jednotlivých případů. Ačkoli nebyla vytvořena obecná typologie, jež by se mohla aplikovat na všechny případy, autoři výše zmíněných typologií výrazně přispěli k poznání novodobého jevu nebezpečného pronásledování.

## 5.5 Oběti nebezpečného pronásledování

Pod pojmem oběť trestného činu obecně (zahrnuje i pojem oběti stalkingu) rozumíme podle nového ZOTČ „*fyzickou osobu, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil, ale i příbuzný po zemřelé oběti trestného činu, pokud se jedná osobu v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel nebo registrovaný partner nebo druhu, je-li osobou blízkou*“. V trestním řízení odlišujeme pojem oběti od pojmu poškozeného trestným činem. Poškozeným se podle ustanovení § 43 TR rozumí ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.<sup>166</sup> Na rozdíl od oběti, pokud poškozenému je přiznáno postavení poškozeného v trestním řízení, má určitá procesní práva a povinnosti, mezi něž patří zejména uplatnění nároku na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Pojem oběti je mnohem širší než pojem poškozeného, vždy však rozumíme obětí nebo poškozeným osobu, které v důsledku trestního jednání pachatele vznikla škoda a které se zhoršilo společenské postavení. Oběť v případě stalkingu je důležitým měřítkem, neboť určuje onu hranici, kdy se z „nevinných projevů náklonnosti“ stává nebezpečné pronásledování. Z toho vyplývá, že jednání se stává stalkingem až pocitem, resp. přesvědčením oběti, že pachatel již překročil nejvyšší možnou míru tolerance k takovému chování a zásadně vstupuje do jejího soukromí.

---

<sup>166</sup>naopak poškozený není ten, kdo se cítí morálně nebo jinak poškozen trestným činem, škoda mu nebyla způsobena zaviněním pachatele, nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem pachatele.

Obětí, jak už to u většiny trestných činů bývá, může být jakákoli osoba bez ohledu na společenské postavení, věku nebo vzhledu, výzkumy však ukazují, že se jedná většinou o ženy z řad bývalých partnerek nebo ženy bez účinné ochrany ze strany blízkých osob. Z osobnostních rysů dominuje sklon k podrobování se jiným a neschopnost důrazného odmítnutí obdivovatele. Některé zahraniční studie uvádějí, že zhruba 4-7,2 % mužů a 12-17,5 % žen aspoň jednou v životě bylo vystaveno metodám stalkerů. V USA se podle výzkumu National Violence Survey stalo obětí pronásledování 4,8 % žen a 0,6 % mužů. Jinde se uvádí, že až každá dvanáctá žena a každý čtyřiapadesátý muž se stane obětí pronásledování.<sup>167</sup> Větší hrozbu viktimizace v případě stalkingu mají osoby, které kromě toho, že jsou ženského pohlaví, denně přichází do bližšího styku s jinými osobami (patří sem profese jako lékaři nebo učitelé). Podle Čírtkové, se obětí stalkingu stane asi 2 až 8 % populace v ČR, z toho nejvíce případů připadá na pronásledování bývalým partnerem (tzv. ex-partner stalking). Stalking nepostihuje pouze samotné oběti, ale toto jednání má dopad i na jejich blízké osoby. Hovoříme o tzv. sekundárních obětech. Pachatel se zaměřuje na přátele oběti, příslušníky rodiny, stávající partnery, děti, kolegy, zaměstnance nebo sousedy. Přestože sekundární oběti nejsou přímo objektem zájmu pachatele, pociťují stalking a jeho následky stejnou mírou jako pociťuje obtěžování samotná oběť.

### 5.5.1 Dopad systematického pronásledování na oběť stalkingu

Vzhledem k tomu, že nebezpečné pronásledování se vyznačuje dlouhodobostí a pro oběť může představovat chronický stres, u oběti tato skutečnost často vyvolává vznik různých fyzických a psychických nemocí. „*Studie provedené v této souvislosti upozorňují na to, že oběti stalkingu často trpí symptomy posttraumatické zátěže a vykazují oproti nepostížené populaci výrazně vyšší hodnoty, nejen pokud jde o depresi a pocity strachu, ale i o symptomy somatických onemocnění*“.<sup>168</sup> Systematické obtěžování je způsobilé zasáhnout do všech oblastí života oběti, způsobuje strach ze všude hrozícího nebezpečí a fyzické agrese. Všechny tyto obavy vyvolávají stres, který může oběť dohnat k pocitům hněvu, poruchám spánku,

---

<sup>167</sup>VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, s. 53.

<sup>168</sup>VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 258.

sebeobviňování. Jedna čtvrtina dokonce přiznala, že pomýšlela na sebevraždu jako jediné možné východisko z neřešitelné situace. Co se týká dalších dopadů stalkingu, tak 14-35 % obětí uvádí bolesti hlavy, 34 - 43 % žaludeční potíže, 54 - 81 % pocity vnitřního klidu, přičemž pouze 0 - 2 % obětí nepocituje žádné následky<sup>169</sup>. Na základě výzkumu Patheové bylo zjištěno, že 80 % ze 100 vyšetřovaných obětí pociťovalo zvýšené pocity úzkosti a jedna třetina splňovala kriteria pro jejich zařazení do skupiny osob s posttraumatickou stresovou poruchou (PTSP), která mimo jiné zahrnuje poruchy spánku, vyhýbavého chování a pocit ohrožení. Otázka, zda vůbec existuje souvislost mezi stalkingem a PTSP, je doposud předmětem mnoha diskusí. Existenci této skutečnosti prokazuje výzkum obětí provedený na Technické univerzitě v Darmstadu, kde se zjistily příznaky charakteristické pro PTSP u 76 % případů. Jednoznačně je možné konstatovat, že tento syndrom není nutným důsledkem stalkingu, ale jejich výskyt u obětí stalkingu je možný. Kromě zmíněných následků se u obětí objevují osobnostní změny, mezi něž patří zvýšená podezíravost a zmenšená důvěra vůči ostatním. Mohou se objevovat i různé poruchy osobnosti a psychopatologické příznaky (např. hysterie, sebevražedné myšlenky nebo sebepoškozování).

Každá osoba musela v důsledku pronásledování změnit zcela nebo zčásti svoje návyky, změnit způsob svého života. Opuštění těchto životních jistot představuje pro objekt stalkera nesmírnou psychickou zátěž. Jedná se zejména o změnu pracovního místa, bydliště, utajování poštovní adresy nebo telefonního čísla, mnohé z nich mělo v důsledku trestného činu konflikt se svým širším i bližším sociálním okolím. Všechny změny představují taktéž finanční ztráty, proto mluvíme v těchto případech o tzv. materiálních následcích stalkingu. Pronásledování nemá vliv jen na psychickou nebo fyzickou stránku oběti, ale i na její finanční zázemí.

### **5.5.2 Pomoc obětem stalkingu**

Každý jeden případ nebezpečného pronásledování má určité zvláštnosti, které vyžadují ze strany nejbližšího okolí, resp. odborníků, speciální přístup (intervenci). Ve většině případů platí, že k tomu, aby pronásledování skončilo, musí sám

---

<sup>169</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. PRAHA: GRADA Publishing, 2007, s. 123.

pronásledovatel změnit své myšlení, nikoliv pouze své chování (zejména donucené chování, např. soudním příkazem, zákazem).

S intervencí úzce souvisí posuzování (oceňování) rizika chování a činů u nebezpečného pronásledovatele a profil rizikovosti oběti. Je to dáno zejména tím, že k tomu, aby odborníci byli schopni oběti stanovit nejvhodnější druh obranné strategie, musí kromě označení typu pronásledovatele „předvídat“ rizika dalších jeho činů související zejména s možným fyzickým napadením oběti, psychickým a sociálním poškozováním atd. Odborníci pro účely prognózy analyzují tři okruhy informací, mezi něž patří údaje o minulosti pachatele (resp. oběti), posouzení aktuálního psychického stavu a odhad budoucích rizikových faktorů. Následně po analýze těchto informací odborníci vytvoří pro oběť nejdůležitější tzv. „risk management“ daného případu zacílený na vyhodnocení použitelných strategií.<sup>170</sup>

V praxi se rozlišují dvě strategie obrany oběti, a to defenzivní, která směřuje ke zvýšené ochraně oběti a přerušení veškerých kontaktů s pachatelem, a ofenzivní. U méně závažných forem postačí defenzivní strategie, potom následuje ofenzivní, která se opírá o soukromé postupy jako zásah ze strany třetí osoby (např. ze strany zaměstnavatele). Pokud se tyto kroky ukážou jako neúčinné, je potřeba využít možnosti podání trestního oznámení.<sup>171</sup>

V první řadě se podle okolností případu doporučuje obětem stalkera bezpodmínečně a úplně přerušit kontakty s pachatelem, snažit se získat co nejvíc informací ohledně podstatě stalkingu (např. navštívit Bílý kruh bezpečí, probační a mediační službu, kontaktovat sociálního pracovníka, aj.), evidovat důkazy o stalkingu (ačkoliv není vždy potřeba okamžitě kontaktovat policii), povědět o svém problému blízké osobě. Jedná se o prvotní postup ze strany oběti, který je nutné provést úplně na začátku. BKB dále doporučuje nepodceňovat situaci, vyhledat okamžitou pomoc v případě pocitu ohrožení, změnit své zvyky a tím neposkytnout pachateli příležitost k pronásledování. Konkrétně se potom doporučuje ignorovat stalkera, neodpovídat na jeho pokusy o rozhovor, SMS, emaily nebo dopisy, nosit u sebe jakékoli prostředky legální ochrany. Každý by si měl svého partnera volit s rozumem, a tím

---

<sup>170</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. PRAHA: GRADA Publishing, 2007, s. 120.

<sup>171</sup> ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat? Poznámky k trestnosti stalkingu. *Právo a rodina*, 2009, roč. 11, č. 7, s. 5-6.



předcházet nepříjemnostem, které způsobuje nechtěná pozornost. Někteří odborníci míní, že příčinou stalkingu je samotná oběť a její chování, proto se doporučuje nevzbuzovat v ostatních plané naděje, protože člověk nikdy neví, jaké pocity to vyvolá v druhém člověku. Pravidlo poskytování svých osobních údajů a kontaktů pouze malému počtu osob a nezveřejňování svých kontaktních údajů na sociálních sítích je také vhodnou prevencí před možným nebezpečným pronásledováním. Čím míň pachatel ví o své oběti, tím je pro něj těžší uskutečňovat pronásledování a obtěžování.

Pro účely intervence se doporučuje také rozhovor se stalkerem (pokud je oběti znám), zejména v počátečních fázích pronásledování (jako první krok). Nedoporučuje se však přímý kontakt oběti s pachatelem, nýbrž vedení rozhovoru třetí „nezávislou“ osobou. Rozhovor je výhodný zejména pro analýzu osobnosti pachatele, ventilování jeho pocitů, zjištění, že oběť se nebojí a vyšla s problémem na veřejnost, šance pachatele ke změně, aj. V některých případech však přímý rozhovor se stalkerem zvýšil agresivitu pachatele, z toho důvodu je nutné, aby policie volila prostředky k prověřování trestných činů opatrně, jelikož předvolání k výslechu může některé typy pronásledovatelů vyprovokovat ke zvýšené agresii, nikoli je zklidnit.

Oběť pronásledování potřebuje mnohdy pomoc i ze strany nejbližšího laického okolí, které většinou nemá informace o podstatě stalkingu, má tendenci tento fenomén bagatelizovat, oběti stalkingu nevěří, obviňuje oběti ze spoluzavinění, radí oběti, nechť zapomene na vše, co souvisí s trestným činem, domnívají se, že oběti pomůže pouze oddech a léky, přitom si neuvědomují, že oběť potřebuje právě od nich pochopení a podporu. Ačkoli se zdá, že v zacházení s obětí stačí málo, opak je pravdou, a zdánlivě jednoduchá záležitost vyžaduje především zachování tzv. „selského rozumu“ a znalost některých základních informací ohledně pomoci obětem trestných činů. V literatuře se nejbližšímu okolí oběti (většinou je to právě rodina, která je s obětí nejvíc v kontaktu, na kterou se oběť obrací) doporučuje, aby oběti pomohla zpracovat pocity viny (vysvětlit, že trestný čin nezavinila), ujišťovat oběť, že její reakce je normální vzhledem k nenormálnosti situaci, která jí postihla, podpořit v oběti obnovení pocitu bezpečí a důvěry, vyjadřování emocí (tzv. proces ventilace), obnovení důvěry ve vlastní schopnosti, doprovod (asistence) např. při oznámení trestného činu. Základním pravidlem pro širší okolí (pokud se doví, že se osoba stala

obětí) nesoudit oběť, nezlehčovat její pozici, neobviňovat, tedy nečinit nic co by mohlo vést k tzv. sekundární viktimizaci, které mnohonásobně stěžuje opětovný návrat oběti do „normálního života“. Kromě výše specifikované pomoci obětem existuje i podpora psychologická, sociální a právní, tyto jsou však zcela v rukou odborníků.<sup>172</sup>

V ČR působí v oblasti bezplatné pomoci pro oběti stalkingu Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí, které poskytuje ve svých poradnách dostupných ve většině krajských měst pro oběti stalkingu právní a psychologickou pomoc. Poradci BKB se na prvním místě snaží detekovat, zda se dle popsaných okolností případu vůbec jedná o stalking, pokud všechny okolnosti naznačují, že tomu tak je, zkoumají, zda hrozí oběti fyzické napadení, kdy současně se snaží nalézt nejvhodnější způsob řešení tohoto problému. K tomu, aby poradci dospěli k efektivnímu řešení, jím musí oběť poskytnout informace ohledně chování a činnosti pachatele, jakým způsobem se snažili pachatele zastavit, a též všechny další podstatné okolnosti. Pokud se jedná o méně závažný případ nebezpečného pronásledování, výsledkem práce poradců je rychlá a efektivní pomoc. V některých závažných a nebezpečných případech je nutné využít terapeutických a represivních strategií vůči pronásledovateli, aby byla oběť co nejméně postižena (fyzicky i psychicky).

### **5.5.3 Falešné a domnělé oběti stalkingu<sup>173</sup>**

Falešnou obětí označujeme osobu, která z různých důvodů předstírá, že je obětí trestného činu, ačkoli pachatel neexistuje, nebo je smyšlený, neprávem označený za pachatele, a skutek představující trestný čin se nestal nebo není trestným činem. Samotný výraz falešné oběti není v literatuře doposud ustálen. Odborníci pro tento výraz zavádí kromě označení údajná, předstírající, také termín syndrom falešné viktimizace (Zona 1998). V případě stalkingu se rozlišují dva typy falešných obětí. První skupinu tvoří osoby, které vědí, že předstírají viktimizaci, jejich jednání je motivováno pomstou, nenávistí. Druhou skupinu představují osoby, které opravdu věří, že se staly obětí stalkingu, přičemž takovou osobu označujeme jako domnělou

---

<sup>172</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. PRAHA: GRADA Publishing, 2007, s. 123-126.

<sup>173</sup>ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 102-110.

obětí. Většinou se jedná o osoby s různými psychickými poruchami, avšak to není pravidlem.

V souvislosti s falešnou a domnělou obětí se užívá termín „Münchhausen syndrom“,<sup>174</sup> kterým se označují osoby simulující nemoc za účelem získání lékařské péče. Osoby, které předstírají, že jsou oběti stalkingu vykazují znaky typické právě pro osoby s uvedeným syndromem. Falešné oběti se snaží upoutat pozornost, obtěžují blízkých, rodinu a přátele, aby vykonstruovaly falešné důkazy nebo svědecké výpovědi.

Rozpoznat skutečnou oběť od falešné (resp. domnělé) lze pomocí tzv. upřesňujících otázek, prostřednictvím kterých se objasňuje dosavadní průběh stalkingu. Falešná oběť většinou uvádí pronásledování neznámým pachatelem (anonymní stalker je velmi vzácný), nebo že ji pronásleduje více pachatelů z určité sociální skupiny (stalking je pouze individuální záležitostí). Pro předstírající oběť je charakteristické, že neprochází prvotní fází zvanou popírání situace a váhání s oznámením trestného činu, která je pro skutečné oběti typická. Takové oběti i přes tvrzené potíže vypadají spokojeně, vyhledávají a přijímají pomoc od všech možných osob, vyhýbají se však ochranným opatřením, které by je mohly omezit v životě (např. změna pracovního místa). V případě falešného pronásledování chybí různé důkazy nebo svědci, kteří by mohli stalking dosvědčit. Výpověď „obětí“ si ve všech směrech odporuje. V případě úsudků ohledně toho, zda se jedná nebo nejedná o falešnou oběť, bychom však měli být opatrní, jelikož i u skutečné oběti se mohou vyskytovat znaky příznačné pro tu falešnou.

Za příčinu falešné viktimizace se kromě psychologických vlivů považuje i vliv sociální, konkrétně se jedná o vliv médií. Medializace stalkingu vyvolává u lidí pocit, že tento fenomén je všudypřítomný. Pokud se v centru „nafouknutí“ problému octne osoba neuspokojená a nenaplněná, může dojít k tomu, že se začne ztotožňovat s obětí stalkingu, pociťuje stejné symptomy a považuje stalking za příčinu svých problémů. Vyhledáváním dalších informací osoba najednou zjišťuje, že všechno do sebe zapadá, a že ona je pravou obětí stalkingu. Někdy se i veřejně doznávají, že se staly obětí stalkingu, využívají všech výhod a navštěvují poradenské centra.

---

<sup>174</sup> *Stalking statistics in the USA* [online]. crime. about.co, January 2009 [22. 12. 2013]. Dostupné na <<http://crime.about.com/od/stats/a/stalkingstats.html>>.

## 5.6 Limity a možnosti prognóz

Určení hranic a možností chování pachatelů nebezpečného pronásledování je klíčová záležitost. K čemu by orgánům činným v trestním řízení byla teorie, kdyby nedisponovaly klíčem k odhalování stalkingu a instrukcemi intervence a efektivního postihu těchto pachatelů. Stalking je fenomén jako každý jiný a vyvíjí se současně se společnostmi.

Reagovat na aktuální možnosti a varianty pronásledování v souvislosti s rozvojem společnosti je pro odborníky zabývajícími se tímto jevem výzvou. Z uvedeného důvodu byl vytvořen určitý model v souvislosti s rozdělením jednotlivých typů stalkerů do určitých skupin, na základě tzv. vícerozměrné klasifikace.

Co se týká posuzování rizika a nebezpečnosti stalkingu platí<sup>175</sup>, že čím delší dobu trvá, tím je menší pravděpodobnost, že stalker své obtěžování ukončí sám od sebe. Hrozba fyzického napadení a psychického nebo fyzického poškozování oběti je nejvyšší u stalkera tzv. odmítnutého a predátorského typu, přičemž u těchto typů je nejméně časté vyhrožování. U tzv. nekompetentního typu je nejpříznivější předpověď v případě ukončení jeho přetrvávajícího pronásledování. Všechny výše zmíněné modely prognóz dalšího chování pachatele by měly sloužit k výběru vhodně zvoleného zásahu do jeho trestního jednání. Orgány činné v trestním řízení tak mohou zvolit vhodnou strategii pro postup vůči nebezpečnému pronásledování a tím pomoci samotné oběti trestného činu stalkingu. Doposud nebyl vytvořen jednotný model, který by mohl být obecně aplikován na každý jeden případ. Cílem orgánů zabývajících se stalkingem by tudíž mělo být vytvoření obecného modelu, který je možné aplikovat na všechny případy stalkingu vyskytujících se v praxi.

---

<sup>175</sup>VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 335.

## 6 Zahraniční modely trestního postihu stalkingu

Skutková podstata nového trestného činu v českém trestním zákoníku byla navržena podle vedle modelu trestního postihu v německém trestním zákoníku (ustanovení §238 německého zákoníku), v rakouském (ustanovení §107a rakouského zákoníku), rovněž i podle modelů některých států angloamerických zemí.<sup>176</sup>

Tato kapitola se snaží nastínit odlišnosti a podobnosti v zahraničních úpravách trestního postihu stalkingu. Jednotlivé podkapitoly jsou věnovány zemím, jejichž úpravy jsou konstrukcí podobné českému pojetí stalkingu (Slovensko), a zemím, jejichž trestněprávní pojetí stalkingu je odlišné od pojetí v českém řádu (USA, Velká Británie a Skotsko).

### 6.1 Trestněprávní úprava v angloamerických zemích

Vývoj stalkingu, ale i samotná trestněprávní úprava fenoménu na území států USA a Velké Británie, byla a je odlišná od evropských států. Tato skutečnost je dána zejména tím, že evropské země zařazujeme do kontinentálního typu právní kultury, naopak státy USA a Velká Británie do angloamerického právního systému.

V USA je úprava stalkingu různá podle jednotlivých zemí, a každý jeden stát má vlastní úpravu postihu nebezpečného jednání. Jak je již zmíněno výše, jednání představující stalking se v zemích USA začalo kriminalizovat v 90. letech 20. století. První zemí, která zavedla ustanovení postihující stalking byla Kalifornie. Následně, jednotlivé země začaly vytvářet právní rámec postihování protiprávního jednání naplňující znaky nebezpečného pronásledování, kdy se současně snažily chránit oběť trestného činu a zabránit delikventovi dalšímu obtěžování. Stalking<sup>177</sup> je ve většině zemí definován jako způsob jednání zaměřené na konkrétní osobu, které může způsobit, že jinak rozumná osoba začne mít strach. Oběť se strachuje o vlastní život, nebo o členy své rodiny, nebo má osobně zkušenost s ohrožujícím chováním pachatele. Jednotlivci jsou klasifikováni jako oběti, pokud zažili alespoň jeden ze sedmi forem stalkingu, a to dvakrát nebo vícekrát ve svém životě.

<sup>176</sup> VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 259.

<sup>177</sup> MONTALDO, Charles. *Stalking statistics in the USA* [online]. crime. about.co, January 2009 [22. prosince 2013]. Dostupné na <<http://crime.about.com/od/stats/a/stalkingstats.html>>.

Nejfrekventovanější formy stalkingu zahrnují nechtěné telefonní hovory, nevyžádané emaily nebo dopisy, rozšiřování pomluv a nepravdivých informací o oběti.<sup>178</sup>

Pro účely demonstrace jednotlivých právních úprav stalkingu v zemích USA, lze uvést definici stalkingu v California Penal Code section 649.9. Stalking.1998<sup>179</sup>, která zní následovně: „kterákoli osoba, která úmyslně, zlomyslně a opakovaně pronásleduje nebo obtěžuje jinou osobu, a která způsobí vážné ohrožení s úmyslem vzbudit v osobě rozumnou obavu o její bezpečnost, nebo bezpečnost blízké rodiny, je vinen ze spáchání stalkingu a lze mu uložit trest odnětí svobody nepřevyšující jeden rok nebo peněžitý trest v částce 10.000,- Kč, nebo obojí současně.

Pojetí stalkingu v rámci Victoria Crimes Act 1958 S21a zahrnuje rozsáhlejší výčet různých způsobů jednání stalkera, mezi nimiž je např. vstupování do obydlí oběti, postávání blízko oběti nebo před jejím obydlím, šíření urážejících materiálů o oběti, telefonování, zasílání elektronických zpráv, přičemž společným znakem je podmínka, že pachatel musí v oběti vzbudit obavu nebo strach o své bezpečí, psychické a fyzické zdraví.

Společným znakem většiny legálních pojetí stalkingu států USA je, že nebezpečné pronásledování zahrnuje úmyslné, opakované, nevyžádané a ohrožující jednání, které vyvolá v oběti pocity strachu nebo obavy.

Na území Velké Británie plnil před kriminalizací stalkingu funkci prostředku k ochraně oběti stalkingu tzv. Protection Harassment Act 1997<sup>180</sup>, který sice neobsahoval definice stalkingu, nicméně definice „harassmentu“ zahrnovala i jednání, které může být označeno za nebezpečné pronásledování. „Harassment“<sup>181</sup> zahrnuje způsob jednání, kdy alespoň ve dvou případech pachatel svým jednáním nebo slovním projevem záměrně způsobí oběti rozrušení nebo tíseň. V Anglii a ve Walesu představuje stalking trestní delikt, za který je možné udělit trest odnětí svobody na šest měsíců, finanční trest nebo povinnost pachatele absolvovat kurz chování. V případě, že pachatel v oběti vyvolá strach z násilí, je možné pachateli

---

<sup>178</sup> *Stalking statistics in the USA* [online]. crime. about.co, January 2009 [22. 12. 2013]. Dostupné na <<http://crime.about.com/od/stats/a/stalkingstats.html>>.

<sup>179</sup> The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA* [online]. 10. srpna 2000[22.prosince2013]. Dostupné na <<http://www.neiladdison.pwp.blueyonder.co.uk/pdf/scotstalk.pdf>>

<sup>180</sup> dostupné na: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/crossheading/england-and-wales>>.

<sup>181</sup> The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA* [online]. 10. srpna 2000[22.prosince2013]. Dostupné na <<http://www.neiladdison.pwp.blueyonder.co.uk/pdf/scotstalk.pdf>>

uložit trest odnětí svobody nepřesahující pět let nebo finanční trest v neomezené výši.<sup>182</sup> Soud je vedle zmíněných sankcí oprávněn nařídit omezující nařízení (tzv. soudní zákaz)<sup>183</sup>. V případě porušení těchto omezení, může soud rozhodnout o trestu odnětí svobody, nikoli však více než pět let. Přísněji se bude hledět na pachatele, který pronásledováním způsobil oběti psychickou nebo fyzickou újmu. Pokud pachatel způsobil oběti psychickou újmu, může být odsouzen za trestný čin těžkého ublížení na zdraví i v případě, že na svou oběť nezaútočí fyzicky.

Již před samotnou úpravou trestného činu jednotlivá jednání, které charakterizují stalking, bylo možné postihnout na základě tzv. „Malicious Communication Act 1988“ a „Telecommunication Act 1984“ (dnes známé pod názvem Communication Act 2003)<sup>184</sup>. Na základě posledně zmíněného lze postihnout např. zasílání zpráv, které mají urážlivý, ponižující, obscénní nebo výhružný podtext. Zahrnují jednání jako neslušné (nemravné), urážlivé nebo výhružné telefonáty, posílání výhružných nebo urážlivých dopisů, nebo elektronická komunikace takové formy a jiné urážlivé, neslušné projevy druhým osobám. Získat důkaz deliktu spáchaného tímto způsobem umožňoval tzv. „The Regulation of Investigatory Powers Act“, který umožňoval orgánům činným v trestním řízení spěšně získat záznam uskutečněné komunikace.

V Skotsku bylo ustanovení postihující stalking<sup>185</sup> zavedeno tzv. „The Protection from Harassment Act“, který zahrnuje civilní prostředky k ochraně před „harassment“<sup>186</sup> a podobným jednáním<sup>187</sup>. Před kriminalizací jednání představující stalking bylo možné takové jednání postihnout na základě „common law offence“<sup>188</sup> jako „breach of the peace“<sup>189</sup>. Pojem „breach of peace“ je v skotském právu definováno jako jednání, které způsobil nebo je schopné oběti způsobit znepokojení nebo rozrušení. Ačkoli se pojem „breach of peace“ může zdát málo precizní vzhledem k složité podstatě stalkingu, k tomu, aby byl pachatel zadržen z důvodu spáchání „breach of peace“ postačí příslušným orgánům „rozumný důvod“

---

<sup>182</sup>soud může kombinovat trest odnětí svobody s finančním trestem.

<sup>183</sup>principy uložení tzv. „injunctions“ v rámci english common law jsou zakotveny v případě *Burris v Azadani* z roku 1995.

<sup>184</sup>The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA* [online]. 10. srpna 2000[22.prosinec2013]. Dostupné na <http://www.neiladdison.pwp.blueyonder.co.uk/pdf/scotstalk.pdf>

<sup>185</sup>totožně jako v případě Velké Británie je stalking zahrnut do pojmu harassment.

<sup>186</sup>tzv. obtěžování

<sup>187</sup>Tamtéž.

<sup>188</sup>„obecné, obyčejové právo“ deliktní.

<sup>189</sup>„porušení míru, pokojného stavu“

k takovému zásahu. Stalking se nepovažuje za trestný čin, ale spadá pod „law of delict“ (právo zabývající se trestnými činy). Oběti stalkingu mohou proti údajným pachatelům podat žalobu a žádat zákaz přiblížování se, nebo také požadovat uložení ze strany soudce tzv. non - harassment order (příkaz neobtěžovat, zákaz obtěžování), porušením kterého vzniká odpovědnost za trestný čin (ačkoli samotný stalking trestným činem není)<sup>190</sup>.

Zvláštní ochranu poskytuje skotský zákoník v případě expartner stalking, kdy je zákon umožňuje uložit pachatelům z řad expartnerů „exclusion orders“ a „matrimonial interdicts“<sup>191</sup>.

Trestní pojetí nebezpečného pronásledování v angloamerických zemích se neliší od českého pojetí podstatným způsobem, podstata stalkingu je chápána totožně. Rozdíl tkví v odlišných právních systémech, neboť, jak je již výše zmíněno, jedná se o dvě zcela odlišné právní kultury s jinými principy, prioritou pramenů práva, právní terminologií a legislativními procesy. Pojetí stalkingu v USA je roztržštěné v rámci právních řádů jednotlivých zemí nacházejících se v USA. Velká Británie a Skotsko mají právní úpravu jednodušší avšak dynamickou, neboť v jejich právním systému, stejně jako v USA, mají výhradní postavení závazná stanoviska soudů.

## 6.2 Úprava nebezpečného pronásledování v SR

Česká a Slovenská republika mají nadstandardní vztahy, a to nejenom na základě společné historie, ale rovněž i na základě podobného právního systému. Jinak tomu nebylo ani v případě trestního zákoníku, který byl společný oběma státům již od roku 1961, který platil na celém území Československa. Nicméně, po rozdělení společného státu v roce 1993 obě státy cítily potřebu novelizovat trestní zákon, který by lépe reflektoval na aktuální situaci společnosti a reagoval na její potřeby. Ačkoli byl zákon z roku 1961 vícekrát novelizován, bylo nutné vytvořit novelizovanou ucelenou úpravu trestního systému. Prvenství ve vytvoření nového trestního kodexu nese Slovenská republika, jejíž zákonodárci vytvořili velkou novelu trestního

---

<sup>190</sup>The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA* [online]. 10. srpna 2000[22.prosince2013]. Dostupné na <http://www.neiladdison.pwp.blueyonder.co.uk/pdf/scotstalk.pdf>

<sup>191</sup>„vykázání“ a „zákaz“.



zákoníku již v roce 2005 (dále v textu jako TZ)<sup>192</sup>. Slovenský trestní zákoník zavedl novace mimo jiné i např. dělení trestných činů na zločiny a přečiny, ale i snížení hranice trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let. Z hlediska stalkingu je podstatná skutečnost, že tato novela skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování neobsahovala. Naopak, „opožděnější“ avšak o to důslednější novela českého trestního zákoníku z roku 2010 kriminalizuje jednání naplňující skutkovou podstatu stalkingu.

Na území Slovenské republiky se nebezpečné pronásledování stává trestným činem až zákonem č. 262/2011 Z.z., s účinností od 1. 9. 2011, kterým se mění dosavadní trestní zákon z roku 2005, tedy novelou trestního kodexu. Ustanovením § 360a TZ se zavádí nová skutková podstata trestného činu „*nebezpečné prenasledovanie*“. Jedná se o přečin, jelikož podle slovenského trestního zákoníku, shodně jako podle českého, je přečinem trestný čin z nedbalosti nebo úmyslný trestný čin, za jehož spáchání stanovuje trestní zákon ve zvláštní části<sup>193</sup> možnost uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let. Na rozdíl od české definice, však ještě dodává, že se nejedná o přečin, pokud vzhledem ke způsobu spáchání činu, k jeho okolnostem, k míře zavinění a k pohnutce pachatele, je jeho závažnost nepatrná. Hranicí „nepatrné závažnosti“ bude v tomto případě materiální stránka trestného činu, tedy jakási společenská škodlivost.

Ustanovení § 360a odst. 1 TZ stanoví, že „*kto iného dlhodobo prenasleduje takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu o jeho život alebo zdravie, život alebo zdravie jemu blízkej osoby alebo podstatným spôsobom zhoršiť kvalitu jeho života, tým že: a) sa vyhráža ublížením na zdraví alebo inou ujmu jemu alebo jemu blízkej osoby, b) vyhladáva jeho osobnú blízkosť alebo ho sleduje, c) ho kontaktuje prostredníctvom tretej osoby alebo elektronickej komunikačnej služby, písomne alebo inak proti jeho vôli, d) zneužije jeho osobné údaje na účel získania osobného alebo iného kontaktu, e) alebo ho inak obmedzuje v jeho obvyklom spôsobe života, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok*“.

---

<sup>192</sup>aktuální znění: zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále v textu i jako TZ)

<sup>193</sup>dle TZ se jedná o tzv. osobitnou část.

Základní skutková podstata nacházející se v prvním odstavci uvedeného ustanovení předkládá různé způsoby, resp. jednotlivé formy pronásledování. Znění základní skutkové podstaty stalkingu se podstatným způsobem neodlišuje od znění české úpravy. Nepatrné rozdíly v slovenské úpravě je možné najít pod písm. c) předmětného ustanovení, které navíc obsahuje spojení „*kontaktuje prostredníctvom tretej osoby*“ a „*proti jeho vôli*“, které ustanovení § 354 TrZ neobsahuje. Formu jednání „kontaktování oběti pachatelem prostřednictvím třetí osoby“ zná i český trestní zákoník, expresivně ho však neuvádí, lze ho však dovodit výkladem s přihlédnutím k účelu a smyslu daného ustanovení. Co se týká dodatku „proti jeho vůli“, skutečnost, že pachatel tak koná proti vůli oběti je zřejmá ze samotné podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování. Z uvedeného důvodu je pravděpodobné, že český zákonodárce nepovažoval za nutné a potřebné, tuto zřejmou skutečnost zdůrazňovat. Naopak z hlediska důslednosti je pravděpodobné, že úmyslem slovenského zákonodárce bylo upozornit, že kontaktování pachatele není ze strany oběti vítáno.

Skutečnost<sup>194</sup>, že se jedná o vyhrožování způsobilé vzbudit v oběti důvodnou obavu, se shodně s českou závaznou judikaturou bude posuzovat s ohledem na okolnosti daného případu, je nutné zohlednit povahu výhrůžky, srovnat fyzické a povahové vlastnosti pachatele a oběti. Oběť nemusí být přítomna výhrůžkám pachatele, musí však být směřována směrem k oběti tak, aby pachatel věděl, že se znění výhrůžky k oběti dostane.<sup>195</sup> Legální definice blízké osoby je shodná s definicí nacházející se v českém trestním zákoníku.<sup>196</sup> Zvláštností v TZ je ustanovení § 18 odst. 5, které v případě taxativně vyjmenovaných trestných činů<sup>197</sup> uznává i další osoby jako osoby blízké, přičemž se jedná o „*bývalého manžela, druhu, bývalého druhu, rodiča spoločného dieťaťa a osobu, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa odseku 4, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti*“. Pojetí „úblíženie na zdraví“ je shodné s pojetím v české právní úpravě,

<sup>194</sup>ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina: Eurokódex - poradca podnikateľa, 2006, s. 176.

<sup>195</sup>z logiky věci vyplývá, že pachatel pronáší výhrůžku z důvodu, aby vyvolal v oběti strach, tím pádem automaticky počítá s tím, že se k ní výhrůžka dostane.

<sup>196</sup>ustanovení § 127 odst. 4 TZ: „*blízkou osobou sa na účely tohto zákona rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by újmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pocítovala ako újmu vlastnú*“.

<sup>197</sup>mezi které se zařazuje i stalking.

příčemž důležitým kritériem posouzení dlouhodobějšího snížení tělesných schopností je pracovní neschopnost.

Trestný čin „nebezpečné prenasledovanie“ je zařazen v rámci systematiky zvláštní části TZ mezi trestné činy proti jiným právům a svobodám, tedy se jedná o trestný čin hrubě narušující občanské soužití. Druhovým objektem předmětného trestného činu je ochrana občanů před zásahem stalkera do jejich základních práv a svobod.<sup>198</sup> Ustanovení § 360a poskytuje trestně-právní ochranu pokojnému občanskému soužití před jeho hrubým konáním, které vzbuzuje důvodné obavy o život, zdraví nebo způsobení jiné těžké újmy.<sup>199</sup> Pachatelem trestného činu může být fyzická osoba, v době spáchání trestného činu příčetná, která dovršila čtrnáctý rok svého života a svým jednáním naplnila všechny zákonné znaky trestného činu „nebezpečné prenasledovanie“. Nemusí splňovat požadavky zvláštního postavení, vlastností nebo způsobilosti. Trestní odpovědnost se uplatňuje pouze v případech, kdy morální a výchovný působení a mírnější prostředky státních místních orgánů, zájmových a jiných nestátních institucí nejsou proti těmto činům efektivní.<sup>200</sup>

Po subjektivní stránce nesmí chybět zavinění, a to ve formě úmyslu, neboť v ustanovení § 360a TZ není uvedeno, že postačuje zavinění z nedbalosti, přičemž konstrukce nedbalosti a úmyslu je totožná s českou úpravou. Pokud pachatel způsobí jednáním naplňujícím všechny zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty těžší následek<sup>201</sup>, k naplnění požadavku zavinění stačí nedbalost. Shodně jako v české právní úpravě se jedná o výjimku z pravidla, že pokud trestní zákoník nestanoví jinak, vždy je potřeba zavinění ve formě úmyslu.

Naplnění kvalifikované skutkové podstaty obsažené ve druhém odstavci ustanovení § 360a TZ podmiňuje uložení vyšší trestní sazby až na tři roky, a to v případě, že pachatel spáchá „nebezpečné prenasledovanie“ na „a) chránenej osobe, b) závažnejším spôsobom konania, c) verejne“. V porovnání s kvalifikovanou

---

<sup>198</sup>BALÁŽ, Pavel. *Trestné právo hmotné, všeobecná a osobitá časť*. 1. vydanie. Bratislava: VEDA, 2005, s. 348.

<sup>199</sup>ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina: Eurokódex - poradca podnikateľa, 2006, s. 500.

<sup>200</sup>Tamtéž s. 500.

<sup>201</sup>§ 18 písm a) TZ: „Na priťažujúcu okolnosť alebo na okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby, sa prihliadne, ak ide o ťažší následok, aj vtedy, keď ho páchatel zavinil z nedbanlivosti, ak tento zákon nevyžaduje aj v tomto prípade zavinenie úmyselné.“

skutkovou podstatou podle českého zákoníku jsou v uvedeném případě značné rozdíly, neboť český právní řád umožňuje uložení vyšší trestní sazby pachateli, který spáchal trestný čin na dítěti, těhotné ženě, se zbraní nebo s nejméně se dvěma osobami. Podle ustanovení § 139 TZ se rozumí „chráněnou osobou“ dítě, těhotná žena, blízká osoba, odkázaná osoba, osoba vyššího věku, nemocná osoba, osoba požívající ochranu podle mezinárodního práva, veřejný činitel nebo osoba plnící si své povinnosti na základě zákona, svědek, znalec, tlumočnick nebo překladatel. Odkázaná osoba je osoba, která je z důvodu svého nepříznivého sociálního nebo zdravotního stavu zcela odkázaná na péči jiných osob. Shodu obou úprav lze spatřovat v poskytování zvýšené ochrany dětem a těhotným ženám. Slovenská úprava obsahuje na rozdíl od té české širší okruh chráněných osob, v případě kterých hrozí pachateli vyšší trestní sazba, a to z důvodu jejich zvláštního postavení ve společnosti.

Pod písm. b), tedy závažnějším způsobem konání se dle ustanovení § 137 TZ rozumí spáchání nebezpečného pronásledování se zbraní, po delší dobu, surovým nebo trýznivým způsobem, násilím nebo hrozbou bezprostředního násilí nebo hrozbou jiné těžké újmy, vloupáním, lstí, využitím tísně a nezkušenosti, odkázanosti nebo podřízenosti, porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, postavení, funkce, uložené mu na základě zákona, organizovanou skupinou nebo na více osobách. Ve srovnání s českou úpravou, opět slovenská poskytuje větší okruh možných způsobů spáchání stalkingu, jejichž provedení podmiňuje uložení vyšší trestní sazby. Český zákoník pod písm. b) ustanovení § 354 TrZ uvádí pouze první uvedenou možnost, a to se zbraní, na druhou stranu však pod písm. c) uvádí spáchání s nejméně se dvěma osobami, což slovenský zákoník neuvádí. Posledním způsobem uvedeným pod písm. c) TZ je spáchání stalkingu veřejně. Podle ustanovení § 122 odst. 2 TZ je trestný čin spáchaný veřejně v případě, že je spáchán obsahem tiskoviny, rozhlasem, televizí, požitím počítačové sítě, nebo před více než dvěma současně přítomnými osobami.<sup>202</sup> Závěr, že čin byl spáchán veřejně proto, že byl spáchán aspoň před dvěma osobami, je možný jen tehdy, pokud aspoň dvě osoby rozdílné od pachatele byly při páchaní trestného činu

---

<sup>202</sup>ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina: Eurokódex - poradca podnikateľa, 2006, s. 175.

současně přítomné.<sup>203</sup> Český zákonodárce pravděpodobně nepovažoval tento způsob spáchání stalkingu za tak závažný, aby byl být podmínkou pro uložení vyššího trestu.

V případě trestněprávních následků stalkingu je zřejmé, že se čeští a slovenští zákonodárci inspirovali ze stejného zdroje, jelikož odlišnosti v obou úpravách jsou nepatrné, s výjimkou trestu zákazu činnosti, který se v slovenské úpravě nenachází.<sup>204</sup> Obě úpravy umožňují v základní skutkové podstatě uložení trestu do výše jednoho roku. Dolní a horní hranice trestní sazby uvedená v kvalifikované skutkové podstatě je totožná. Za spáchání trestného činu je podle slovenské úpravy možné uložit sankce, a to ochranná opatření a tresty. Pachateli stalkingu je možné uložit ve všech případech trest odnětí svobody, který je možné uložit za jakýkoli trestný čin uvedený ve zvláštní části trestního zákoníku, a to ve výši, která je uvedena v ustanovení týkajícího se příslušného trestného činu.<sup>205</sup> V Praxi bude pravděpodobně v případě nejméně závažných případů stalkingu výkon trestu odnětí svobody nepřevyšující dva roky podmíněně odložen. Je možné výkon podmíněně odložit i za současného uložení probačního dohledu, přičemž se pachateli ukládají různá omezení a o povinnosti.<sup>206</sup> Mezi povinnosti, které mají význam právě v rámci stalkingu je zákaz přiblížení se k poškozenému na vzdálenost menší jako pět metrů a nezdržovat se v blízkosti jeho obydlí. Uvedené ustanovení ve slovenské úpravě představuje v porovnání s českou úpravou lepší ochranu před dalším možným obtěžováním oběti, kterému byl výkon podmíněně odložen. Ačkoli česká úprava obsahuje rovněž možnost uložit přiměřené povinnosti, ani jedna z nich není natolik konkrétní jako výše zmíněná. Kromě trestu odnětí svobody je možné uložit pachateli trest domácího vězení, trest „povinnej práce“<sup>207</sup>. Otázkou je, zda by trest domácího vězení nebo trest povinné práce postačoval k zamezení pokračování trestné činnosti a k napravení pachatele stalkingu. Ochranné opatření působí jako nejhodnější sankce za spáchání nebezpečného pronásledování stalkerem trpícím duševní poruchou. Pokud pachatelé nebyli v době spáchání trestného činu příčetní, soud

---

<sup>203</sup>ČENTÉŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina: Eurokódex - poradca podnikateľa, 2006, s. 175.

<sup>204</sup>ustanovení § 360a TZ.

<sup>205</sup>ustanovení § 31 a násl. TZ.

<sup>206</sup>ustanovení § 51 TZ.

<sup>207</sup>ustanovení § 53 až § 56 TZ.

takovému pachateli uloží ochranné léčení obligatorně, fakultativně toto léčení uloží, pokud jednal ve stavu zmenšené přičetnosti a jeho pobyt je na svobodě nebezpečný, nebo ho spáchal pod vlivem návykové látky.

Jak slovenská, tak i česká právní úprava s přihlédnutím na výše zmiňované skutečnosti, vykazují téměř zcela totožné znaky. Jednou z nedůležitějších odlišností je jiné začlenění trestného činu do systematiky zvláštní části trestního zákona. V české úpravě zákonodárce začlenil stalking mezi trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, ve slovenské úpravě se nachází v hlavě deváté pod trestnými činy proti jiným právům a svobodám. Ani jedno začlenění nelze shledat nejvhodnějším. Jako přiměřenější řešení se jeví zařazení nebezpečného pronásledování mezi skupinu trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství.

## 7 Závěr a návrhy de lege ferenda

Nebezpečné pronásledování představuje pestrou škálu motivů, forem, metod a prostředků jednání stalkera. Obtěžování, slídění a pronásledování obsesivně fixovaným stalkerem je způsobilé vyvolat v oběti pocity strachu, obavy o vlastní život nebo život osob blízkých, obavy z fyzické nebo psychické újmy, frustraci, psychické poruchy lehkého nebo těžkého rázu, posttraumatický syndrom, fyzickou a psychickou újmu a další omezení v obvyklém způsobu života. S ohledem na jmenované následky na pronásledovanou oběť bylo důležité kriminalizovat jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné pronásledování. Česká republika si na rozdíl od jiných zemí uvědomila nutnost zavedení nového trestného činu až v roce 2009, navíc tento trestný čin původně nefiguroval ve vládním návrhu nového trestního kodexu účinného od roku 2010. Naštěstí se vlivem odhodlaných odborníků z oboru psychologie, kriminologie, kriminalistiky a práva podařilo s přispěním organizací pomáhajících obětem trestných činů prosadit kriminalizaci nebezpečného fenoménu. Případy obětí obtěžovaných a dlouhodobě pronásledovaných stalkerem, které skončily tragicky, přímo podněcovaly k tomu, aby takové jednání bylo trestně postižitelné.

Proces kriminalizace stalkingu je však již historií, a v současné době se studie nebezpečného pronásledování zaměřují na pokus co nejpřesněji judikatorně popsat a definovat všechny složky, formy a metody jednání tak, aby byla obětem poskytována včasná a efektivní pomoc i prostřednictvím včasné trestněprávní represe pachatele.

Legální definice stalkingu je zkoušena v praxi již několik let, a prozatím lze konstatovat, že nepředstavuje pro orgány činné v trestním řízení žádný větší problém. V tomto ohledu nelze kritizovat nedostatky právní úpravy a není potřebné navrhnout žádné „vylepšení“, neboť ustanovení § 354 TrZ zahrnuje všechny současně známé metody a formy jednání, a přestože neobsahuje výčet všech jednání, lze jiné vyskytující se jednání mající stejnou povahu podřadit pod jednotlivé podoby jednání specifikované v předmětném ustanovení.

V porovnání s ostatními zahraničními modely trestního postihu stalkingu nepředstavuje česká úprava tak značnou odchylku a nepřináší žádnou inovaci.

Většina států pojímá a definuje stalking stejným způsobem, kriminalizuje shodné podoby jednání. Ačkoli je česká právní úprava inspirována rakouským modelem, „nejblíže“ má svou konstrukci k slovenské úpravě, kdy tato skutečnost je pravděpodobně dána stejným zdrojem inspirace a shodnými principy trestního systému obou států.

Problematika použitelnosti video a audio záznamů bez svolení nahrávané osoby v rámci trestního řízení nepředstavuje za předpokladu použití testu proporcionality v aplikační praxi zásadní problém. Ústavní soud a Nejvyšší soud zaujaly pro řešení této otázky konkrétní stanoviska a stanovily základní principy, obecné soudy mají tendenci takové důkazy připouštět, zejména pokud záznam není jediným důkazem ale pouze doplňujícím.

Oběť trestného činu stalkingu má k dispozici několik prostředků obrany před dalším pronásledováním, a to jednak z oblasti civilního práva, a dále z oblasti práva trestního a správního. Jedná se zejména o využití prostředků dle ZPol, dále je to možnost podání návrhu na vydání předběžného opatření buďto před zahájením řízení nebo v rámci již zahájeného občanskoprávního řízení, na základě kterého bude zamezeno v teritoriálním a osobním kontaktu pachatele s obětí.

Značným přínosem pro oběť stalkingu je nově zavedená eventualita navrhnout v rámci trestního řízení vydání předběžného opatření, kterým se pachateli zabrání dalšímu obtěžování a kontaktování oběti. Tento prostředek byl do TŘ začleněn na základě ZOTČ, který přesně definuje jednotlivá práva obětí trestných činů, zaměřuje se na předcházení sekundární viktimizace a na zlepšení zacházení s oběťmi stalkingu, zejména ze strany orgánů činných v trestním řízení. Jedinou „nevýhodou“ uvedeného prostředku je skutečnost, že právo na podání návrhu může oběť využít pouze a jen v rámci trestního řízení, neboť předběžné opatření je možné uložit pouze obviněnému. Uvedené je však pochopitelné, neboť přestože mezi základní zásady trestního procesu přibyla i zásada vést proces tak, aby byly šetřeny práva oběti, pořád platí stěžejní zásada trestního práva, a to tzv. presumpce nevinny pachatele. Navíc je vhodné se držet zásady, že jakékoli omezení osoby lze nařídit pouze v případě, pokud jsou k takovému postupu dány rozumné důvody, a takové zahájení trestního stíhání může tento důvod presentovat.



Co se týká nástrojů trestních sankcí, opět trestní systém poskytuje oběti obranu prostřednictvím prostředků trestní represe pachatele, zejména sankce jako uložení trest odnětí svobody, výše zmiňované předběžné opatření nebo některý z alternativních trestů. V případě, že pachatel vykazuje znaky psychického onemocnění, bude vhodné přistoupit na uložení ochranného léčení. Pro některé odborníky je trestní represe dostatečným důvodem pro to, aby pachatel ukončil své jednání, jiní autoři tvrdí, že mírnější tresty nepovedou k nápravě pachatele, z tohoto důvodu by se na „nepřizpůsobivé“ pachatele měl použít institut zabezpečovací detence. Nejvhodnějším řešením této problematiky zřejmě bude potřeba zkoumat každý jednotlivý případ stalkingu, a s ohledem na získané poznatky zvolit nejefektivnější strategii.

Výsledky většiny výzkumů a studií zabývajících se problematikou obětí trestných činů však zdůrazňují jednu důležitou skutečnost, a to, že pro satisfakci oběti není důležité, aby pachateli byl uložen co nejvyšší možný trest. Dosažení principu spravedlnosti v trestním procesu oběti posuzují dle toho, jakým způsobem bylo k nim ze strany orgánů činných v trestním řízení přistupováno a s nimi jednáno. To znamená, zda byly řádně vyslechnuty, měly možnost uplatnit všechna svá práva, měly možnost vyjádřit se ke všem okolnostem případu, bylo s nimi ze strany osob podílejících se na trestním řízení (znalec) jednáno šetrně atd. Pokud jsou oběti v těchto oblastech uspokojeny, znamená to pro ně úplnou satisfakci za způsobený trestný čin.

Určité východisko v oblasti přístupu k obětem trestných činů přinesl ZOTČ, který, jak je výše zmíněno, upravuje základní práva oběti a základní principy zacházení ze strany orgánů činných v trestním řízení. Časem se ukázalo, že je to právě přístup těchto orgánů, které zabraňují v plné satisfakci obětí stalkingu. V posuzování přístupu orgánů činných v trestním řízení nejsou zohledněny oběti domnělé, falešné a s psychickým onemocněním, neboť jejich pohled je značně omezen a ovlivněn. Nicméně co se těch „zdravých a pravých“ obětí týká, má zejména policie, soudci, státní zástupci a další osoby značné mezery ve správném zacházení s oběťmi stalkingu.

V této souvislosti by orgánům činným v trestním řízení pomohlo judikatorní upřesnění hranice společenské škodlivosti, neboť s tímto znakem mají příslušné

orgány problémy, činy pachatelů často bagatelizují, nerozpoznají překročení hranice, kdy se stalking stává trestným činem. Je zřejmé, že soudy nejsou schopny svým rozhodnutím pojmout veškeré možné případy, a tím zpřesnit hranici společenské škodlivosti, avšak v této oblasti závazná rozhodnutí chybí. Rozhodnutí soudů se omezuje pouze na zkoumání formálních znaků skutkové podstaty stalkingu, zejména potom na „důvodnou obavu“. Na druhou stranu lze k rozpoznání hranice společenské škodlivosti dojít i cestou použití tzv. „selského rozumu“. Nicméně v tom tkví jádro problému, neboť se orgány činné v trestním řízení, zejména policie (je to většinou policie, která přichází do styku s oběťmi jako první), „vymlouvají“ na nedostatek hmotných důkazů a odkazují oběti na přestupkové řízení, jelikož nedošlo k překročení hranice společenské škodlivosti, a jednání pachatele není trestným činem.

Dalším nedostatkem orgánů činných v trestním řízení je nesprávný taktický a psychologický přístup k oběti, je často nešetrný, nikoli však záměrně, jedná se pouze o nedostatek výcviku. Mnohdy se stane, že orgány činné v trestním řízení oběť dle ZOTČ řádně a srozumitelně nepoučí, celá povinnost se smrskne na předložení papíru se seznamem práv. Uvedené je však spíše chybou systému, nikoli jednotlivce. V rámci policie sice existují psychologické skupiny, nicméně tyto fungují většinou výhradně pro oběti „těžších“ zločinů. Vhodným řešením této situace je proškolení orgánů činných v trestním řízení za účelem správného přístupu k obětem, speciálně pro případy stalkingu, nikoli však z trestněprávního, nýbrž z psychologického a viktimologického hlediska.

Efektivní by rovněž bylo vytvořit jakýsi manuál pro orgány činné v trestním řízení, který by obsahoval základní principy zacházení s oběťmi trestných činů. V některých státech jsou uvedena řešení samozřejmostí, v rámci policejních stanic dokonce funguje samostatná jednotka zaměřující se na problematiku stalkingu. Založení speciální policejní jednotky zabývající se výhradně problematikou stalkingu bude pravděpodobně nejideálnějším řešením, nicméně názory nepřiznivců jsou v tomto případě zřejmé, kdy budou argumentovat zejména tím, že pokud by speciální jednotky existovaly pro každý jeden trestný čin, nastala by absurdní situace, navíc k tomu stát nemá prostředky, policie prostory a pracovníky. S takovým názorem nelze jinak než souhlasit, ovšem založit speciální jednotky pro více trestných činů

majících společný objekt, nebo pro nejčastěji páchané trestné činy, není zavrženíhodnou ideou.

Pokud tedy oběti „stačí“ jen vhodný a šetrný přístup ze strany orgánů činných v trestním řízení k tomu, aby byly schopny se vyrovnat s podstatným zásahem do obvyklého způsobu života, je na místě navrhované řešení alespoň vyzkoušet. Bez přispění orgánů činných v trestním řízení tak zásady zavedené ZOTČ nikdy nedosáhnou svého účelu, nicméně je tento zákon vhodným krokem k zlepšení právního postavení obětí.

## Seznam použité literatury

### Monografie

1. BALÁŽ, Pavel. *Trestné právo hmotné, všeobecná a osobitá časť*. 1. vydanie. Bratislava: VEDA, 2005, 348 s.
2. BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Přel. M. Burger. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2008, 46-47 s.
3. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008, 53-55 s., 63 s., 70 s., 76 s., 81 s., 102-110 s.
4. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, 225 s., 277s.
5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. PRAHA: GRADA Publishing, 2007, 120 s., 123-126 s.
6. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná a zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, 116-118 s., 142 s., 148 s., 176 s., 207 s., 221 s., 159 s., 749 s., 788 s.
7. KOPECKÝ, Kamil. *Stalking a kyberstalking – Nebezpečné pronásledování*. Olomouc: Net University s.r.o., Nebezpečné komunikační jevy pro učitele se zaměřením na kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a další sociálně-patologické jevy, 2010, 14 s.
8. KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 230 s.
9. KUČHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H. BECK, 2005, 149 s.
10. MAJID, Y. *Cybercrime and society*. London: SAGE Publications, 2006, 127-128 s., 130 s.
11. MULLEN, E. Paul a kol. Study of stalkers. *American Journal of Psychiatry*, 2009, roč. 8, č. 158, 124-149 s.

12. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. Praha: C.H. Beck, 2003, 377 s.

13. VARGOVÁ, Branislava, POKORNÁ, Dana, TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 53-54 s.

### **Komentáře**

1. ČENTĚŠ, Jozef a kol. *Trestný zákon s komentářem*. Žilina: Eurokódex-poradca podnikateľa, 2006, 176 s., 500 s.

2. HORKÝ, Bohuslav. In NOVOTNÝ, František a kol. *Trestní zákoník 2010. Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: EUROUNION, 2010, 734-736 s.

3. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Komentář k trestnímu zákoníku II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, 190 s., 3004 s., 3014 s. (§ 17 zavinění, § 354 Nebezpečné pronásledování)

4. VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, 1234 s.

### **Periodika**

5. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Avizované zločiny, pronásledování a domácí násilí. *Zpravodaj BKB*, 2007, roč. 16, č. 3-4 s.

6. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2.

7. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Nebezpečné pronásledování: jak ho rozpoznat. *Právo a rodina*, 2007, roč. 11, č. 7, 3-6 s.

8. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking). *Kriminalistika*, 2004, roč. 6, č. 4, 274-275 s., 277 s.

9. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Stalking – podstata, jevové podoby a strategie intervence. *Zpravodaj BKB*, 2009, roč. 18, č. 4, 3 s.

10. KORBEL, František, ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu „stalkingu“. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, číslo 07-08, 14-16 s.

11. VÁLKOVÁ, Helena. Česká podoba stalkingu podle § 354 v širších než jen trestněprávních souvislostech. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257-275.
12. VANTUCH, Pavel. K postihu stalkingu (nebezpečného pronásledování) podle § 354 trestního zákoníku. *Trestní právo*, 2011, roč. 16, č. 2, 7-8 s., 11 s., 13 s.
13. VISINGER, Radek. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, 332-334 s., 336 s.
14. VITOUŠOVÁ, Petra a kol. *Pronásledování-hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí*. Praha: BKB 2007, 3-5 s.

### **Právní předpisy**

15. aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
16. aktuální znění: zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
17. aktuální znění: zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
18. aktuální znění: zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
19. aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
20. aktuální znění: zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
21. aktuální znění: zákon č. 273/2008 Sb., o policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů
22. aktuální znění: zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
23. aktuální znění: zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
24. historická verze, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 52/2009 Sb., účinném ke dni 1. dubna 2009

25. historická verze: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění zákona č. 241/2013 Sb. účinném ke dni 19. srpna 2013

26. historická verze: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění zákona č. 285/2009 účinném ke dni 1. listopadu 2009

### **Judikatura**

27. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 8 Tdo 254/2010 ze dne 18. března 2010

28. náleží Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. II. ÚS 502/2000

29. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. ÚS 91/2005

30. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2008, sp. zn. 5 Tdo 229/2008

31. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 8. 2009, sp. zn. 3 Tdo 803/2009

32. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007

33. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98

34. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011

35. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. 3 Tdo 1378/2011

### **Internetové zdroje**

36. *Dva postrehy k použitelnosti nezákonne získaných důkazov* [online]. LexForum. cz, 21. března 2009 [cit. 15. ledna 2014]. Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/164>>.

37. FRYDECKÁ, Lucie. *Proboha ať mi už dá pokoj* [online]. bkb.cz, 23. října 2007 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <<http://www.bkb.cz/aktuality/n111-z-tisku-proboha-at-uz-mi-da-pokoj/>>.

38. John, Hickely, jr. [online]. wikipedia.org, 2010 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na <[http://en.wikipedia.org/wiki/John\\_Hinckley,\\_Jr.](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Hinckley,_Jr.)>.

39. KOUKAL, Josef. *Stalking končí i vraždami, v zákoně přesto není*. [online]. Novinky.cz, 5. května 2008 [cit. 21. prosince 2013]. Dostupné na

- <http://www.novinky.cz/krimi/139145-stalking-konci-i-vrazdami-v-zakone-presto-neni.html> >.
40. KREJČÍ, Veronika. *Stalking celebrit aneb i cena slávy má svoje hranice (2. část)* [online]. e-bezpečí.cz, 29. října 2009 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/stalking-a-kyberstalking/31-214>>.
41. MONTALDO, Charles. *Stalking statistics in the USA* [online]. crime. about.co, January 2009 [22. prosince 2013]. Dostupné na <http://crime.about.com/od/stats/a/stalkingstats.html>>.
42. NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Stalking. Dny práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 9. Dostupné také z: [http://www.law.muni.cz/sborniky/dny\\_prava\\_2009/files/intro.html](http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/intro.html)>.
43. POTMĚŠIL, Jan. *Přípustnost audio a video nahrávek jako důkazu* [online]. 2010 [cit. 16. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/pouzitelnost-zvukovych-a-obrazovych-zaznamu-jako-dukazu.aspx>
44. *Případ psychiatra napadeného mačetou se vrací na začátek* [online]. epravo.cz, 30. března 2004 [cit. 22. prosince 2013]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pripad-psychiatra-napadeneho-macetou-se-vraci-na-zacatek-24683.html?mail>>.
45. *Psychiatr, kterého pacient napadl mačetou, dostane čtyři miliony* [online]. iDNES.cz, 4. května 2011 [cit. 22. prosince 2012]. Dostupné na [http://zpravy.idnes.cz/soud-priznal-psychiatrovi-karlu-hynkovi-odskodne-za-utok-macetou-10e-/krimi.aspx?c=A110504\\_130256\\_krimi\\_zep](http://zpravy.idnes.cz/soud-priznal-psychiatrovi-karlu-hynkovi-odskodne-za-utok-macetou-10e-/krimi.aspx?c=A110504_130256_krimi_zep)>.
46. TŮMOVÁ, Štěpánka. *Stalking-stalkerství. Nová forma psychického teroru*. [online]. [cit. 20. prosince 2013]. Dostupné na [afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc](http://afp.wz.cz/clanky.doc/Stalking.doc)>
47. <http://www.antistalking.com/>>.
48. *Stalking statistics in the USA* [online]. crime. about.co, January 2009 [22. 12. 2013]. Dostupné na <http://crime.about.com/od/stats/a/stalkingstats.html>>.



49. The Scottish Parliament. The Information Centre. *Stalking and Harassment USA*[online].10.srpna2000[22.prosince2013].

## Shrnutí

Nebezpečné pronásledování, neboli stalking, je dnes ve společnosti velmi rozšířeným fenoménem. Většina definic stalkingu vychází se skutečnosti, že stalking je opakované zahrnování oběti nevyžádanou pozorností ze strany stalkera přes její výslovný nesouhlas, i jako dlouhodobé pronásledování oběti, kdy toto jednání jí způsobuje nemalé problémy, a to jak psychické tak i fyzické, výrazným způsobem zasahuje do jejího života. Společným znakem všech útoků pachatele je dlouhodobost a opakovanost, dle závazné judikatury se musí jednat o alespoň deset pokusů o kontakt a pronásledování musí trvat alespoň čtyři týdny. Dnes již nikdo nepochybuje o tom, že stalking je nebezpečným jevem. Prvním státem, který kriminalizoval jednání představující nebezpečné pronásledování, byla Kalifornie v USA. V Evropě nemá antistalkingová legislativa dlouhou tradici, v České republice a na Slovensku byl stalking kriminalizován až v 21. století (2010 a 2009). V současné době mají tyto státy ustálené ponímání nebezpečného pronásledování z trestněprávního hlediska, judikatura soudů je již ustálena. V České republice nehrozí za spáchání stalkingu v rámci základní skutkové podstaty vysoká trestní sazba, je možnost uložit jeden z alternativních trestů. V režimu kvalifikované skutkové podstaty je možné uložit vyšší trest odnětí svobody, neboť se jedná o zájmy, jejichž porušení nebo ohrožení je trestním zákonem trestáno přísněji z důvodu závažnějšího způsobu spáchání trestného činu nebo se jedná o osobu se speciálním postavením ve společnosti (těhotná žena). Podstatný přínos pro oběti stalkingu představují nové předběžné opatření ukládané v rámci trestního řízení. Relevantní výzkumy a studie v rámci České republiky chybí, čeští odborníci čerpají informace a poznatky ze zahraničních výzkumů. V tomto bodě by bylo vhodné provádět výzkumy celoplošně v rámci celé ČR a aplikovat výsledky aktuálně na tuzemské poměry. Doposud neexistují klasifikace stalkerů aplikovatelných na každý případ nebezpečného pronásledování. Pomoc obětem poskytují různé organizace, neznámější je sdružení Bílý kruh bezpečí poskytující obětem morální, psychologickou a právní pomoc. V praxi se vyskytují i případy falešných a domnělých obětí. V současné době neexistuje problém s pojetím stalkingu v aplikační praxi, orgány činné v trestním řízení čerpají informace nejčastěji z definice stalkingu v trestním zákoníku a v komentářích k trestnímu zákoníku, neboť tyto definice pro ně

představují jistotu pro další právní kroky. Nedostatek je pozorován v přístupu OČTŘ k oběti, zejména policie. Doporučuje se zlepšit tento přístup a zabránit tím sekundární viktimizaci, zejména prostřednictvím školení, poskytnutím brožur nebo přísnějšími interními směrnicemi.

## **Abstract**

Dangerous pursuing, allias stalking is nowadays in society widespread phenomenon. Most of stalking's definitions is based on fact that stalking is repeated covering of unwanted attentions over victim's explicit disagreement, parallely as a long-term pursuing the victims. Mentioned stalker's conduct may cause to victims big troubles as physical or mental harms, which interferes to its life. The common feature of all stalker's attacks is long-term and repeated conduct. According to binding court's decisions it has to be at least ten attempts to contact and pursuing must last at least four weeks. Nowadays nobody doubts that stalking is dangerous occurrence. The first state which criminalized conducts constituting stalking was California in the USA. In the Europe antistalking legislation does not have a long tradition. The Slovakia and Czech criminalized stalking in 21st century (2009 and 2010). Nowadays is approach what the stalking is stabilized in this country (from legal viewpoint), practise of court is steady. For committing stalking is not too high sentence in basic factual substance, there is possibility to impose a alternative sentences. In the scope of qualified factual substance it is possible to impose a higher sentence, because here criminal code protects interests before breach and threaten because of serious way of conduct and protects person, which has special status in society (pregnant women). The significant benefit for victims represent new preliminary measures impose in criminal proceedings. The relevant studies and researches in the Czech missing, czech specialists derive informations from resources of foreign researches. In that point, it would be appropriate to execute researches and studies areawide in the Czech and apply results actually on the Czech conditions. It does not exist any classification of stalkers applicable to all stalking's cases. Assistance to victims of stalking providing different organisation, the most famous is organisation Bílý kruh bezpečí. In practice occur cases of false and presumed victims. Nowadays there is not any complication with definition of stalking in practice. Mostly in practice is used definition of stalking from legal criminal code. This definition presents some certainty for following legal steps for police. The police failings in the works with victims. It would be appropriate to improve this work and prevent this way from secondary victimization, particularly via psychological trainings or stricter internal directions.

## **Seznam klíčových slov**

definice - dopad stalkingu - formální stránka - formy pronásledování - genderové hledisko - historický exkurz - klasifikace stalkerů - komparace - kvalifikovaná skutková podstata - metody - moderní doba – motivy - následky pronásledování - nebezpečné pronásledování - oběť - obrana - použitelnost důkazů - prevence - předběžné opatření - příčiny - případová studie - skutková podstata - spáchání - společenská škodlivost - stalking – stalker – trest - trestný čin - trestní postih - zahraniční modely - zahraniční výzkumy a studie - rozhodnutí soudů.

## **The list of key words**

applicability of evidences - case's studies - causes - committe a offence - comparation - consequences - court's decisions - criminal offence – dangerous - definition - effects of stalking - factual substance - foreign models - foreign researches and studies - formal feature - forms of stalking - gender's viewpoint - historical digression - methods – modern time - motives - penal sanctions - preliminary measure - prevention - protection - punishment – pursuing – qualified factual substance - social harmful effects – stalker - stalker's classification – stalking – victim.